

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**De Vera Sapientia Virtute Et Tranquillitate Animi
Enchiridion DD. Evcherii Lvgdvnensis, Martini
Bracarensis, & Magni Wigonis, Antistitum**

Eucherius <Lugdunensis>

Martinus <Bracarensis>

Magnus <Wigo>

Monachii, 1639

urn:nbn:de:hbz:466:1-10188

Handwritten text on the spine, possibly a title or author's name, including "D. ...", "Cory", "Pini", and "Poncy".

T

h

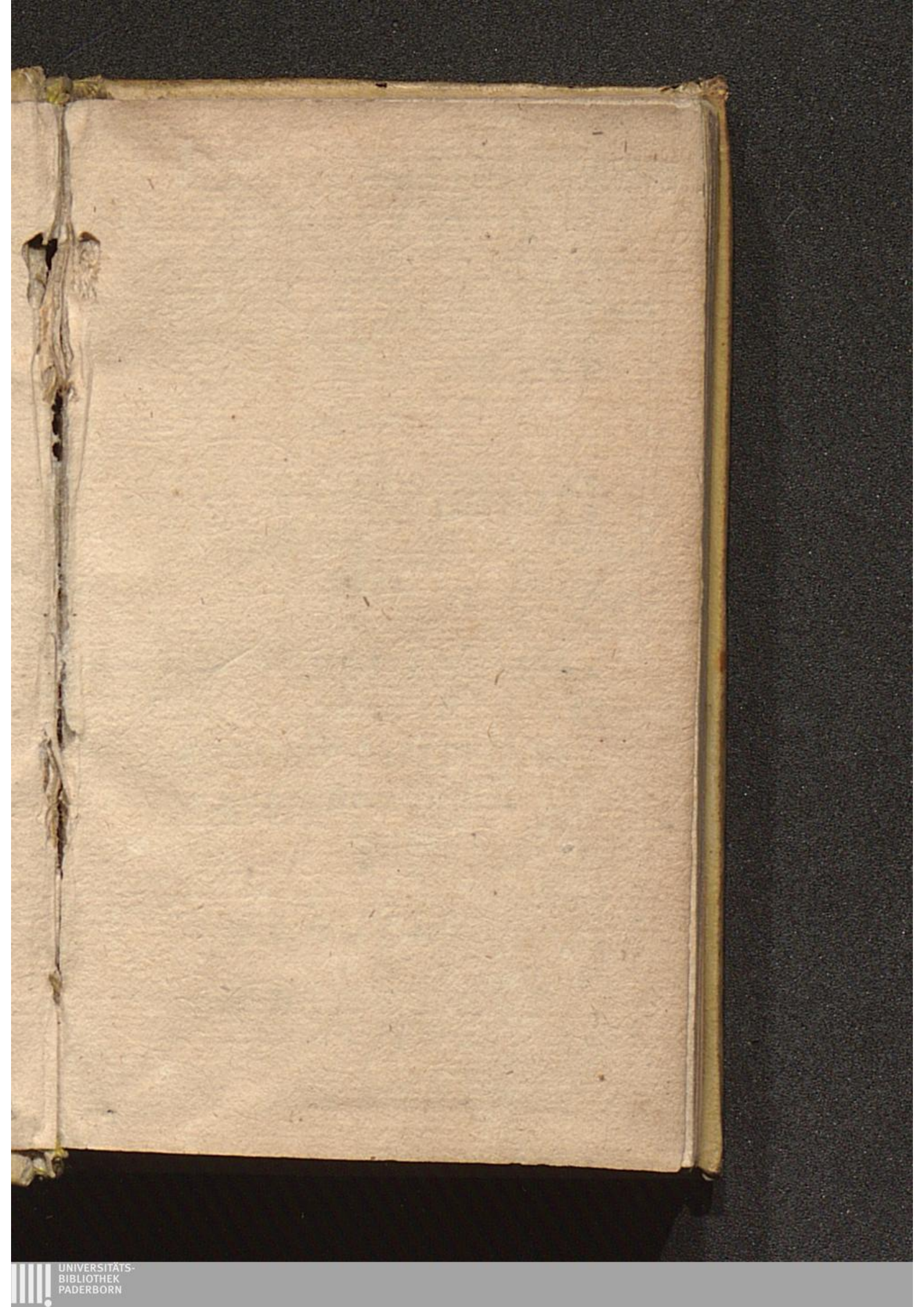
h

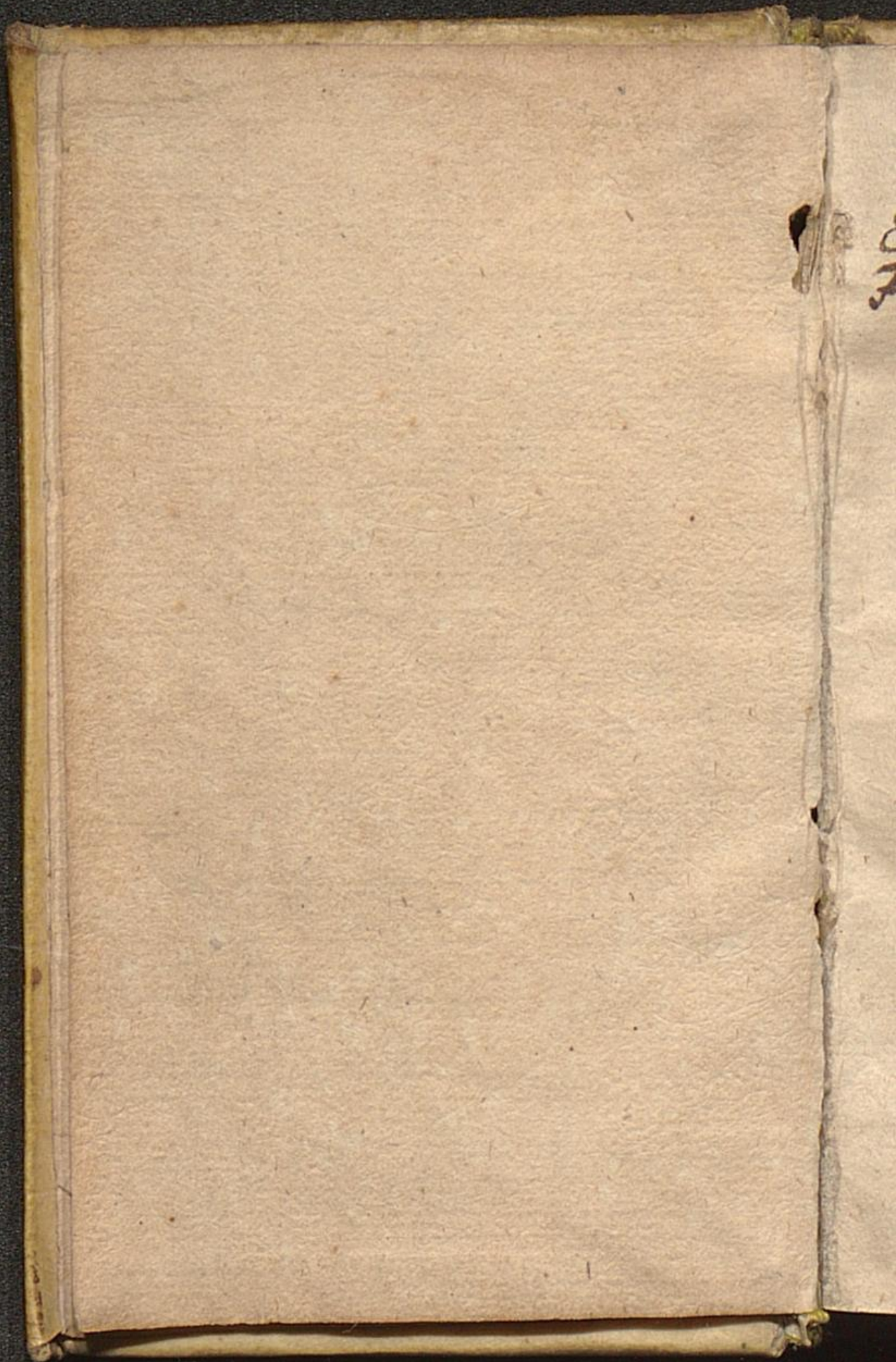
445

M. 4445.

~~64~~ ⁶

DE VERA SAPIENTIA

VIRTUTE

*Ex Legato Celsi Principis
Ferdinandi ET Episcopi Paderb.
et Monast.*

TRANQVILLITATE

ANIMI

ENCHIRIDION

Collegij Soc. Jesu. Paderb.

DD.

1683.

EVCHERII LVGDV-

NENSIS, MARTINI BRA-

carensis, & Magni Wi-

gonis, Antistitum.

MONACHII,

Apud NICOLAVM

HENRICVM.

M. DC. XXXIX.

*Optimum est enim Gratiâ
stabiliri Cor. Ad Hebr.*

13. V. 9.

AMICE LECTOR.

 *Verenda sunt media
Pacis internæ, quan-
do externa reperiri
non potest. Sine illa, si externa
pax etiam sanctissima sit, mi-
seri sumus: cum illa, in medijs
belli fluctibus, tuta est melior
nostra substantia. Eam in sto-
icis persuasionibus aliqui collo-
cant, quasi mala non sint ea, quæ
in sinistrum nobis accidunt. Sed
Veritas Divina mala esse testa-
tur, utpote propria effecta pessi-
me rei, Peccati. Et mentiuntur
in cutem collumque suum, qui
dicunt, se in mortario contusos
nihil mali sentire, aut incundo
id animo ferre. Quod cum sit
opus Gratia Christianæ, certi*

A 2

sumus

sumus, illos, alienos à Deo, id
minimè posse; ac dolores impo-
tentis animi vento textili tege-
re. Atq; illud Phrygis, quàm cō-
tumeliosum figmentum est, ia-
cturam vxoris & liberorum
non aliter accipiendā, quàm
si infanti protritæ fuerint,
quibus delectabatur, co-
chleolæ? Et has tamen vanissi-
mas phantasias, ridiculus oppo-
suit Apostolorum doctrina, per-
suadere volens, eandem animi
pacem stabiliri posse per illas,
quam videbat à Christianis in-
ter aduersissima teneri, virtute
Celestis Veritatis, & Gratia.
Apagē sis istos Phantasos. Ne-
que enim afferunt animi pa-
cem, sed auferunt; dum inueni-
non-

nonnulla, verè scitèque dicta,
supercilioforum errorum vene-
na suffundunt. Possunt, inquis,
ea seligi, quæ bona sunt, & ab
iniustus possessoribus vindicata
in usum conuerti. Vis ergo co-
lare sentinam, cum habeas fon-
tes? Innoxie Pantheum Genti-
lium in eadem Christianam con-
uersum est: quod parietes illi
falsas religiones non oleant, ne-
que commendent. Possunt etiam
obscœnarum cantilenarum soni
ad res pias traduci; sed non per-
inde innoxie: quod prauas et-
iam tunc imagines cieant. Idem
de Stoicorum crepitaculis habe.
Semper imbuunt fastu, ut om-
nia, præter tibi Visa, conte-
mnas. Et quia æquè proni sumus

A 3 ad

ad superbiam, atq; ad voluptates, vide, an non aequè remouenda sint ab auribus blanditiæ profanarum gnomarum, ac modulorum. Denique absoluta est S. Augustini sententia, Philosophos, qui, suam sapientiam bac-
cis crepantibus vendentes, dicere audent: Nos sequimini, sectam nostram tenete, si vultis beatè viuere, tanquam latrones non intrare per ostiū, sed perdere velle: mactare & occidere. Nimirum proserpens bestia, quamuis non voluntate, tamen venenati oris acumine ledit. Ergo vt Philosophos absoluamus a voluntate nocendi; condonemus etiam inanē ostentationem ingenij, & verbose
vir-

virtutis ; nihilominus argutias
eorum suspectas habemus , quod
animi ventrem inanijs imple-
ant : & vera media Tranquil-
litatis interne à sapientia Chri-
stiana petenda contendimus :
quæ pestem , pauperiem , bella ,
mala esse fatetur , nec puerilia ;
sed melioribus ea , verisque me-
dicamentis in bonum conuertit.

Quæ quia grauissimè solidis-
simèque inter alios , proponunt
S. Martinus Episcopus Braca-
rensis , & Doctissimus Wigo ,
seu Guigo , magnam à S. Ber-
nardo , equali suo , laudem con-
secutus ; eorum tibi libellos of-
ferimus , exemptos è magna
Bibliotheca Patrum : quorum
alter docet beatè , alter bene vi-

A 4 uere ;

uere; sine quo beatè non licet.
Premissimus utrique Paranesin
S. Eucherij, Lugdunēsis Episco-
pi, Cognatum suum Valerianū
ad veram sapientiam incitan-
tis, Vixit ante Gregorij M. tem-
pora; Vir, ut memorat grauissi-
mus eius spectator Claudianus,
Viennensis Episcopus; Viridis
æui, maturus animi, terræ de-
spuens, cæli appetens, humi-
lis spiritu, arduus meritis, in-
genij subtilissimus, scientiæ
plenus, eloquij profluus, ma-
gnorum sui sæculi Pontificū
longè maximus Eucherius.
Tu, cūm legeris, releges; dicēs q̄,
nos tibi nō fabas apposuisse, ven-
tosum legumen; sed solidum ani-
mi cibum, verum sustentacu-
lum vitæ.

D.

D. EVCHERII, LVGDUNENSIS Episcopi, ad Valerianum Cognatum suum, Epistola Parænetica; ab amore studioq; profanæ Philosophiæ, ad veræ pietatis, veræque Sapientiæ studiū prouocans.

BEne alligantur vinculo sanguinis, qui vinculo consociantur amoris: sic & nobis quoque admodum gloriari pro hoc ipso Dei munere licet, quos perinde charitas, vt propinquitas nectit, coarctant.

Et ántque in vnum affectum,
duæ necessitudines, quarum
alteram à Parentibus carnis
nostræ accepimus, alteram à
nobis sumpsimus. Geminum
hoc vinculum quo (confœ-
derantibus nos hinc genere,
hinc dilectione) connecti-
mur, hæc me paulò latiùs ad
te exarare compulit, vt com-
mendarem animo tuo cau-
sam animæ tuæ, verámque il-
lam beatitudinem, & æter-
narum rerum capacem, opus
nostræ professionis assererẽ.
Nam cum te æquè ac me di-
ligam, necesse est, vt sumum
bonum assequi te, tanquam
me alterum cupiam. Et qui-
dem

dem à professione vitæ sanctæ pio etiam non abhorres ingenio, qui ea quæ sacræ institutiones docent, præuenisti in plurimis præcoquâ morum felicitate, vt mihi videaris quædam religionis officia quasi per prouidam occupasse naturam. Domini ac Dei nostri iam in hoc erga te indulgentia, cuius gratia est quod diuina in te doctrina bona sua pro parte inuenire potest, pro parte conferre. Quamuis autem in maximos seculi apices patre soceróque elatus, illustribus ex utroque titulis ambiaris, ego tamen longè superioris in te honoris

ris

ris fastigia concupisco: téque non ad terrenarum, sed ad célestium, nec ad seculi, sed ad seculorum dignitatem voco. Certa quippe & inoblitterabilis hęc gloria est, æternitate gloriari. Loquar ergo apud te non sapientiam huius seculi, sed illam sapientiam arcanam, absconditam, quam prædestinavit Deus ante secula, in gloriam nostrā. Loquar tecum multo studio tui, mei admodum parum prouidus, qui plus in te, quid velim, quàm in me quid possim, consideraui.

I. Primum instituti atq; in lucem editi hominis officium est

De vera Sapientia. 5

est (mi Valeriane charissime)
proprium cognoscere aucto-
rem, cognitúmque suscipere:
vitámque, id est diuinum do-
num in diuinum officium,
cultúmque conferre: vt quod
Dei munere sumsit, Dei de-
uotione consummetur, at-
que id, quod ab eodem indi-
gnus cepit, eidem subiectus
impendat. Sanâ quippe opi-
nionem agimur, vt eductos nos
sicut ab ipso, ita ipsi arbitre-
mur. Vnde ille, planéque ma-
gnificè perspicit Creatoris no-
stri in effingendo homine
sententiam, quisquis ita in-
telligit quod nos & ipse & si-
bi fecit. Optimum deinde est,

cu-

curam principalē animæ im-
pendere, vt quæ utilitate pri-
or est, non sit consideratione
posterior. Primas apud nos
curas, quæ prima habentur,
obtineant, summâsque sibi
sollicitudinis partes salus,
quæ summa est, vendicet. hæc
nos occupet in præsidium ac
tutelam sui, iam non planè
prima, sed sola. Omnia vincat
eo studio, quo præcedit om-
nia. summam debemus ob-
servantiam Deo, animæ de-
inde maximam: atque ita ta-
men istud est, vt cùm vtrum-
que præcipuum sit, observari
alterum sine altero nequa-
quam posse videatur. Ita quis-
quis

De vera Sapientia. 7

quis Deo satisfecerit, animæ
necesse est iam consuluerit :
& rursus, qui animæ consulu-
erit, necesse est Deo iam sa-
tisfecerit. Sic de summo apud
nos vtraque res transigitur
utili coacta compendio, ut si
quis vnum sedulo impleue-
rit, vtrumq; contulerit : quia
ineffabili benignitate diuinâ,
ipsa utilitas fit Dei sacrificiũ.
Multus corpori curationum
usus impenditur ; multum
huic operæ in spem medelæ
datur. Numquid medicinam
anima non meretur ? Et si va-
ria corpori auxilia studio tu-
endæ sanitatis adhibentur,
fas non est tamen animam
velut

velut exclusam iacere & quasi neglectam morbis suis intabescere, atque vnam à proprijs remedijs exulare, immò verò plura animæ conferenda sunt, si corpori tanta præstantur. Nam si rectè quidam carnem hanc famulam, animam verò dominam esse dixerunt; non oportet posteriore loco nos dominam ponere, ac famulam iniquo iure præferre. Meritò poscit studia maiora pars melior: quia omni nobis cura illuc respiciendum est, vbi substantiæ nostræ abundantior dignitas constitit. Congruum non est in hoc honore nostræ sollicitudi-

De vera Sapientia. 9

tudinis eam nos subijcere pe-
iori. Caro siquidem proclivis
in vitia, ad terram nos tan-
quam in originem suam re-
uocat: hæc verò veniens à
patre luminum, sicut ferri i-
gnibus mos est, in superiora
nititur. Hæc in nobis imago
Dei, hoc preciosum est diuini
muneris pignus, hanc omni
ope, hanc sumis viribus tuea-
mur; hanc si regimus & con-
seruamus, Dei depositum
tuemur. Quis exstruendi, nisi
cùm fundamenta jeceris, lo-
cus est? Superædificare cæte-
ras utilitates destinanti, salus
fundamentum est. Cæterum
quomodo quispiam sequen-

B

tia

tia addat, si nec prima possederit? Vnde succedentium augebitur incrementis, si anteriorum deficiatur exordijs? Quomodo interesse putet beatitudini, cum desit etiam salutis? Indigens vitæ, unde abundare felici vitâ potest? Aut quid prodest si adijciat cibis, non habens unde consulendum est animæ? de qua & Dominus noster IESVS CHRISTVS ait: *Quid enim prodest homini, si mundum universum lucretur, animæ verò suæ detrimentum patiatur?* proinde non potest vlla compendij causa consistere, si cōstet animæ interuenire dispen-

spendium, Vbi salutis dam-
num est, illic vtique jam lu-
crum nullum est. Quò enim
lucrū capiatur, nisi capiendi
sedes inconcussa seruetur?
Atq; idcirco ad illud lucrum
verum, ad illud sanctum ex-
petendūque commercium,
dum tempus est, propere-
mus. Párere possunt æternam
vitam pauci dies, qui tamen
dies etiam si illæsam atque in-
contaminatam vitæ beatitu-
dinem possiderent, tamen,
quia pauci essent, paruo æsti-
mandi erant. Nihil enim est
magnum re, quod paruum
tempore: nec longis dilata-
tur gaudijs, quidquid arcto fi-

ne concluditur. Breuem vtilitatem seculi istius, breuia habent commoda. rectè ergo etiam bono brevis vitæ, perpetuæ vitæ commodum præponendum videretur: quia illa esset temporalis, hæc æterna felicitas: quia fragile esset breuibus bonis perfrui, tutum gaudere perpetuis. Nunc verò æterna vita beatissima est. Nam quid felicius æterna vita dici potest? hæc verò brevis ita breuissima, vt ærumnosissima: quæ vndique circumstantium dolorum vrgetur incommodis, & deficientibus fatigatur malis, dum accidentium iactatur iniurijs.

rijs. Quid enim tam infidum, tam varium, tam calamitosum, quam vitæ istius cursus est? quæ plena laboris est, plena sollicitudinis, plena curarum, ipsorum quoque plena discriminum, & per ancipites distracta casus, fit corporis vexationibus inquieta, animi angoribus anxia, periculorum turbinibus incerta.

II. Quæ utique utilitas, quæ ratio non expeti bona æterna, sequi temporaria, etiam mala? nonne vides ut etiam in hac vita quisque prouidus locum aut agrum in quo diutius se commoraturum putat, copiosis in usum,

farciat impendijs: & vbi paruo quis erit tempore, parua prouidet: & vbi maiore, maiora procurat? Nobis quoque quia in præsentiarum breuissimum angustijs coarctantibus tempus est, in futuro secula erunt; competentibus copijs vitam exaugeamus æternam, competentibus instruamus exigua; ne prouisione peruersâ impendamus breui tempori curam maximam, & maximo tempori curam breuem.

III. Atque haud scio ad hanc beatissimã vitam quid compellere nos ocyùs aut efficacius debeat, an ipsa futu-

ræ

ra vitæ commoda, quæ promittuntur, an præsentis vitæ incommoda, quæ videntur. Inde nos illa blandissimè prouocant, hinc ista vehementer exturbant. Proinde cum in meliorem partem etiam pessima suffragentur, si bonis non illicimur, malis extrudamur. Ad incitamentum meliorum optima deterioribus concinunt, & in eandem vtilitatem diuersa concurrunt. Nam dum alia nos inuitant, alia fugant, in melius vtraque nos sollicitant.

IV. Nam si hominum quispiam clarus ac locuples in

locum liberorum te adoptaturus acciret, ires per oppositas rerum difficultates, & per quamuis longi recessus iter vectatus accurreres. Deus vniuersitatis rerumque dominus te in adoptionem vocat, illud, si velis, tibi blandum Filij nomen impartiens, quo Deum nostrum, Vnicum suum nuncupat, & non accensus raperis? non properus vrgeris, ne conditionem tantam celeri occursum mors festina praripiat? atque ad hanc obtinendam tu non inuias terræ solitudines, nec longinquæ maris incerta penetrabis? Cū volueris, hæc adoptio tui, tecum

cum est. Num quidnam se-
gnes ac desides nos res ista
habeat, idcirco quia tam
prompta quàm maxima? quò
duriùs hanc conditionē dissi-
mulatores experientur. Tan-
tò enim nolentibus pernicio-
sior, quantò est volentibus
promptior.

V. Certe cupiditas vitæ est
istud, quod nos delectatione
rei præsentis innexuit. Ergo
amantes vitam, hortamur ad
vitam. Vera ratio est persua-
dendi, cum id poscitur, ut im-
petremus à vobis, quod con-
cupiscitis. Pro vita quam di-
ligitis, legatione apud vos
fungimur: & hanc quam o-

B 5 mnes

omnes exiguam amatis, infirmamus ut ametis æternam. Quam quo pacto amemus, nescio, si non hanc, quam amamus, esse quàm speciosissimam cupimus. Itaque istud quod & cùm arctum sit placeat; placeat magis, si potest esse perpetuum: & quod apud nos pretium habet cùm finem habeat, sit nobis supra pretium, si potest esse sine fine. Rectum sit proinde minorem vitam prospexisse maiori, ut ad alteram nobis, sed per hanc transitus construat: quam utique non convenit sociæ commodis, obliquis interuenire consilijs. nō
se

se opponat ut obsit, ut no-
ceat. Absurdum quippe at-
que contrarium est, ut vitæ
detrimentum afferat amor
vitæ. Igitur siue vitam hanc
contemnendam putas, siue
complectendam, in utroque
facilis negotij mea causa est.
Nā si spernitur, una est sper-
nendi ratio, ut melior appeta-
tur. Et si diligitur, tantò ma-
gis est diligenda, quæ maior
est. Ego tamen desiderave-
rim, ut hanc pro experimen-
tis sui habeas ut molestissi-
mam, atque incertis fatiga-
tionibus inquietā, sicuti est,
iudices, eamq; cum occupa-
tionibus spernas ac respuas.

VI. Abrumpatur illa interminabilis secularium negotiorum catena, & ille de necessitatibus multis vnus per totam vitam labor. dirumpamus inanium curarū vincula, quorum succedentibus sibi nexibus implicaris, in quibus semper occupatio nostra quasi incipit. Remoueantur illæ tam vacuæ, quæ coherentes sibi causæ, in quibus quoad viuitur, studium mortalium, dum subinde negotijs inchoatur, nunquam finitur. Quarum rerum infatigabilis intentio iam breuē & arctam per se vitam, hanc etiam arctissimam reddidit.

Per

De vera Sapientia. 21

Per quæ etiam nunc vana,
gaudia, nunc acerbi mœro-
res, nunc anxia vota, nunc
suspecti metus veniunt. Abij-
ciantur postremò illa omnia,
quæ præsentem hanc vitam
faciunt, breuem occupatio-
ni, longam dolori. Repudie-
mus mundi parum fidi vitam
vtrobique suspectam: apud
quam perinde alta atque hu-
milia parum tuta sunt. Ob-
teruntur humilitate depres-
sa, nutant celsa fastigio. Pone
quem volueris statum; non
apud infima istic, non apud
summa requiescitur: grauem
turbinis sortem vtraq; con-
ditio non effugit, subiacer.

contumeliæ minor, maior
inuidiæ.

VII. Duæ res præcipuæ
sunt, vt arbitror, quæ maxi-
mè homines in negotijs secu-
li vinctos tenent, & eblandi-
tis sensibus captos, illecebri-
so amore constringunt: opū
voluptas & honorum digni-
tas. Quarum prior non vo-
luptas, sed egestas: sequens,
nō dignitas, sed vanitas nun-
cupanda est. hæc vtraque al-
ternis nodis irretitis gressum
impedit, fallax complexa col-
legium: hæc pestiferè pecto-
ribus humanis blanda desi-
derijs vitia inspirant, defati-
gatâsque mentes mortalium
faci-

facili iucunditate sollicitant.
Nam quid istis opibus (vt de
his primùm dicam) pernicio-
sius, quæ rarò nisi cum iniu-
stitia congeruntur? Tali ad-
ministratore res ista capitur,
tali custode seruatur. *Radix,*
enim, inquit, *omnium malo-*
rum cupiditas. Adeò quædam
societas est pæne etiam no-
minis, duabus his rebus, vitijs
& diuitijs. Numquid nam-
non opes istæ quædam ma-
teria contumeliarum sunt?
vnde etiam quidam nostro-
rum ait: quid enim aliud sunt
diuitiæ, nisi pignora iniuriæ?
Numquid non velut exposi-
ta improbis præmia, factioso-
rum

rum oculos animosque pronocant, proscriptionesque ipsas quodammodo ostentant, & inuitant? Sed fac vt ista non accidant, numquid quò post nos errantes fugientesque commigrent, certi esse possumus? *Thesaurizat*, inquit, & *ignorat cui congreget ea*. Sed fac vt veniat hæres ex voto; numquid non sæpe censum hæres intercipit, opesque congestas aut filius malè educatus, aut gener malè electus absumit? quid diuitiæ istæ in se voluptatis habent, quarum est & misera possessio, & incerta transmissio? quò deuius ac præceptis
ho-

hominum amor raperis? scis
ea quæ tibi obueniunt dili-
gere & ipsum te diligere ne-
scis? foris est quod amas, ex-
trà te est quod concupiscis.
Reuertere potius in te, vt sis
tibi tu charior quàm tua.
Certè si ad te quispiam re-
rum haud ignarus accedat,
malis ipsum te amet, quàm
ista quæ tecum sunt: idque
eliges, vt ille vitæ tuæ potius,
quam opibus tuis affectum
suum conferat. Vis huncho-
mini fidem seruare, non re-
bus. Quod tibi tribuere velis
alium, ipse hoc tibi, qui es ti-
bi fidissimus, tribue. Nos nos
potius amemus, quam no-
stra,

stra. Et hæc quidem aduersus
facultates dicta sint.

VIII. In honoribus verò
huius mundi, vt cætera ta-
ceam, quæ æstimari dignitas
potest rerum, cum ad hanc
promiscuè cum bonis mali
ambitione conscendant, &
non vnius meriti viros vnus
honor ambiat, dignosque &
indignos non iam discernat
dignitas, sed confundat? Ita
quæ meliores deterioribus
præferre debebat, equare cœ-
pit: nouoque modo optimi
ac pessimi viri nusquam fere
minus discrimen est, quàm
in honore. Nónne honor
maior est, huiusmodi hono-

re

re inhonorem esse malle, ac
suis magis moribus, quàm
promiscuis honoribus æsti-
mari? Atque hæc ipsa (ut-
cunque se habent) quàm
transuolantia, quàm cadu-
ca sunt? vidimus nuper vi-
ros honore conspicuos, cel-
sorum dignitatum insedisse
fastigijs, & diffuso vsquequa-
que censu per orbem patri-
monium tetendisse. Cupidita-
tes successibus vicerant, re-
bus vota transcenderant. Sed
priuatas tantum felicitates
reuoluo. Reges ipsi magno
sublimes imperio, gemisque
fulserunt, horum tegmina, mi-
rum dictu, textis irradiabant

re

me=

metallis, diadema distinctis
intermicabat arboribus, splē-
debat instructa palatinis aula
cultibus, auratisque trabi-
bus tecta rutilabant: Eorum
voluntates, iura hominum,
eorum verba, leges appella-
bantur. Quis suprà hominum
verticem potest temporari
felicitate confugere? Ecce
eorum ille ambitus nusquam
est, affluentissimæ quoque o-
pes abierunt, transierunt ipsi
tantarum opum domini. Re-
centium inclitorumque re-
gnorum apud nos iam quæ-
dam fabula est. Omnia illa
quæ hîc erant magna, modò
iam nulla sunt,

I X. Ni-

IX. Nihil, vt puto, imò vt
certò scio, ex illis opibus, ho-
noribus, regnis secum abstu-
lerunt, nisi (si qua in his fuit)
fidei pietatisq; substantiam.
Sola hæc illos cæterarum re-
rum egenos, sola prosequi-
tur: hæc abeuntes insepara-
bilis, & quasi fida comitatur.
Illâ nunc ope aluntur, in illis
nunc diuitijs, in illis tantùm
honoribus acquiescunt: hæc
bona nunc in beneficijs ha-
bent. Quapropter si honori-
bus opibusque capimur, ve-
ris opibus, veris honoribus
excitemur. Optimus quisque
in cælestes honores, in cæle-
stes opes, terrenos honores,

C

ter-

terrenas opes transfert : illuc
utique, vbi bonorum ac ma-
lorum summa, & inconfusa
discretio est : vbi, quod semel
adipiscimur, semper tene-
mus : vbi, si locus obtinendi
vllus fuerit, amittendi nul-
lus erit.

X. Sed quando de fragili
bonorum temporalium pos-
fessione diximus, aliquid et-
iam nobis, de ipsius brevis
vitæ conditione, dicendum
est. Quid istud, quæso, quid
istud est? Nihil ita quotidie
homines, vt mortem, vident:
nihil ita obliuiscuntur, vt
mortem. Agitur humanum
genus rapida in occasum
mor-

De vera Sapientia. 31

mortalitate, omnisque posteritas succedentium seculorum lege decurrit. Patres nostri præterierunt, nos abibimus, posteri sequentur: velut ex alto vndarum iactus, alijs atque alijs superuenientibus, in litoris extrema franguntur; ita in terminum mortis, succiduae alliduntur ætates. Hæc nos consideratio diebus ac noctibus, hæc nos conditionis nostræ memoria circumstrepit. Debitum vitæ finem, iam iamque affuturum, putemus; qui nobis tanto magis appropinquabit, quanto magis distulit. Vicinum speremus diem, longinquum

C 2

esse

esse nescimus: præparemus, ut scriptum est, ad exitum vias nostras. Si cogitamus ista, si ista meditamur, non timebimus mortem timendo. Beati, qui vos iam reconciliaſtis Chriſto. Non magnus mortis iſtos timor infeſtat, qui iam diſſolui optant, & eſſe cum Chriſto; qui ſummum vitæ iſtius diem iam parati, iam quieti in ſilentio exſpectant. Non enim multum refert, quando finiant temporariam, qui tranſeunt in æternam.

XI. Ad negligentiam vitæ, non nos negligentium turba perſuadeat; nec ad damnum
pro-

propriæ salutis, alienis ducamur erroribus. Quid nobis in illo Dei iudicio proderit multitudo, vbi singuli iudicabuntur, vbi sola examinatio meritorum, actus quemque, non populus absoluent? cessent, cessent solatia male suada discriminis. Nimirum præstat vitam propagasse cum paucioribus; quàm perdidisse, cum pluribus. Atque adeò non nos, ad incuriam peccatorum, sola peccantium numerositas pertrahat; neque hoc, quod sibi alij parùm consulunt, quædam nobis efficiatur auctoritas. Obsecro te, delictum

alienum semper, vt opprobrium, respice; nunquam, vt exemplum.

XII. Quod si libet oculos ad exempla conferre, in illam potiùs intende partem, qua, licet pauciores sint, tamen sunt in sua parte copiosius: illam, inquam, respice, in qua sunt, qui sapienter intelligunt, quapropter nati sunt; & vtique dum adiuuunt, vitæ suæ causam agunt; qui vtili opere insignes, atque egregia virtute præstantes, præsentem vitam excolunt, futuram serunt. Nec solùm copiosa horum exempla, verùm etiam magna non desunt. Nam quæ
mun-

mundi nobilitas, qui honores, quæ dignitas, quæ sapientia, quæ facundia, quæ literæ, non se iam ad hanc cœlestis regni militiam contulerunt? Quæ sublimitas, non iam se, ad istud leue, cæleste iugum, cum deditioe submittit? Et sanè supra omnem errorem, atque ignorantiam est, dissimulare quemquam negotium salutis suæ. Possem etiam, nisi longum esset, multos ex innumeris nominatim retexere, quanti in seculo illustrium virorū, hanc arctiorem diuini cultus obseruantiam, vitamque sectati sunt: quorum tamen exem-

C 4 pla,

pla, ne cuncta penitus omit-
tam, cursim pauca subnectā.

XIII. Clemens, vetusta
prosapia Senatorum, atque
etiam ex stirpe Cæsarum, o-
mni scientia refertus, omni-
úmque liberalium artium pe-
ritissimus, ad hanc iustorum
viam transijt; itaque etiam
in ea excellenter effloruit, vt
principi quoque Apostolorum
successor exstiterit. Grego-
rius, è Ponto sacerdos, Philo-
sophiā primus apud mundum,
& eloquentiā præstans; sed
postea maior præstantiorque
virtutibus, adeò, vt sicut de
hoc historiæ nostræ fides lo-
quitur, inter reliqua admira-
bili-

it- bilium signa meritorum, pre-
tā. cibus huius, atque orationi-
ta. bus mons referatur secessisse,
que lacus exaruisse. Alius item
o- sanctus, atque eiusdē nomi-
ni- nis, Gregorius, æquē litteris
pe- ac Philosophiæ deditus, cæle-
um stem hanc Philosophiā con-
am cupiuit. Cuius etiam, quod
, vt ad rem pertinet, nequaquam
orū silendum videtur, quòd Basi-
go- lium studijs prius secularibus
ilo- familiarem sibi, & Rhetori-
dū, ces adhuc professioni vacan-
sed tem, auditorium eius ingres-
orq; sus, manu hunc apprehen-
t de sum schola abduxit, dicens,
lo- Omitte ista, & da salutis ope-
ira- ram. Et postea vterque me-

morabilis Sacerdos, reliquit
vterque in Ecclesiæ nostræ li-
bris ingenij sui præclara mo-
nimenta. Paulinus quoque
Nolanus Episcopus peculia-
re, & beatum Gallia nostræ
exemplum, ingenti quondam
diuitiarum censu, vberri-
mo eloquentiæ fonte, ita in sen-
tentiam nostram, proposi-
tūque migravit, vt etiam
cunctas admodū mundi par-
tes eloquio, operibusque re-
perserit. Hilarius nuper, &
in Italia nunc Antistes Petro-
nius, ambo ex illa plenissima
vt aiunt, mundanæ potestatis
sede; Vnus in religionis, alius
in sacerdotij nomen adscen-
dit.

liquit
ræ li
mo
que
ulia
ostre
ond
rim
sen
posi
etia
i par
ne re
er, &
Petro
fima
estati
, aliu
scen
dit.

dit. Et quando clarissimos fa-
cundia, Firmianum, Minuti-
um, Cyprianum, Hilarium,
Ioannem, Ambrosium, ex il-
lo volumine numerositatis
euoluam? Dixerant, credo,
& hi sibi, quod quidam no-
strorum ait, cum se à sæculo
in hanc beatiorē vitam hoc
velut stimulo concitaret: Di-
xerant, credo: quid hoc est?
Surgunt indocti & cælum ra-
piunt, & nos cum doctrinis
nostris, ecce vbi in carne vo-
lutamur & sanguine? Dixe-
rant istud, & idcirco ipsi po-
stea vim intulerunt regno.
Prolatis ex parte, quos maior
fidei nostrę feruor, habuit se-
culi

culi philosophia, eloquentia,
honoribusque perfunctos. ad
ipsum iam Reges, & illud ca-
put Mundi veniam. Neque
nunc commemorandos pu-
tabo omnes superiores illos
religioni deuotos & regiæ di-
gnitatis viros: solum mihi
insignes, David pietate, Io-
sias fide, Ezechias humilitate,
ex memoria venerandorum
promentur annalium. Non-
nulli quoque ex recentiori-
bus exstiterunt, atque hac
nostra tempestate principes,
qui ad agnitionem veri Regis
propius accesserunt, sumum
que illum Dominorum Do-
minum summa cordis con-
tri-

tritione confessi sunt, attentam diuinæ maiestati reuerentiam etiam vterque sexus ex aula exhibuit. Hi potius idonei, vt arbitror ad æmulandum proponantur, quorum exempla cū habeant de futuris salutem, habent de præsentibus auctoritatem.

XIV. Cernis, vt etiam dies atque anni, & cuncta hæc ornamenta cæli, Dei verbum, mandatumque, infatigabili obseruatione conseruent, præceptorumque eius custodiant irremissa lege famulatum? Numquid nos, quorum ista vñibus fabricata sunt, quorum luminibus ingesta sunt,

sunt, cælestium mandatorum
non nescij, nec diuinæ vo-
luntatis ignari præceptum.
Dei surda aure transibimus?
Et his quidem prædictis mun-
di adminiculis quid in secula
obseruarent, semel iussum
est: nobis verò tot volumini-
bus diuinæ legis iterantur
imperia. Ad hæc saltem, quod
homini ipsi attributum est,
voluntati auctoris parere,
præceptisque eius vacare di-
scat: quia omne istud cum
præbet ministerium, præstat
exemplum. Et tamen si qui
ad auctorem suum redire no-
lunt, num idcirco dominum
suum vitare possint? Aut quò
sup-

suppetit vt fugiant, qui à Deo
se auertunt? Audiant, sancte
Dauid, audiant te dicentem:
quò ibo à spiritu tuo, & à fa-
cie tua quò fugiam? Si ad-
scendero in cælum, tu illic
es: si descendero ad infernū,
ades. Si sumsero pennas meas
diluculo, & habitauero in
extremis maris, etiā ibi ma-
nus tua deducet me, & tene-
bit me dextera tua. Ergo illi
velint nolint, se domino vni-
uersitatis, etsi voluntate au-
ferunt, iure non subtrahunt.
Illi quidem affectu absunt,
sed ille dominatu adest; ita
quod improuidum & incon-
sultissimū est, errantes clausi,

vi.

viuunt extra consideratio-
nem domini & intra potesta-
tem. Etsi vnusquisque de fu-
ga famulum minaci indagine
sectatur, eúmque declinan-
tem se, iuris sui assertor inse-
quitur: cur nõ de semetipso,
cælesti domino ius suum red-
dit, seruitutíque quampri-
mùm se in famulatum eius
voluntaria oblatione dedit
æquus vtique tam sibi, quàm
in se arbiter.

XV. Cur in præsentium
rerum oblectabili defigimus
adspectu? Cur ijs tantùm li-
bet incubare, quæ cernimus?
numquid luminibus istis tan-
tùm viuimus, aut solos in v-
fum

sum gestamus oculos? Viui-
mus quoque & auribus, vt
possimus inhiare promissis.
Magni nos per hanc quoque
corporis partem affectus tra-
hunt, quæ spondentur, quæ
prædicantur, feruentibus vo-
tis, instantibus desiderijs ex-
spectemus. fidem promisso-
rum fidelis ille, ille auctor in-
culcat. Ambiamus ad opti-
ma, quæ pollicentur. quam-
quam si ipsis quoque oculis
benè & vtiliter vti volumus,
per istos etiam in futurū cu-
piditate magna ex parte ra-
ptamur: si admirationem,
quam ex mundi contempla-
tione capimus, retorquea-
mus

D

mus

mus in ipsum tantæ machinæ
auctorem: aut si cogitamus
quantus in posterum splen-
dor lucis possit luminibus
occurrere, cū se nunc tan-
tus insinuet: quā magnifica
fulgebit perpetuis forma-
rebus; cū sit nunc tam spe-
ciosa perituris. Non ergo o-
portet in deteriore nos par-
tem officia sollicitare mem-
brorum; commodè potius in
vtramque temperentur vi-
tam, sicque custodiant tem-
porariæ vsum, vt æternæ non
abijciant ministerium.

XVI. Quod si nos ista a-
uocatio atque amor iuuat,
& ipsum sensum oblectatio
sol-

De vera Sapientia. 47

sollicitat, est planè hic amor
summæ voluptatis, est non
solum quòd amari effusissi-
mè possit, sed & quod maxi-
mè debeat, iucundum, præ-
clarum, vnicum, æternum
bonum, Deus inquam no-
ster, cui possis tam magno,
quàm pio igne flagrare, si in
locum anteriorum cupidita-
tum, pretiosa rursus deside-
ria succedunt. Si te in aliquo
capiebat tam magnificæ rei
dignitas, nihil illo magnifi-
centius: si te aliquid velut a-
ptum gloriæ accommodatúm-
que rapiebat, nihil illo glo-
riosius: si ad splendida ful-
gentium rerum ducebaris vi-

D 2 su,

fu, illo nihil clarius: si ad speciosa trahebaris intuitu, illo nihil pulchrius: si in aliquo te amplecti putabas veritatem, illo nihil verius: si in quoquam suspiciendam largitatem credebas, illo nihil munificentius: miraris quod purum est atque simplex: nihil illa bonitate sincerius. sollicitaris affluentium rerum copia? nihil illa abundantia copiosius: diligis aliquid tamquam fidum? nihil huius firmitus est fide. amas aliquid ut commodum? nihil commodius est huius ipsius amore. Est aliquid quod te vel seueritatis, vel iucunditatis specie tra-

trahat? non est magnitudine illa, dignatione illa quidquā aut terribilius, aut blandius. Requiritur in aduersis benignitas, in prosperis suauitas? vnicum est ex illo, aut in lætis gaudium, aut in mœstis solamen. Itaque ratione plenissimum est, te illum, in quo habeas omnia, amare præ omnibus.

XVII. Diuitiæ & quæcumque illa sunt, quæ te nunc amœnitatibus suis obtinent, non solum intrā ipsum, sed etiam ab ipso habentur. Male hæcenus amor sparsus, diuinis deinceps reddatur excubijs: vaga adhuc affectibus
D 3 suis,

suis, in sacros reducatur usus
iam casta charitas; dilectio-
nemque opinionibus deuiā
cohibito errore castigans di-
rige, atque in Deum amorem
confer tuum: quia & quid-
quid nunc amas, suum est,
suum inquam, suum est. Est
enim tantus ille, vt, qui non
amant eum, iniquè quidem
sed tamen non nisi eius quid-
quam amare possint: sed ta-
men consideret, velim, arbi-
ter iustus, æquūne sit dili-
gere opus, opifice neglecto,
derelictoque omnium crea-
tore rerum, in rem huius cu-
piditatibus suis passim atque
indifferenter incurrere: cum
vti-

ytique Deum oportuisset il-
licere ad amorem sui, vel per
hunc ipsum affectum suorum
operum. Et nunc homo auer-
sus in indignorum tantum fi-
gmentorum desideria atque
officia conuertitur, animis-
que incongruè dissidentibus
appetitor artis, desertor ar-
tificis complectitur speciem,
cuius non miratur auctorem.
Et quid de illa tam magna
multitudine dulcedinis suæ
diximus? Aut quid de tanta
& tam ineffabilis boni sua-
uitate, sancto ac profundo
charitatis eius thesauro elo-
cuti sumus? aut quando in-
quoquam de illo quispiam.

valet rei ipsius fando conse-
qui dignitatem? Amare ergo
eum iam non voluptarium
tantum, sed etiam necessa-
rium esse ducamus. Impium
quippe est hunc non dilige-
re, cui rependere non queas,
etiam cum dilexeris: iniustis-
simum est, ut ei quæ possis
tribuere nolis, cui etiam si
velis, repensare non possis.
Quid enim retribuemus Do-
mino pro omnibus quæ re-
tribuit nobis? Quid retribu-
mus vel pro hoc tantum, quod
per fidem homini salutem de-
dit, statuitque, ut quam fa-
cillimum factu esset, per quod
spem orbi terræ ac vitam
mor-

mortalibus propagaret? Et
vt ad ista descendam, illa ali-
quando externa omnia, id est
nationes & regna, putasne ob
aliud in ditionem ac ius ces-
sisse Romanum, & ob aliud
magnam partem generis hu-
mani in vnum transisse po-
pulum, nisi vt facilius tam-
quam medicamentum per
corpus vnum, ita per vnam
gentem fides infusa penetra-
ret, & vt capiti ingesta velo-
citer se per membra diffun-
deret? Alioqui non ita con-
currisset inter crebras & di-
screpantes ritibus, linguisque
gentes; nec tam longè per
nouorum semper graduum

D 5 ob-

obiecta transisset. Denique
B. Paulus per hunc eundem
populum determinans fidē
scribit se ab Hierosolymis vs-
que ad Illyricum Euangelio
Christi cuncta repleſſe. Quā-
do autem istud inter natio-
nes aut multitudine innume-
ras, aut immanitate barba-
ras exſtitisset? Inde est, quòd
nunc terra à ſolis ortu & oc-
caſu, ab Aquilone & mari
Chriſtum reſonat, quòd ad
vitam omnia mundi latera
concurrunt, dum fidē Thrax,
fidem Libys, fidem Syrus; fi-
dem recepat Hispanus. Ma-
gnū ergo ex hoc, diuinæ
pietatis argumentū eſt, quòd
sub

sub Cæsare Octauio, cum utique Romana possessio verticem tenuit, tunc se Deus terris dedit. Itaque, ut tua apud te proferam, cum ab ortu regni huius centesimus & octogessimus quintus ferè supra millesimum vertatur annus, quidquid vel sub illa dominatione regum vetusta, vel sub illa deinde gemina administratione Consulū Rom. accessit Imperio, omnia Christi aduentui preparata, & diffundendæ fidei prouisa, potest, si quis idoneus est assertor, ostendere. Nos ad propositum reuertemur.

XVIII. *Nolite, inquit, di-*

D 6 *lige-*

*ligere mundum, neque ea quæ
in mundo sunt, quia omnia
hæc conspectui nostro insi-
diosis coloribus lenocinan-
tur. Vis illa oculorum attri-
buita lumini, non applicetur
errori, & cum vitæ vñibus pa-
teat, non admittat causas
mortis. Carnis desideria, ut
egregiè Apostolus ait, mili-
tant aduersùs animam, om-
nisque illis in perniciem no-
stram clademque procinctus
est: peruigilem, cum insur-
gunt aduersùs nos, stationè
tenent externorum planè ho-
stium more, dum sibi tantum
virium acquirunt, quantum
nobis subtrahunt. Ita ergo
ha-*

hactenus de inextricabilibus
sæculi insidiantis illecebris,
de honoribus opibûsque ser-
mocinatus sum, tamquam si
iucundus blandimentis suis
mundus vigeret. Quidquid
est, illarum rerum facies ad-
umbratis quondam nitori-
bus expolita iam obsoleuit,
omnisque fucatus splendor
intercidit. Vix iam hoc ha-
bet Mundus, vt fallat. Perijt
imago illa rerum ad decipiē-
dum vsque decora. Prius nos
seducere verò cogitabat ful-
gore; non poterat: prope iam
non valet & ipsa nos falsa o-
stentatione corrumpere. So-
lidis bonis carebat: ecce de-

ficit etiā caducis. Non hunc
aut ad tempus speciosa or-
nant, aut in posterum mansu-
ra confirmant; nisi nosmet-
ipsi decipimus pæne mundus
decipere nos non potest.

XIX. Sed quid dissimula-
mus ea expromere, quæ for-
tiora sunt? dissipatas loqui-
mur opes mundi, cū iam i-
pse mundus in finem suum
vergens spatijs agatur extre-
mis. Quanto istud maius &
gravius est, quod iam ipse
non in longum erit? Quid
commemoramus attritam e-
ius rem & supellectilem? Nec
immeritò in defectum viri-
bus æuo consumptis vrgetur

ada

adminiculisque suis destituitur, cum iam in senium nutanti onere succumbat. Postrema mundi ætas referta est malis, tamquam morbis senectus. Visa sunt videnturque iam dudum ista cano sæculo, fames, pestilentia, vastitas, bella, terrores. Hi sunt in ultimis iam annis languores sui: Hinc sæpè illa cælicernuntur signa motusque terrarum, permutatæ temporū vices, monstrosæ animantium fecunditates: quæ omnia adhuc procedentis prodigia sunt temporis, sed iam deficientis. Atque hoc non infirmitatis nostræ verbis, sed etiam

iam Apostolicæ auctoritatis
confirmatur eloquijs. Illic
enim legitur: *in nos fines sæculorum deueniunt.* Quòd cum
iam dudum dictum sit, quid
cunctamur? quid expecta-
mus? Urget nos dies ille, iam
non noster tantum, sed & sæ-
culi. Omnis hora illud debi-
tæ resolutionis admonet
tempus instare, cum ancipit
periculo finis alternus, & di-
scrimen geminum, vnâ om-
nibus mortem minatur. in-
cumbit mihi misero iam mû-
di mortalitas, tamquam mihi
non sufficiat ad terrorem
mea. Quid palparamus metu-
nostros? securitati locus non
est,

De vera Sapientia. 61

est, quando terminus in nos
impendet indifferenter, sin-
gulorum hinc, hinc omnium.

XX. Quo magis est in hoc
non iam dicam sæculi exitu,
sed vel in hoc rerum eius de-
fectu hominum miseranda
conditio, qui sibi nec futuro-
rum spem gaudiorum repo-
nunt, cum iucunditate præ-
sentium non fruuntur. Vo-
luptatem vitæ breuioris non
capiunt; perpetuæ sperare
non possunt: bonis tempo-
ralibus non vtuntur; non v-
tentur æternis. Hic rei pa-
rum; illic spei nihil. Dolen-
dus prorsus atque miseran-
dus hominis status iste est,
nisi

nisi fortè faciat de acerbissima
ma conditione congruam
necessitatem; nisi ob hoc i-
psum ad potiora vtilitatis su-
remedia se corrigat, conten-
dátque ad illa salubrioris vo-
ta consilij: præsertim cum ita
dilacerata præsentis tempo-
ris res sit, vt, qui vnus futur-
sæculi commodum perdit, v-
triusque perdiderit. Dirigen-
da est omnis animi intentio
in spem futurí: quam spem
vt plenius ac manifestius co-
sequaris, aperire eam etiam
sub alicuius exempli condi-
tione non abnuam. Si cui al-
quis quinque hodie ex ære
denarios offerat, quingento
verò

De vera Sapientia. 63

verò aureos in crastinum
spondeat, optionemque of-
ferat, utrum æs ad præse-
mere, an aurum mallet in po-
sterum, dubiumne est quin
præoptet grandia illa mune-
ra cum parua mora? Tu quo-
que, brevis huius atque æter-
næ vitæ conditione perspe-
cta, non eligas capere vilia,
cum sperare possis pretiosa.
Non est tanti sumsisse parua,
quanti est expectare quæ
magna sunt. Quod si omne
hoc fragile quod in mundo
est, & videmus & capimus:
spei verò à sperando inditum
nomen est, manifestum est
nequaquam in hoc sæculo
spem

spem possideri, in quo his,
quæ intuemur, & fruimur.
Spes enim quæ videtur, non
est spes: nam quod quis videt,
quid sperat? Ergò quæcum-
que illa spes rebus miscetur
humanis, quærenda est in fu-
tutum! alioquin nec spes ap-
pellari potest, si non spera-
tur. Itaque manifestiorem in
futurum rem spei sequimur
quam spem rei in præsentia-
bus experimur. Ecce ea, quæ
nobis in ipsos oculorum ad-
mouentur obtutus, non ab-
solutè quasi oppressis visibus
intuemur: multò verò cer-
tius in ea, quæ eminus offe-
runtur, velut expeditis lumi-
nibus

De vera Sapientia. 65

nibus intendimus : ita ferè c-
uenisse de præsentibus futu-
risque, non est ambigendū.
Nam præsentia tamquam in
oculos ingesta non rectè cer-
nuntur: futura tamquam ab
oculis reducta manifestissimè
perspiciuntur. Neque hanc
fiduciam futurorum incerto
auctore præsumimus, sed Do-
mino nostro Iesu Christo ve-
rissimo sponse veritatis, qui
iustis interminabile regnum,
& ampla beatissimæ æterni-
tatis præmia pollicetur : qui
etiam per ineffabile sacra-
mentum assumptę carnis idem
homo & Deus reconciliauit
hominem Deo, ac magno

E

ab-

abscuditóque mysterio passionis mundum crimine absoluit. Itaque manifestatus est in carne, iustificatus est spiritu, apparuit Angelis, prædicatus est gentibus, creditus est in mundo, assumptus est in gloria. Propter quod Deus eum exaltauit, ut omnia confiteantur nunc in cælo & in terra, in mari & in abyssis, quia Dominus Iesus in gloria est, Rex & Deus ante sæcula.

XXI. Quin tu repudiatis illis PHILOSOPHORVM præceptis, quorum lectioni operam ac ingenium accommodas, ad imbibenda Christiani do-

De vera Sapientia. 67

dogmatis studia animum
adijcis? Illic quoque, quo fa-
cundia tua atque ingenium
exerceatur, inuenies; breui-
que tibi liquebit, quantū hęc
nostra, idest, pietatis verita-
tisque præcepta, illis Philoso-
phorum præceptis debeant.
In illis namque eorum præ-
ceptis vel ADVMBRATA VIR-
TVS, vel FALSA SAPIENTIA;
in his verò consummata iu-
stitia, solida veritas contine-
tur: Vnde licet dicere, PHI-
LOSOPHIÆ ALIOS NOMEN
VSVRPASSE, NOS VITAM. Et
enim qualia ab his dari pos-
sunt præcepta viuendi? Cau-
sam nesciunt. Ignorantes e-

E 2

nim

nim Deum, & statim ab ex-
ordio iustitiæ declinantes cō-
sequenti in cætera feruntur
errore. Sic fit postea, ut stu-
diorum taliū finis, sit VANI-
TAS. Si qui apud illos hone-
stiora definiunt, huic iactan-
tiæ deseruiunt, huic laborant.
ITA APVD EOS, NON EST
VACVA VITIIS, ABSTINEN-
TIA VITIORVM. Hi itaque
sunt, sicut scriptum est, qui
terrena sapiunt. Vnde mani-
festè ostenditur, veram eos
iustitiam, veram sapientiam
non videre. Anne aliquis ex
illa ARISTIPPI schola veri-
tatem videbit, qui ingenio
suo à suibus aut pecore nihil
dif-

differt, cū beatitudinem in corporis voluptate constituat, cui Deus venter est, & gloria in pudendis eius? Hic honestum iustumque præcipiet, apud quem prodigus, impudicus, adulter philosophatur?

XXII. Sed alius aduersus PHILOSOPHOS dicendi locus reseruetur: ego ad hæc veniam, propter quæ tecum loquor. Omitte iam illas, quibus oblectaris, maximè GENERALES eorum SENTENTIAS, breuiter ex omni disputationis genere collectas; atque ad studia te nostrorum & scripta conuerte. Ibi tu opti-

mè pectus tuum multifaria
instructione satiabis : ibi ad
inculcandam fidem, non hi
quidem verbis, sed tamen
ista dicentur tibi. Verbum
Dei qui non credit, non in-
telligit. Ibi tu admoneberis
dominum, quia dominum
vocas, metue : quia patrem,
dilige. Ibi tu veras hostias
disces audiendo : acceptissi-
ma Deo sacrificia sunt, iusti-
tia & misericordia. Ibi tibi
istud insinuabitur ; Si ama-
re, proximum dilige : quia ni-
hil magis commodis tuis da-
bis, quàm quòd contuleris
alienis. Ibi tibi præcipietur
nullam esse causam tam di-
gnam

gnam putes, qua tibi iusta fiat mors hominis. Illic aduersus illicita moneberis: libidini resiste tamquam hosti acerbissimo, qui insultare victis etiam contumelia corporis gaudeat. Illic, ne concupiscas, istud edoceberis: Melius est nolle, quæ non habeas, quàm habere, quæ velis. Illic, ne irascaris, hoc ingeretur: Qui prouocatus irascitur, tunc solùm non irascitur, cùm non prouocatur. Ibi etiam de inimicis audies: Amato non amantem: quia amantem vix vllus non amat. Illic sæpius id tibi iterabitur: Thesaurum is bene

recondit, qui indigentibus di-
vidit. Perdere enim iam non
poterit, quod largiendo col-
locavit. Illic etiam feliciora
suadeberis, cū dicetur: fi-
delium coniugiorū fructus,
est continentia. Ibi tu discer-
nenda cognosces, cū audi-
es: Mala sæculi huius iustis
iniustisq̃ue communia sunt.
Ibi tibi istud audiendum of-
feretur: Maior ægritudo est
languere animā vitijs, quā
corpus morbis. Ibi tibi ad
cōmendandam pacem istud
pronuntiabitur: impatienti-
bus similitudo morum, causa
discordiæ. Ibi, ne sequaris
malos, istud audies: Pruden-
tem

tem
stu
sit
Ill
ta
no
qu
Ill
De
aga
cū
me
ian
cū
tur
ger
qu
run
ad

tem & sapiens informat, &
stultus: Ille, quid imitandum
sit, docet; iste quid vitandū.
Illic & ista proferentur: mul-
ta profunt nescientibus: ideo
non minor est Dei in operto,
quàm in aperto benignitas.
Illic admoneberis: gratias
Deo non magis in prosperis
agas, quàm in aduersis; &
cùm prospera sint, te non
meruisse fatearis. illic tibi et-
iam remotiora patefient,
cùm ista prædicabuntur: Fa-
tum non esse: interrogent
gentes vel leges suas, quæ uti-
que non puniunt, nisi facto-
rum voluntatem. Illic audies
ad custodiendam puritatem

E s &

& ista præcipi: Si vis esse verax, suspicax non eris: Non suspicamur, nisi quod nescimus. Ibi de sublimioribus quoque istud audies: In Deo vero mente defixus, à passionibus cùm titillatur, à cælo in terram deuoluitur. Ibi tibi & hæc memorabuntur: Cùm hîc mali interdum bona capiant, boni malis afflicten-
tur, qui futurum Dei iudicium non credunt, iniquum (quod absit) Deum iudicant. Illic tibi suggeretur: Etiam in secretis tuis, quod velis homines nescire, ne feceris quod Deum, ne cogitaueris. Ibi tibi contra omnem fratrem

dem

dem dicetur: infelicius est decipere, quàm decipi. Illic & aduersùs iactantiam consummantia tibi hæc præcipiuntur: vanitatem tantò magis fuge, quanto melior efficeris. Cætera enim vitia crescunt vitijs, vanitas virtutibus. Et ista quidem pauca de studijs carptim, ac breuiter prælibata sunt. Quod si ad fontes ipsos sacri eloquij scrutator accesseris, ibi tu non exteriora magis, quam interiora mirabere. Ita scriptura dum intrinsecus radiat, velut pretiosissima quæque gemma, in profundum fulgorem considerationum demittit

tit

tit oculos. hoc tu caligantem
mentis aciem nequaquam
refugus insuesce; hoc interno
ac salubri cibo disce animam
famem pascere.

XXII. Per opus miseran-
tis domini id fore non diffi-
dimus, vt nostrorum appe-
tens, & dissimulatur tuorum,
inania fastidias & solida con-
cupiscas. Imprudentissimum
est, cum pro nobis ferè tam
multa Deus fecerit, nihil nos
metipsum fecisse pro nobis:
cumque ille in operibus suis
ad commoda humana respe-
xerit, hominem nolle sibi cõ-
sulere. Consulimus verò, si
nos in Dei cultum affectumque

que reddimus. vera quippe
beatitudo est, seculi beatitu-
dinem spernere, neglectisque
terrenis in diuina flagrare.
Proinde iam nunc omnia di-
cta factaque tua ad Deum,
vel propter Deum dirige.
Obtine, vt tibi comes sem-
per sit illa: & tibi custos erit.
Tam fida est innocentia. Ma-
gnus est virtutē sequi, nos-
que ei aliquid pro virili por-
tione conferre. Nec pauen-
dum est, ne se ab his, quæ usu
inoleuerunt, animus per me-
liorem vitam non valeat ab-
soluere. Idem ille, cui sanan-
dos nos tuendosque offeri-
mus, vires præstat affectui,
vnde

unde autem vel æstimatione
comprehendere valeat quis.
que futurorum remuneratio-
nem bonorum? Ecce hic di-
uina, vt cernimus, munifi-
centia cunctis promiscuum
vsum clarissimæ lucis indul-
sit. Datur pio & impio, com-
munem spectare solem, om-
nibus creatura famulatum
suum benignis seruat officiis
bonorum malorumque to-
tius mundi indiscreta posses-
sio est. Cùm hic igitur tam
præclara Deus iustis pariter
& iniustis tribuat, qualia
sunt putanda, quæ iustis re-
seruat? Consideremus, qui
tanta dedit, quanta restituet
qui

one
uis.
tio
di.
nifi.
m.
dul.
om.
om.
m.
ciji.
to.
feli.
m.
icer.
lia.
re.
qui
iet.
qui

qui tam magnus est in donis,
quam magnus erit in premijs?
Si tam inæstimabilis est mu-
nerantis benignitas, quæ illa
remunerantis? Ineffabilia
sunt, quæ præparauit Deus
his, qui diligunt eum rectè,
planè, atque manifestè: quia
verè immensum est, quàm
magna rependet bonis, qui
tam magna largitur ingratis.
Circumfer oculos, & de pe-
lago negotiorum tuorum,
velut in quemdam professio-
nis nostræ portum prospice,
prorámque conuerte. Vnus
hic portus est, in quem nos
ab omni fluctuantis sæculi
iactatione referamur, quem
in-

inter irruentes mundi turbu-
nes fessi petamus: huc cun-
ctis confugiendum est, quod
fremmentis sæculi tempestatibus
vexantur: hic statio fidissi-
ma, & quies certa: hic late-
recessus exclusis fluctibus si-
let: hinc blanda tranquillitas
ferenum renidet. huc cum
fueris delatus, tutò navis tua
post inanes labores, hinc ad
crucis ancoram fundata reti-
nebitur. Sed iam prolixior
scriptorum pagina modum
poscit. Vim cælestium præ-
ceptorum arctè breuiterque
collectam in sumam accipe
ad Dei honorē hæc sunt mā-
data omnia, Ignosce, meque
agnosce.

De vera Virtute. 81

*S. MARTINVS BRACA-
rensis Episcopus, ad Mito-
nem, Regem Gal-
lacia.*

Quatuor virtutum species,
multorum Sapientum sen-
tentijs definitæ sunt, quibus
animus humanus componi
ad honestatem vitæ possit.

C A P. I.

*QVÆ SIT VERA
Prudentia.*

I. **Q** Visquis prudentiam
sequi desideras, tunc
per rationem rectè
viues, si omnia priùs existi-
mes, & perpenſes; & digni-
tatem

tatem rebus non ex opinione multorum, sed ex earum naturâ constituas. Nam scire debes, quia sunt, quæ videantur esse bona, & non sunt: & sunt, quæ videantur non bona esse, & sunt.

2. Quæcunque autem ex rebus transitorijs possides, non mireris; nec magnum existimes, quod caducum est nec apud te quæ habes, tanquam aliena seruabis; sed pro te, tanquam tua, dispenses, & utaris.

3. Si prudentiam amplectêris, vbique idem eris; & prout rerum, ac temporum varietas exigit, ita te accommo-

mo-

modos temporis: nec te in aliquibus mutes, sed potius aptes: sicut manus, quæ eadem est, & cùm in palmam extenditur, & cùm in pugnū astringitur.

4. Prudentis proprium est, examinare consilia, & non citò facili credulitate ad falsa prolabi.

5. De dubijs non definias, sed suspensam teneas sententiam. Nihil inexpertum affirmes; quia non omne verisimile statim verū est. sicut & sæpius, quod primū incredibile videtur, non continuo falsum est.

6. Crebrò siquidem faciem

mendacij veritas retinet. Crebro mendaciū veritatis specie occulitur. Nam sicut aliquando tristem frontem amicus, & blandam adulator ostendit: sic verisimilitudine coloratur veritas; &, vt fallat, vel surrepat, coloratur.

7. Si prudens esse cupis, infuturum prospectum intende: & quæ possunt contingere, animo tuo cuncta proponere.

8. Nihil tibi subitum sit; sed per otium antè conspicias. Nam qui prudens est, non dicit; *Non putavi quidem hoc fieri*: quia non dubitat, sed expectat: nec suspicatur, sed cauet.

9. Cu-

De vera Virtute. 85

9. Cuiuscunque facti causam require. Cum initia inueneris, exitus cogitabis.

10. Scito, te in quibusdam debere perseverare, quia coepisti: quædam verò nec incipere, in quibus perseverare sit noxium.

11. Prudens fallere non vult, falli non potest. Boni est viri etiam in morte neminem fallere.

12. Opiniones tuæ iudicia sint. Cogitationes vagas & inutiles, & , velut somnio similes, non recipies: quibus si animus tuus se oblectauerit, cum omnia disposueris, tristis remanebis.

F 3

13. Sed

13. Sed cogitatio tua stabilis, & certa sit: & siue deliberet, siue quærat, siue contempletur, non recedat a vero.

14. Sermo quoque tuus non sit inanis; sed aut suadeat, aut moneat, aut confortetur, aut præcipiat.

15. Lauda parcè, vituperà parciùs. Nam similiter reprehensibilis est, nimia laudatio, & nimia vituperatio. Illa siquidem adulationis, ista malignitatis suspecta est.

16. Testimonium veritatis non amicitiae reddes.

17. Cum consideratione promitte; plenius, quæ promiseris, præsta.

18. Si

18. Si prudens est animus tuus, tribus temporibus dispensetur. Præsentia ordina, futura præuide, præterita recordare. Nam qui nihil de præterito cogitat, perdit vitam: qui nihil de futuro præmeditatur, in omnia incautus incidit.

19. Proponas in animo tuo futura, mala, bona; vt illa sustinere possis, ista moderari.

20. Non semper in actus sis, sed interdum animo tuo requiem dato: & ipsa requies plena sit sapientiæ studijs, & cogitationibus bonis: nam prudens numquã otio mar-
cet.

cet. Habet autem aliquando remissum animum; nunquam solum. Accelerat tarda, perplexa expedit, dura molit, exæquat ardua. Scit enim, quid qua via aggredi debeat: & distinctè cuncta videt.

21. Consilium peritorum ex apertis obscura æstimat, ex paruulis magna, ex proximis remota, ex partibus tota.

22. Non te moueat dicentis authoritas: nec quis, sed quid dicat, intendito. Nec quàm multis, sed qualibus placeat, cogita.

23. Id quære, quod inuenire possis. Id disce, quod poteris

tes

tes scire. Id opta, quod optari coram bonis potest. Nec altiori te rei imponas, in qua tibi stanti tremendum, ascendenti cadendum sit.

24. Consilia tibi salutifera aduoca. Cùm tibi alludit vitæ prosperitas, tunc te velut in lubrico retinebis, ac sistes: nec tibi dabis impetus liberos: sed circumspicies, quò eundū sit, vel quousque.

C A P. II.

N E M O S A P I E N S
nisi magnanimus.

I. **M**agnanimitas verò, quæ & Fortitudo dicitur, si insit animo

F 5 tuo

tuo, cum magnâ fiduciâ vi-
ues liber, intrepidus, alacer.

2. Magni animi homini
bonum est, non vacillare,
constare sibi, & finem vitæ
intrepidum expectare.

3. Nil aliud magnum in
rebus humanis, nisi animus
magna despiciens.

4. Si magnanimus fueris,
nunquam iudicabis tibi con-
tumeliam fieri. De inimicis
dices; *non nocuit mihi, sed an-
imum nocendi habuit*: & cum
illum in potestate tua vide-
ris; vindictam putabis, vindi-
care potuisse. Scito enim, ho-
nestum & magnum genus
vindictæ esse, ignoscere.

5. Ne-

5. Neminem susurro appetas, neminem suffodias; palam aggredere: non geres conflictum, nisi indixeris. Nam fraudes, & doli, imbecillum decent.

6. Eris magnanimus, si pericula nec appetas, ut temerarius: nec formides, ut timidus. Nam nihil timidum facit animum, nisi reprehensibilis vitæ conscientia.

7. Mensura ergo magnanimitatis est, nec timidum esse hominem, nec audacem.

*SAPIENS NIHIL IN.
decorum admittit.*

1. **C**ontinentiam verò si diligis, circumcide superflua, & in arctū desideria tua constringe.

2. Considera tecum, quantum natura poscat; & non, quantum cupiditas expetat.

3. Si continens fueris, eò usque peruenies, vt te ipso contentus sis. Nam qui sibi ipsi satis est, cum diuitijs natus est.

4. Impone concupiscentiæ tuæ frenum & modum, omniâque blandimenta, quæ

OC-

occultam voluptatem trahunt, reiice.

5. Ede, citra cruditatem; bibe, citra ebrietatem.

6. Obserua, ne in conuiui-
o, aut in qualibet vite com-
munitate, quos non imitabe-
ris, damnare videaris.

7. Nec præsentibus deli-
cijs inhærebis, nec desidera-
bis absentes.

8. Victus tibi ex facili sit:
nec ad voluptatem, sed ad ci-
bum accede. Palatum tuum
fames excitet, non sapor.

9. Desideria tua paruo re-
dime: quia hoc tantum cura-
re debes, vt desinant. Atque,
quasi ad exemplar composi-

tus diuinum , à corpore ad spiritum , quantum potes , te festina reducere.

10. Si continentiae studes, habita non amoenè, sed salubriter: nec dominum esse velis notum à domo, sed domum à domino.

11. Non tibi ascribas, quod nō eris, nec quod es: nec maior, quàm es, videri velis.

12. Hoc magis obserua, ne paupertas tibi immunda sit, nec parcimonia sordida, nec simplicitas neglecta, nec lenitas languida: & si tibi res exiguae sunt, non tamen sint angustae. Nec tua defleas, nec aliena mireris,

13. Si

De vera Virtute. . 95

13. Si continentiam diligis, turpia fugito, antequam accidant: nec quemquam alium vereberis plus, quàm te.

14. Omnia tolerabilia, præter turpitudinem, crede. A verbis quoq; turpibus abstineto; quia eorum licentia imprudentiam nutrit.

15. Sermones vtilis magis, quàm facetos & amabiles ama: rectos potiùs, quàm obsecundantes. Miscebis interdum serijs iocos; sed temperatos, & sine detrimento dignitatis, ac verecundiæ. Nam reprehensibilis risus est, si immodicus, si pueriliter effusus, si muliebriter fractus.

16. Odi-

16. Odibilem quoque hominem facit risus, aut superbus, aut clarus, aut malignus & furtiuus, aut alienis malis euocatus. Si ergo ipsos iocos exigis, hoc quoque cum dignitate sapientiæ gere, ut te nec grauent tanquam asperum, nec contemnant tanquam vilem.

17. Non erit tibi scurrilitas, sed grata urbanitas. Sales tui sint sine dente, ioci sine vilitate, risus sine cachinno, vox sine clamore, incessus sine tumultu. Quies tibi non desidia erit, & cum ab alijs luditur, tu sancti aliquid, honestique tractabis.

18. Si

18. Si Continens es, adulationes deuita: sitque tibi tam triste laudari à turpibus, quàm si lauderis ob turpia.

19. Lætior esto, quoties displices malis: & malorum de te existimationes malas, verè tui laudationi ascribe.

20. Difficillimum continentiae opus est, assentationes adulatione repellere, quarum sermones animum voluptate resoluunt. Nullius per assentationem amicitiam merearis: nec ad tuam promerendam, per hanc aditum pandas.

21. Non eris audax, nec arrogans. submittes te, non proij-

proijcies, grauitate seruata.

22. Admoneberis libenter, & reprehendêris patienter. Si meritò obiurgabit aliquis scito, quia profuit: si immeritò, scito, quia prodesse voluit. Non acerba, sed blanda timebis verba.

23. Esto vitiorum fugax ipse: aliorum verò neque curiosus scrutator, neque acerbis reprehensor: sed sine exprobratione correptor, ita ut admonitionē hilaritate praeuenias: & errori facilè veniam dato.

24. Nec extollas quemquam, neque deiicias. Dicens tium esto tacitus auditor: audiens

dientiū promptus receptor.
Requiriti facilè responde,
contemnenti facilè cede: ne
in iurgia, execrationésque
discedas.

25. Si continens es, animi
tui motus corporis que obser-
ua, ne indecori sint. Nec illos
ideò contemnas, quia latent:
nam nil differt, si nemo vide-
at, cū tu ipse illos videas.

26. Mobilis esto, non le-
vis: constans, non pertinax.
Alicuius rei scientiam habe-
re te, nec ignotum sit, nec
molestum.

27. Omnes tibi pares fa-
cies: & inferiores superbien-
do non contemnes. Superio-
res,

res, rectè viuendo non metuas. In reddenda officiositate, neque negligens, neque exactor appareas.

28. Cunctis esto benignus, nemini blandus, paucis familiaris, omnibus æquus. Seuerior esto in iudicio, quàm in sermone; vita, quàm vultus. Cultor clementiæ: detestator seuitiæ: bonæ famæ neque tuæ feminator, neque alienæ inuidus.

29. Rumoribus, criminibus, suspicionibus minimè credulus vel malignus; sed potius his, qui per speciem simplicitatis ad nocendum aliquibus subrepunt, oppositissimus.

30. Ad

30. Ad iram tardus, ad
misericordiam pronus: in-
aduersis firmus, in prosperis
cautus & humilis: occulta-
tor virtutum, sicut alij vitio-
rum. Vanæ gloriæ contem-
ptor, & bonorū quibus præ-
ditus es, non acerbus exa-
ctor.

31. Nullius imprudentiam
despicias. Rari sermonis ipse,
sed loquentium patiens. Se-
uerus, non sæuus, sed hila-
rem non spernens.

32. Sapientiæ cupidus &
docilis: quæ nō sti, sine arro-
gantiâ postulanti imperties:
quæ nescis, sine occultatione

G

igno-

ignorantiæ tibi postula impertiri.

33. Non conturbabit sapiens mores publicos, nec populum in se vitæ nouitate conuertet.

C A P. IV.

SAPIENTIAM IV.
stitia complet.

1. **Q**uid est Iustitia, nisi naturæ tacitæ conuentio, in adiutorium multorum inuenta? Iustitia non nostra constitutio, sed diuina lex est, & vinculum societatis humanæ.

2. In hac non est quod æstime.

stimemus quid expediat: expedit tibi, quidquid illa dictauerit. Quisquis ergo hanc sectari desideras, Deum time, prius & ama, ut ameris à Deo.

3. Amabilis eris Deo, si in hoc illum imitaberis, ut velis omnibus prodesse, & nulli nocere: & tunc te iustum virum appellabunt omnes, sequentur, venerabuntur, & diligunt.

4. Iustus enim ut sis, non solum non nocebis, sed etiam nocentes prohibebis: nam nil nocere, non est iustitia, sed abstinentia alieni est. Ab his ergo incipe, ut non auferas,

ras, vt ad maiora proucharis,
& alijs ablata restituas. Rap-
tores quoque ipsos, ne alijs
timendi sint, castiga & co-
hibe.

5. Ex nullâ vocis ambigui-
tate controuersiam neçtes,
sed animi qualitatem specu-
lare.

6. *Tam sancta tibi sit veri-
tas, vt nihil intersit, affirmes
an iures. De fide & religione
scias agi, vbicunque de Veri-
tate tractatur; nam si iureiu-
rando Deus inuocetur, & nō
inuocanti testis est. tamen
non transeas veritatem, ne
iustitiæ transeas legē. Quod
si aliquando coarçteris vt*

ambig

ambiguo, utere non ad falsi,
sed ad veri custodiam: & si
contigerit fidelitatem *ambi-*
guo redimi, non mentieris,
sed potiùs excusaberis: quia,
vbi honesta causa est, iustus
secreta non prodit: tacenda
enim tacet, loquenda loqui-
tur: atque illi aperta & secu-
ra tranquillitas, vt dum alij
vincuntur à malis, vincantur
ab illo mala.

7. Hæc ergo si studere cu-
raueris, lætus & intrepidus
cursus tui finem expectabis:
prospicies hæc tristia huius
mundi hilaris; tumultuo-
sa, quietus; extrema
securus.

PRVDENTIÆ Li-
mites.

HIs ergo institutionibus
obseruatis, quatuor vir-
tutum species perfectū
te facient virum, si mensu-
ram rectitudinis earum æquo
viuendi fine seruaueris. Nam
si prudentia terminos suos
excedat, callida, & puida
commiseris; inuestigator la-
tentium, & scrutator quali-
umcūque noxarum osten-
dêris: notaberis timidus, su-
spiciosus, attentus: semper a-
liquid quærens, semper ali-
quid timens, semper aliquid
dubi-

dubitans: & subtilissimas suspiciones tuas ad animi tui apprehensionem impingens: monstraberis digito astutiâ plenus, versipellis, & simplicitatis inimicus, contemplatorque culparum, & postremo vno nomine vocaberis à cunctis, malus homo. In has ergo maculas prudentia immensurata perducet: quicumque in illa mediocri lance persistit, *nec obtusum in se aliquid habeat, nec versutum.*

*MODERATIO FOR-
titudinis.*

Magnanimitas autem si
se extra modum suum
extollat, faciet virum
minacem, inflatum, turbidum,
inquietum : & in quascun-
que extollentias dictorum,
actorumque, neglecta hone-
state, festinum : qui momen-
tis omnibus supercilia surri-
gens & bestiarius, etiā quie-
ta excitat, alium ferit, alium
fugat. Sed quamvis audax sit
impugnator, tamen multa
extra se valentia ferre non
poterit. Sed aut miserum op-
petit

petit finem, aut ærumnosam
sui memoriam derelinquit.
Mensura ergo magnanimitatis est, *nec timidum esse hominem, nec audacem.*

C A P. VII.

*CONTINENTIÆ
modus.*

Continentia deinde his terminis te astringat: caue ne parcus sis; ne suspiciosè, & timidè manum contrahas. Ne in minimis quoque speculũ ponas. Nam talis, & tam circumcisa integritas, vilis putabitur. Hac ergo mediocritatis linea cõtinentiam obseruabis, vt *nec*

G s *volu-*

*voluptati deditus, prodigus &
luxuriosus appareas: nec avara
tenacitate sordidus, aut obscu-
rus existas.*

CAP. VIII.

*MENSURA IV.
Iustitia.*

Iustitia postremò eo me-
diocritatis tibi itinere re-
genda est, ut nec ductu iu-
giter leui immotam semper
animi rationem negligentia
subsequatur; dum neque de
magnis, neque de minimis
errantium vitijs corrigendi
curam geris: Sed neque li-
centiam peccandi, aut allu-
dentibus tibi blandè, aut il-
luden.

De vera Virtute. III

ludentibus proteruè permit-
tis. Neque rursus nimia rigi-
ditate & asperitate, nil veniæ
aut benignitati reseruans, hu-
manæ societati durus appa-
reas. Ita ergo iustitiæ regula
tenenda est, vt reuerentia di-
sciplinæ eius, neque *nimia ne-
glentiæ communitate despecta
vilescat, neq; seueriori atroci-
tate diuturna, gratiam hu-
mane amabilitatis
amittat.*

CON-

CONCLUSIO.

SI quis ergo vitam suam ad
utilitatem non tantum
propriam, sed etiam mul-
torum inculpabiliter com-
ponere desiderat, hanc præ-
dictarum virtutum formu-
lam pro qualitatibus tempo-
rum, locorum, personarum
atque causarum sequatur; ita
mediocritati insistens, quò
per abrupta altrinsecus præ-
cipitiâ, aut ruentem corpo-
ris deuitet insaniam, aut
efficientem puniat
ignauiam.

D.

D. MARTINI BRACA-
rensis Maxima de
Moribus.

OMne peccatum, actio est.
Actio autem omnis vo-
luntaria est, tam hone-
sta, quàm turpis: ergo volun-
tarium est omne peccatum.
Tolle excusationem, nemo
peccat inuitus.

Educatio & disciplina mo-
res faciunt: & id vnusquis-
que sapit, quod didicit. Ita-
que bona consuetudo excu-
tere debet, quod mala instru-
xit.

Nihil interest, quo animo
facias, quod fecisse vitiosum
est:

D.

est: quia facta cernuntur, animus verò nō videtur. Nulla autem laus est, non facere, quod facere non possis.

Quid homini est inimicissimum? homo.

Libenter feras, quod necesse est: dolor patientiā vincitur.

Non quàm multis placeas, sed qualibus, stude.

In hoc tantùm incumbe, ut libentiùs audias, quàm loquaris.

Multos vitam differentes mors iuncta præuenit.

Itaque omnis dies velut ultimus iudicetur.

Tristitiam, si potes, ne admittas.

miseris: sin minùs, ne osten-
deris.

Amicos secretò admone,
palàm autem lauda.

Verba rebus, non perso-
nis æstimanda sunt.

Oratorem te puta, si tibi
ante omnes, quod oportet
persuaseris.

Vt licentiosa mancipia a-
nimi, imperio coërce linguã,
ventrem, & libidinem.

Quod tacitum esse velis,
nemini dixeris. Si tibi non
imperâsti, quomodo ab alio
silentium speras?

Ridiculum est, aliquem
odio nocentis innocentiam
perdere.

Mon-

Monstro similis est auaritia senilis. Quid enim stultius est, quod dici solet, quàm viâ deficiente viaticum augere?

Omnes infantes terra nudos excipit. Non pudet te fortiùs nasci, quàm viuere?

Quid dulcius, quàm habere amicum, cum quo audeas, vt tecum, omnia loqui?

Magnarum virium est, negligere lædentem.

Quid sis, interest; non quid habeas.

Nondum es felix, si te turba non deriserit.

Si vis beatus esse, cogita hoc primum, æternorum intuitu.

tuitu CONTEMNERE, ET
CONTEMNI.

Priusquam promittas, de-
liberes : & cum promiseris,
facias.

Id agas, ne quis meritò te
oderit : & si nullos inimicos
tibi facies iniuriâ, multos fa-
cit inuidia.

Solitudinem quæret, qui
vult cum innocentibus viue-
re : optimus ergo animus, &
pulcherrimus, cultor est.

Præstabis parentibus pie-
tatem, cognatis indulgenti-
am, omnibus æquitatem.

Deuitabis crudelitatem, &
ministram crudelitatis iram.

H

Non

Non aliter viuas in solitudine, aliter in foro.

Nihil petas, quod negaturus fuisti: nihil neges, quod petiturus fuisti.

Pacem cum hominibus habebis, cum vitijs bellum.

Hoc habet omnis affectus, vt in quod ipse insanit, in id putet etiam ceteros furere.

Maximum in eo vitium est, qui non melioribus vult placere, sed pluribus.

Vis omnibus esse notus? prius effice, vt neminem no-ueris.

Bonum est, non laudari & esse laudabilem.

Stul-

Stultum est timere, quod vitare non potes.

Malè opinentur de te homines, sed mali. Malis displicere, est laudari.

Malè de te loquuntur homines? bene autem loqui nesciunt: non quòd merearis, sed quòd solent ipsi.

Homines de te mala loquuntur? Si meritò: non quòd loquuntur, molestum est, sed quòd non mentiuntur. Si immeritò: innocentia meâ nunc maximè gaudeo; apparet enim illos vera obiecturos, si possent.

Non es in patria tua? Patria tua est, vbicunque bene

es: illud enim per quod bene est, non est in loco, sed in homine.

Nihil magnum, nisi magno animo despicias.

Quæ sunt maximæ diuitiæ? non desiderare diuitias.

Quis plurimum habet? is, qui minimum cupit?

Quid est dare beneficium? Deum imitari.

Honestius est, cum iudicaueris, amare; quam cum amaueris, iudicare.

Dissensio ab alio incipiat, à te autem reconciliatio.

Succurre paupertati amicorum; imò occurre.

Amicos secundæ res parant,

rant, aduersæ certissimè probant.

Peiora sunt testata odia, quàm aperta. Itaque te minus loquax inimicus offendit, quàm tacitus.

Mira ratio est, quæ non vult prædicari, quod gaudet intelligi.

Ignosci amat, qui quod odit, ostendit.

Eleemosyna non tam accipientibus, quàm dantibus prodest.

Et spes præmij, solatium fit laboris.

Quæ est maxima egestas? auaritia. Pecuniæ imperare oportet, non seruire.

Nullum conscium peccatorum tuorum magis timueris, quàm temetipsum. Alium potes effugere, te autem nunquam.

Quis est pauper? qui sibi videtur.

Qui à multis timetur, multos timet.

Infelicem erige, submitte felicitatem.

Vera felicitas, innocentia est.

Nequitia ipsa sui poena est.

Mala conscientia sæpe turba est, secura nunquam.

Libidinis initia continebit, qui exitum cogitabit.

Beneficij accepti nunquam
opor-

oportet obliuisci: dati, pro-
tinus.

Inhoneſta victoria eſt, ſuos
vincere.

Satis eſt pœnarum, potuiſ-
ſe punire.

Inimicitias tardè ſuſcipe:
amicitias exerce moderatè.
Simultates depone.

Imago animi, ſermo eſt.
Qualis vir, talis oratio.

Magna res eſt, vocis & ſi-
lentij temperamentum.

Qui æquo animo malis im-
miſcetur, malus eſt.

Neminem laudaueris, ne-
minem citò accusâris: ſem-
per puta, te coram Deo testi-
monium dicere.

Vitium est, omnia credere:
vitium, nihil credere.

Vtendum est diuitijs, non
abutendum.

Nullum putaueris locum,
sine teste.

Fortior est, qui cupidita-
tem vincit, quam qui hostem
subijcit. Est enim difficilli-
mum, seipsum vincere.

Iniquè irascitur, qui suis
irascitur.

Amare sic incipe, tanquam
non liceat desinere.

Magnarum rerum, etsi suc-
cessus non fuerit, honestus
est ipse conatus.

Nobilitas animi, est gene-
rosi.

rositas sensûs: nobilitas corporis, generosus animus.

Honestior est, quem senectus ad otium retulit, quàm quem in otio inuenit.

Turpe spectaculum præbet animus æger.

Nunquam sit tristis facies tibi, in commodo alterius.

Homo sum: quomodo deuitabo secundarum rerum, inuidiam? Si felicitatem iactaueris, cum multis diues eris.

Quomodo optimè potentiam tuebor? impotentia occasionis.

Locum tenet innocentia proximum confessio. Nam

H s

vbi

vbi confessio, ibi remissio.

Iræ seueritas, in vitio est.

Boni Iudicis est, dispensare, nō tantūm quid dammandum sit, sed quatenus. Proximus Iustitiæ modus, seueritas.

Quietissimam vitam agerent homines in terris, si duo hæc verba à natura omnium rerum tollerent, Meum & Tuum.

Qui paupertatem timeret, timendus est.

Vires tuas amici magis sentiant beneficijs, quàm iniurijs.

Pecunia non satiat auaritiam, sed irritat. Homo semper

per indigens pecuniâ, scit
cum eius moribus conueni-
re. Mihi crede, non potes di-
ues esse, & felix.

Auribus frequentius, quàm
linguâ vtere.

Quicquid dicturus es, an-
tequam alijs, dixeris tibi.

Nihil interest inter iratum
& insanum, nisi vnus dies. Al-
ter non semper irascitur, al-
ter semper insanit.

Facillimè bonus fueris, si
ea vitaueris, quæ vitupera-
ueris.

Cùm alienos timueris, te-
ipsum verere; nam sæpe sine
alijs esse potes, sine te nun-
quam.

Quod persuaseris, erit diuturnum: quod coëgeris, in occasione.

Alteri semper ignoscito: tibiipſi nunquam.

Tantum ad virtutem adicies, quantum ex voluptate detraxeris.

Stultum est somno delectari, & quasi mortē moliri.

Bonis nocet, qui malis parcit.

Multi, cū alijs maledicunt, sibiipſis conuitium faciunt.

Sæpe ea quæ sanari ratione non poterant, sanata sunt tempore.

Qui propter pecuniæ amorem

rem & libidinum moritur, ostendit se nunquam sui causa vixisse.

Turpia ne dixeris: paulatim enim pudor per verba discutitur.

Sic habita, ut potius laudetur dominus, quam domus.

Consuetudinaria res est innocentia; non damnatio, sed causa hominem turpem facit.

Merito damnari, poena est; damnatio immerita, damnantis est calamitas.

Si aliquid cogitaueris, cito apparebit conuersantibus.

Videri vis ab omnibus? nunquam bonæ honestatis si-

H 7 mu-

mulatio longa est. Quod de alienis tractas, ex tuis iudices. Multi sunt obligandi, pauci offendendi: nam memoria beneficiorum facilis est, iniuriarum tenax. Obiurgationi semper aliquid blandi admisce: facilius enim penetrant verba, quæ molli vadunt viâ, quàm asperâ. Nemo enim se mutat, qui mutari se desperet. Quoties scribens aliquid dicturus es, scito, morum tuorum te hominibus chirographum dare. Qui in seruos irascitur, & crudelis est, satis ostendit potestatem sibi aduersus alienos defuisse. Qui nescit tacere;

cere, nescit loqui. Facilius est pauperi contemptum effugere, quàm diuiti inuidiam. Bonus fruitur bonâ conscientia. Malis hominibus tutissimum est citò fugere. Nulla pusilla domus, quæ multos amicos capit. Scire vti paupertate, maxima felicitas. Acuit intentio, frangit animum remissio. Nunquam scelus scelerare vincendum est. Bonus vir, qui eò perduxit affectu animum, vt non tantùm peccare non velit, sed etiam non possit. Regnantibus peius multò periculum, quàm his qui iudicantur: hi enim singulos timent, illi vniuersos.

Nun-

Nunquid fortis fortem se
 gloriabitur, quem corporis
 ægritudo efficit infirmum?
 Nunquid diues in opibus suis
 gloriabitur, cuius spem fur
 vel tyrannus abrupit? Nun-
 quid nobilitas gloriabitur
 affecta, nonnunquam indi-
 gnis & miserabilibus serui-
 ens. Diabolus aliquando se
 gloriabatur interfectorem
 tuæ misericordiæ, nunc inter-
 gemiscit socios tuæ beatitu-
 dinis. Fugienda sunt omni-
 bus modis, & abscindenda
 igni ac ferro, totóque artifi-
 cio separanda, languor à cor-
 pore, imperitia ab animo, lu-
 xuria à mente, à ciuitate se-
 ditio,

ditio, à domo discordia, à
cunctis rebus intemperantia.
Dixit quidam, amicorum o-
mnia esse communia, & ami-
cum seipsum esse alterum :
duorum temporum maximè
habendam curam, & eorum
quæ acturi sumus, & eorum
quæ gessimus : post Deum
veritatem colendam, quæ
sola homines Deo
proximos fa-
cit.

M A-

MAGNI P. WIGONIS,
SEV GVIGONIS,
grauissimæ Considerationes,
de Tranquillitate animi.

C A P. I.

*PACEM ANIMI IN
sola Veritate consistere.*

1. **V**eritas ponenda est in medio, tanquam aliud quod pulchrum.

2. Nec iudices, si quis eam abhorret, sed compatere. Tu verò cū ad eam venire desideres, cur respicis eam, cū de tuis vitijs increparis? Vide, quanta patiatur veritas.

Dicitur

O. Dicitur ebrioso, ebriosus es:
I S, luxurioso, superbo, linguoso.
O. que similiter. Hoc autem ve-
rum est. Insaniunt tamen illi
protinus, & veritatem in suo
prædicatore persequuntur, &
occidunt. Vide, quantum ho-
noratur mendacium. Dicitur
IN pessimis, & vitiorum om-
nium servis: *Boni Domini.*
Placantur, gaudent, & men-
st in daciū ipsum in ita loquen-
ali- te venerantur. Sine aspectu &
eam decore, crucique affixa, ad-
Tu oranda est Veritas. Quantò
de- quæque creatura nobilior
cum est, & potentior, tantò liben-
Vi- tius subditur Veritati: imò
itas, hinc potens & nobilis, quia
ici- subditur ei,
3. Pun-

3. Pungunt te tempora-
lia: cur ergò non fugis ad alia,
id est, ad Veritatem? Ideò, vl-
tra omnia aduersa, amara
nobis est Veritas, quia singu-
læ aduersitates, singulas, aut
plures oppugnant volupta-
tes. Veritas autem simul o-
mnes calumniatur. Si colo-
res omnes, & cetera, quæ per
oculos experiri licet, esses ex-
pertus, aut ab alijs sensibus
corporis sis expertus: si ru-
mores omnes, aut recitares,
aut audires, quæ vtilitas? Sic
nec in ijs, quæ expertus es,
vel audiuiſti.

4. Neminem odisse potes,
nisi tuâ iniquitate. Nam et-
iam

iam iniquis optare bonum,
sanctorum est. Veritatem
tantum & pacem, quæ ex eâ
procedit, amore oportet. Mi-
nister veritatis, amet, quod
ministrat, & cui ministratur.
Et cum id ipsum ab alio mi-
nistratur sibi, cum gratiarum
actione suscipiat, tanquam
id, quod amat. Charitas sit
tibi causa dicendi veritatem,
tanquam medendi. Quod si
quis etiam non recipit, aut
compateris ei, aut non eum
diligis; aut id, quod spernit,
vile ducis; tanquam si respuat
æger salubrem medicinam.
Veritatem, sine fine pax sequi-
tur, communis cum Angelis:

I mea

mendacium, labor & dolor,
comūnis cum diabolo. Non
defenditur Veritas, sed de-
fendit. Non illa te, sed tu illa
indiges.

5. Amara & insuavis est
Veritas generi tuo nimis val-
dè, non suo, sed eorum vitio;
sicut lux fulgens infirmis o-
culis. Vide ergò, ne tu eam
amariorem facias, dum non
eam, sicut debes, dicis, id est,
ex charitate. Sicut enim pius
medicus, qui salubrem & a-
maram ægro dat potionem,
linit orā vasis melle: vt quod,
dum est dulce, libenter su-
mitur, etiam quod salubre
est, hiatu facilè capiatur. Pro-
desse

Tranquillitate animi. 139

desse autem hominibus, tuū
officium totum. Si dicis ve-
ritatem, non amore Verita-
tis, sed desiderio lædendi a-
lium, non præmium dicentis
Veritatem, sed poenam con-
uitiatoris assequeris. Vide,
quantū supplicij passurus es,
cū lux vera perfectè osten-
derit te tibi: si tantūm cru-
ciatur, cui vno verbo aliquid
malorum suorum ostendis.
Tunc enim patebunt consilia
cordium. Æqualiter peccas,
cum, vel alium vituperas, vel
ab alio vituperaris; in utrōq;
enim Veritatem, aut pro ma-
lo recipis, aut pro malo irro-
gas. Qui ergo te flagellare

voluerit, vitam tuam, id est, veritatem arripiat: per illam te cædat & cruciet.

6. Veritas est vita, & salus æterna. Debes ergò compati ei, cui displicet. In tantum enim est mortuus, & perditus. Tu autem peruersus non ei diceres Veritatem, nisi putares amaram illi esse, atque intolerabilem. Ex te enim metiris alios. Sed hoc pessimum est, quando, vt placeas hominibus, dicis Veritatem, quam diligunt, & mirantur: sicut diceres mendacia, aut adulationes. Non ergo, vel quia displicet, vel quia placet, dicenda est veritas, sed vt pro-

fit.

Tranquillitate animi. 141

fit. Silenda est autem tantum
ne noceat; sicut lux infirmis
oculis. Panis, id est, Veritas
confirmat cor hominis, ne
succumbat corporum formis.
Beatus, cuius mens solum-
modo cognitione, & amore
veritatis mouetur, siue affici-
tur; corpus verò ab ipsa tan-
tummodò mente. Ita enim
& corpus à solâ veritate mo-
uetur. Si enim nullus in
mente motus, nisi veritatis;
nullus in corpore, nisi men-
tis: Nullus quoque in corpo-
re esset, nisi veritatis; id est,
Dei.

7. Propter pacem facis o-
mnia, ad quam iter est per so-

I 3

lam

lam veritatem : quæ est ad-
uersarius tuus in hac vita.
Ergo aut illam tibi, aut te illi
subijce. Non enim aliud tibi
restat. Aduersitas monet pa-
cem desiderare. Tu autem
cæcatus id desideras, quod
dum amas atque desideras,
impossibile omnino est, te
pacem habere. Cur habes in
te id, quod in alio ita displice-
cet; id est, ira? Irasceris ergo,
quia ille irascitur. Imo iam
tibi irascere, quia irasceris:
si ira ipsa tibi verè displice-
ret, non admitteres eam, sed
fugeres. Quod fit tantum-
modo, tenendo pacem. Non glo-
riatur Lacus, quòd abundet
aquâ:

aquâ: de fonte enim est. Sic
de tua pace. Semper enim
aliud aliquid est causa pacis.
Tanto ergo infirmior & fal-
laciore est pax tua, quanto
mutabilius est id, unde ori-
tur. Quàm vilis est ergo, cum
oritur ex iucunditate huma-
næ faciei? Tutus appetit esse
omnis homo. Quod tanto
minus est, quanto magis po-
test inquietari. Tanto verò
magis potest inquietari, quā-
to sunt paratiora habere se-
aliter, quàm vult, ea quæ di-
ligit. Dicat ergo aliquis ho-
minum tibi; Ego tibi malum
faciam: Ego tibi pacem au-
feram. Cogitabo quippe de

te malum, aut dicam. Ecce
quàm paratus es mortificari
& turbari. Non sint tempo-
ralia causa pacis tuæ: tam vi-
lis enim, & tam fragilis erit,
quàm illa. Hæc pax tibi com-
munis erit cum brutis: tua sit
cum Angelis, id est, quæ de
veritate procedit. Quicquid
ob pacem, & beatitudinem
tenueras, & amaueras, con-
temne, nisi pacem & beati-
tudinem omnino vis perde-
re. Pax est bonum illius ani-
mi, in quo ipsa est. Propter
seipsam igitur appetenda est,
tanquam bonus sapor. Tan-
ta sit in te, vt & malos non
excludas. *Non turbetur cor*

vl=

Tranquillitate animi. 145

vestrum, neque formidet; Sab-
batum est verum. Hoc cele-
brat, qui nec illicitur, nec co-
gitur: hic habet se in potesta-
te, hic potest de se Eleemosy-
nam facere: vt sicut alijs vi-
derit expedire, iratus sit aut
placatus. Amor temporalis
pacis, necessariò parit inquie-
tudinem mentis. Qui ergo
habet hanc pacem & amat,
necessariò caret pace. Si ma-
leficientibus tibi non inui-
deas, erit tibi pax cum eis. Si-
cut per similitudinem, & pa-
cem consistunt, ità per dissi-
militudinem & discor-
diam cuncta in-
tereunt.

ERROREM AGNO-
scendum esse Veritatem
querenti.

I. **I**nitium redeundi ad veritatem, est, displicere sibi in falsitate. Emendationem præcedit vituperatio. Non enim libet mutare, nisi quod displicet. Quia ergo semper indiges mutari, semper indiges tibi displicere. In omni cura, quam pro salute tua geris, non est vllum officium vel medicamentum vtilius tibi, quàm te ipsum vituperare atque contemnere. Quicunque ergo hoc facit, ad-

Tranquillitate animi. 147

O. adiutor est tuus. Hoc enim agit quod tu agebas, aut agere debuisti, ut saluus fieres. Ideo tibi places, quia nihil te boni à te habere non intelligis. A te tibi nil, nisi malum. Nullas ergo tibi grates debes. Malum omne à te tibi est. Poenas itaque magnas pro vindicta debes. Facile est iter ad Deum, quoniam exonerando itur. Effet autem graue, si onerando iretur. In tantum ergo te exonera, ut dimissis omnibus, te ipsum abneges. Qui se vilem esse nouit, vituperationes suas, tanquam suas sententias, quietus suscipit, & humilis. Laudes

des verò respuit, tanquam
non suas sententias.

2. Cùm aliquis de te ma-
lum dicit, si non est ita, eidem
nocet, non tibi: sicut si vocet
aurum stercus, quid auro no-
cuit? si verum est, quod dici-
tur de te malū, doceris, quid
caueas. Qui autem quod bo-
num est, dicit, non ei quem
laudat, sed sibi ipsi prodest.
Cùm verò bonum tibi de te
dicitur, vt quid rumores,
quos tu melius nosti, narran-
tur? Tu te solum vitupera.
Sua vitia quisque fugiat; nam
aliena non nocebunt. Conti-
num mendacium est habi-
tus tuus, & corona tua: quo-
niam

Tranquillitate animi. 149

niam quod deest significant.
Cum aliquis dolet se commi-
fisse furtum, ob natum sibi
inde opprobrium; non eum
pœnitet furti, sed dolet op-
probriū incurrisse. Nec hor-
ret, aut malum ducit pecca-
re, sed puniri. Iustis autem
non aliud est peccare, & a-
liud puniri. Ipsum nimirum
peccatum atrocissimam pœ-
nam ducunt: Et ideo nullam
iniquitatem impunitam pos-
se esse: eo quòd iniquitas
peccati magna pœna sit, ni-
hilque peius ea cuique va-
leat irrogari. Et idcirco ipsam
præ omnibus malis cauendā
ac fugiendam censent, etiam
si

si nihil aliud mali eam sequatur. Si quem odisse debes, neminem ita ut te. Nemo enim tantum nocuit tibi. Si nihil melioratur, nisi prius vituperatum; tunc qui non vult vituperari, non vult utique meliorari. Scriptum est enim; *Qui odit increpationes, insipiens est: Qui autem acquiescit increpationibus, possessor est cordis.*

3. Nullus Publicano esse poterat ad salutem reditus, nisi humiliter confessus fuisset, quod ei Phariseus superbe improperarat. Hoc solo iustus es, si ob peccata tua re damnandum agnoscas, & discas.

Tranquillitate animi. 151

cas. Si iustum te dicis, mendax es, & à Domino, veritate damnaris, vt contrarius ei. Dic te peccatorem, vt verax Domino, libereris veritate. Magnorum est, pro confitentibus intercedere, vt eis ignoscatur. Maiorum autem, pro his etiã supplicare benignè, qui nondum suum recognoscunt reatũ, vt cognoscant; & pro his, qui, aut quia'erubescunt, aut quia amant reatum suum, non confitentur, vt confiteantur.

4. Omnis anima rationalis volens vlcisci se, hoc irrogat alteri, quod sibi ipsi metuit, & abhorret, & malum ducit,

ducit. Nihil autem libentius
ad vlciscendum se, quam Ve-
ritatem arripit: Nec vllum
malum venenatiore mente
infligit. Ergo nil sibi magis
abhorret fieri, quam verita-
tem dici. Hoc quippe aduer-
sarius de alio dicit, quod si is,
cui dicitur, humiliter reco-
gnoscat, salutem mereatur æ-
ternam. Qui enim adulte-
rum, adulterum vocat, hoc
ei dicit pro malo, quod ipse
pro salute sua fateri debet
gratis. Libenter ergo hoc re-
cipiat; nec qua intentione,
sed quid sibi dicatur, atten-
dat.

s. Qui non videri, sed esse
ve.

Tranquillitate animi. 153

verax veraciter diligit; nec
videri, sed esse mendax vera-
citer metuit. Statim ut se
mentitum aduertit, sibi con-
tradicit, nec ab hoc vlla eum,
vel impropria, vel damna
reuocant. Mavult enim ve-
rax mori, quàm mendax vi-
uere; si tamen viuit mendax,
cùm scriptum sit: *Os, quod
mentitur, occidit animam.* Hoc
quod vis abscondere, id est,
peccatum tuum, improba; &
iam non erit, quod abscon-
dere debeas. Delere enim il-
lud potes, abscondere non
potes. *Nihil enim opertum,
quod non reueletur; nec occul-
tum, quod non sciatur.* Quare

K

ergo

ergo morbum mauis celare,
quã sanare? Quomodo mor-
bos tui corporis libenter alijs,
vt compatiantur, ostendis;
& si nolunt credere, mise-
rum te habes, augeturque
dolor, sed & irasceris: Et ita
de animæ ægritudinibus ipsis
facito.

C A P. III.

*VOLVPTATI CO R-
poris veri nihil inesse.*

1. **V**Ides duas experientias,
ingestionis, & egestionis,
quid te magis bea-
tificet, quod per hanc, an
quod per illam experiris. Illa
onerat inutilibus, hæc ex-
onerat.

onerat. Quid proſit vtrum-
que, circumſpice. Hoc eſt to-
tum deuorâſſe, expertū eſſe.
Nil vltra ſpei remanet. Sic in
omnibus ſenſualibus. Vide
ergo quid beatitudinis om-
nia huiusmodi, ſiue in ſpe,
ſiue in re, in te effecerint: &
ſic cogita de futuris. Cogita,
inquam, proſpera præterita,
& ſic futura iudica. Quæ ſpe-
ras, peritura ſunt omnia. Et
tu quid poſthæc? Aliquid a-
ma, & ſpera, quod non tran-
ſeat. Pingi vis ligna colori-
bus, igne conſumenda: cū
ea quæ conſumis, vis eſſe de-
cora, ſeu cibos, ſeu veſtimen-
ta. Veſtibus indiges contra-

frigus, non colore illo, vel illo; sic cibo contra famem, non sapore illo, aut illo.

2. Voluptas bestialis ex sensibus carnis; Diabolica verò, omnis fastus, & inuidiæ, & fallaciæ; Philosophica verò, nosse creaturam; Angelica, nosse, & amare Deum. Quæ in transitorijs plus delectant, hæc magis mortifera sunt. Eadem, aut peior, est stultitia, genu flectere his, quæ tu feceris; & animum inclinare, his, quæ destruis; id est, saporibus, vel alijs sensibilibus. *De regionibus congregavit eos, à saporibus scilicet, & odoribus, & carneis tactibus eruens*

Tranquillitate animi. 157

ruens animos sanctos, in se colligit. Ita conantur homines facere veram voluptatē, siue beatitudinem; quasi aut nulla sit, aut fieri possit; cū ipsa sola sit, fieri verò nullo modo possit. Idem autem est, facere sibi beatitudinem, & Deum; & putare non esse beatitudinem, & non esse Deum. Vide, si omnes homines dimissis omnibus alijs rebus, quibus intendunt, vni tantū colori, aut saporī ex toto intendant, quā miserī fædi, stulti erunt. Sic sunt & modò, cū tam multis ac diuersis rerum qualitatibus intendunt. Non enim magis

K 3

plu-

plures, aut vniuersæ creaturæ Deus noster, aut nostra salus sunt, quàm vna quæque earum.

3. Cùm gaudemus vnde & bruta, id est, de luxuriâ, vt canes; de voracitate, vt porci, & cetera: anima nostra fit similis animabus illorum, & non horremus. Ego autem mallet corpus habere canis, quàm animam. Et tamen si corpus nostrum, in tantam canini corporis transiret similitudinem, in quantum animæ caninæ similitudinem anima nostra per luxuriam transit: quis nos ferret? quis non horreret? melius

melius autem, ac tolerabilius esset, corpus nostrum in bestiam commutari, anima in suâ dignitate, id est, Dei imagine permanente; quàm corpore manente humano, animam fieri bestialē. Hæc-que mutatio tanto est horribilior, magisque deplenda, quanto anima præeminet corpori. Vnde David: *nolite fieri, sicut equus & mulus, quibus non est intellectus.* Non enim de corporis hoc similitudine, ne sit ridiculum, dici putandum est. Coaptare aliquid sicut cibum aut potum, tantummodo ut plus delectet, Diabolo cooperari est,

in perniciem nostram, & accuere gladium; quo facilius & altius nostra possit viscera penetrare. Quanto enim his amplius delectamur, tanto grauius, ac profundius vulneramur.

C A P. I V.

HOMINVM CVPIDitate vanos timores & curas oriri.

I. **S** Ponte se implicat homo corporum ac vanitatis amor, sed velit nolit, cruciatur timore ac dolore pro eorum interitu, siue cum auferuntur ipla corpora, siue cum ipse vituperatur. Amor enim

Tranquillitate animi. 161

enim periturorum est, quasi
fons timorum inutilium, &
dolorum, ac sollicitudinum
vniuersarum. *Pauperem* ergo
à potente liberat Dominus, sol-
uendo eum à vinculo mun-
dani amoris. Qui enim nil
periturum diligit, vbi à quo-
libet potente lædatur non
habet: Et omnino inuiolabi-
lis est, quia sola inuiolabilia,
sicut diligenda sunt, diligit.

2. Si omnes capillos capi-
tis tui abscindat quis, non te
lædet, nisi cum eos, qui capiti
adhærent, tetigerit. Sic te
non lædent, nisi ea, quæ per
concupiscentiam in te fixere
radices, quis tangat. Quæ quò

K 5

plu-

plura fuerint, & magis amata, eo plures, ac vehementiores dolores parient. Aut extingue penitus concupiscentiam, aut para te ad conturbandum; id est, ad timendum & dolendum, vnde non debes. Anima humana tam diu in se cruciatur, quam diu potest cruciari; id est, quam diu aliquid amat, præter Deum. Deum enim amittere nequit nolens. Dimittere ergo eum potest, non amittere. Nemo enim læditur, nisi à se ipso.

3. Quot rerum amoribus, quæ tibi, vel quibus tu periturus eras, te dominus liberauit, à totidem de tristitiæ timori

moribus & doloribus absoluit. Dum corporum species, vel formæ, quibus tibi adhærentibus fœdaris, pereunt (tanquam syllabæ suis temporibus, Deo modulante) cruciaris. Eraditur enim, quæ increuerit rubigo. Nil tibi laboriosius quàm non laborare; id est, contemnere omnia, vnde labores oriuntur: vniuersa scilicet mutabilia. Vide quanta turba generis tui pro mundo laborauit, & non solum non sunt adepti: sed insuper se ipsos amiserunt. Tu autem si studueris, plus acquires sine vlla comparatione, quàm est id, propter quod

omnes laborant, aut labora-
uerunt. Turbatio animi stul-
ta, ipsa est misera. Hæc fere
semper fit in te, cum causas
mortis tuæ, id est, ea, quibus
malè adhærebas, corrumpit
Deus, vt ea deferens viuas.

3. Ancillam diligis turpi-
ter, id est, creaturam: ideo
tantum cruciaris, cum domi-
nus eius, id est, Deus tuus, a-
git de ea, quod bene vult. Vni
ex syllabis magni carminis
adhæsisti: rides, turbaris,
cùm canendo procedit can-
tor sapientissimus. Subtrahi-
tur enim tibi syllaba, quam
solam amabas, & succedunt
aliæ ordine suo. Non enim
canit

Tranquillitate animi. 165

canit tibi soli, nec tuæ voluntati, sed suæ. Quæ autem succedunt syllabæ, ob hoc tibi contrariæ sunt, quia impellunt eam; quam malè amabas. Quod syllaba in Carmine, hoc loci aut temporis obtinet vna quæque res in mundi decursu. Ideo ergo cruciaris, quia deterioribus inhæsisisti, quæ suo ordine transeunt in Carmine, tanquam syllabæ.

4. Hæc omnia quæ dicuntur aduersa, non sunt aduersa, nisi malis, id est, amanti-
bus creaturam pro creatore. Si ille, aut ille laboraret tantum propter Deum, quantū

K 7 labo-

laborat propter mundum, festum eius natale, tanquam martyris ageretur. Sicut ex glacie frigus, ita ex temporalium amore timor inutilis animam inuadit, & cæterę miserię. Remoue à te vniuersa, quę tibi timendi causa sunt, sicut quę frigoris. Remoue dico, non à loco, sed ab animo. Non est enim timendū, nisi quod potest, & quod expedit vitari; id est, peccatum. Quidquid autem vitari expedit, vitari & potest, adiuuante Deo; id est, iniquitas.

5. Vide, quàm sis in potestate hominum, ad turbandum, & cruciandum. Quam
facio

Tranquillitate animi. 167

facile est eis vituperare te
verbis, aut cogitationis opi-
nione, tam facile est pertur-
bare. Quid ergo? Si displices
eis, perturbaris. Ergo in eo-
rum es potestate. Siue quis
hæc faciat, siue non: tu ta-
mē ita ex præparatione men-
tis expositus es. Si in bono
displices eis, ipsis hoc nocet,
non tibi. Labora ergo tunc
mutare corda eorum, non
bonum tuum. Si in malo di-
splices eis, non ipsum displi-
cere tibi nocet; imò prodest:
sed ipsum malum tuum. Di-
cunt Martyres Deo, *propter*
te mortificamur tota die: Tu
quibuslibet vilitatibus, *pro-*
pter

pter vos conturbor totâ die. Restrige te, & collige vndique, ne fortè volubilitas mutabilium inueniat te in ipsis, & crucieris.

6. Quod aliquo modo cruciaris, siue timendo, siue irascendo, siue odiendo, siue quolibet modo dolendo, tibi tantummodo imputa, id est, concupiscentiæ tuæ, ignorantia, vel torpori. Quod si quis vult te lædere, eius imputa concupiscentiæ. Læsura tua & dolor, indicium est peccati tui: Amâsse te scilicet læsibile aliquid, Deo dimisso. Læsis spectaculis doles. Tibi & errori tuo hoc imputa, quia

quia læsibilibus inhæfisti. Nā in tantum consuevit homo malum omne in aliud intorquere, vt si aut in lapidem offenderit, aut igne adustus fuerit, ipsas Dei creaturas culpæ ac maledicere audeat; (quæ, nisi hoc facerent, tanquam inualidæ, atque emortuæ, meritò culparentur) & non potiùs suæ debilitatis lugere miseriam. Vide quomodo, tanquam mare, tam innumerabilium formarū corporearum, & animorum humanorum nunquam in eodem statu permanentium, nunquam finaris quiescere.

7. Quamuis sciat nutrix,
par-

paruulū accepto passere lātaturum: timet tamen sum-
mopere, ne accipiat; ac tanto
magis, quanto magis eundem
inde lātaturum existimat.
Certè omnes homines, & se,
& quos amant, gaudere o-
ptant. Cur ergò id nutrix
puero, non solū non optat,
sed insuper tanquam magnū
malū, ne habeat cauet? Cer-
tè vult eum gaudere. Cur er-
gò, & vnde gauisurum scit,
subtrahit? Cur, nisi quia fu-
turam tristitiam attendit, cu-
ius esse causam istam nouit
lātitiam? scit enim profe-
ctò, tanto posthæc grauio-
rem tristitiam animum pueri
subi-

subiturā, quanto vehementius gaudium tale præcesserit; ex quantitate præsentis utrique lætitiæ, futuræ tristitiæ metiens magnitudinem. In quo facto quid aliud mulier ista suggerit esse faciendum, nisi omnia illa gaudia, quæ subsequuntur lamenta, tanquam pestem, venenūque vitanda? Nec attendendum, quid suauitatis habeant in præsentī dum adsunt: sed quid amaritudinis generent in nobis, cum abeunt. Talia sunt omnia temporalia gaudia. Cur non ergò Vineam possidendam, pratum, domū spatiosam, agrum; Cur non aurum

aurum argentumque; curnō
opinionēs hominū laudes-
que, ac cetera similia, eādē
causā prouida cautela deu-
tem? O quis dabit decrepito
puero, & tamen stulto, id est,
humano generi toto orbe
diffuso, quandam magnam,
quandam sapientissimā Nu-
tricem, quæ tali curâ, ac soli-
tudine subtrahat, vel reuo-
cet eum à gaudijs, quæ futu-
rorum semina sunt dolorum?
sed vnde tantus in toto orbe
gemitus fletuum, nisi quia
hæc nutrix pijssima, ac poten-
tissima nunquam cessat, siue
per semetipsam, seu aliter
humano generi, causas dolo-
rum,

rum, id est temporalia, tan-
quam passerem puero, au-
ferre, aut non dare.

C A P. V.

RES CADUCAS VANIS
desiderijs appeti.

I. **D**Vobis modis, cū
duæ res sunt æquales,
potest hæc maior illa
feri; aut suo proprio augmē-
to, aut socię detrimento. Hoc
posteriore modo, principes,
& potestates seculi, aut gau-
dent, aut nituntur ceteris o-
mnibus esse maiores: eorum,
videlicet deiectione, & de-
trimento; non sua, id est, cor-
poris, aut animi sui erectio-
ne,

L

ne,

ne, aut augmento: neque enim, aut corpora eorum, aut mentes vlllo modo meliorantur, sed videntur sibi profecisse, & creuisse, quia illi defecerunt, & decreuerunt. Quod si ita omnia diminuta essent, vt in nihilum redacta essent: in quo cresceret ex hoc anima, vel corpus tuum?

2. Sicut qui vult lateres, plateam præparat, vbi eos interim ponat, non vtique ibi remansuros; sed cùm exsiccati fuerint, aliò transferendos; Et ita platea illa nullis specialiter lateribus parata est, sed omnibus æqualiter, qui faciendi sunt: ita hunc locū
huma.

humanæ habitationis crean-
dis hominibus, & aliò, per-
acto suo tempore, transferen-
dis, fecit Deus. Et sicut figu-
lus aufert, vt recenter facti in
eorum succedant locum: ita
Deus morte, tanquam trans-
latione, priorum, successuris
præparat locum. Stultus er-
gò, & insanus est, qui in pla-
teâ cordis amore inhæret, ac
non potius, quò sit transfe-
rendus hinc, semper sollicitus
meditatur. Nec iniustum, aut
austerum videri lateribus de-
bet, cùm hinc transferuntur;
nimirum cùm hâc intentione
positi fuerint. Neque videbi-
mur, nisi his, qui se hinc neces-

sariò transferendos non cogitant, qui commune & nulli proprium, sed innumerabilibus futuris communiter deputatum, insana cupiditate, tanquam suum vendicant proprium. Vide in hac eadem re aliam insaniam, nihilo minorem. Cùm enim hi lateres ferè omnes eiusdè sint quantitatis; vix tamen eorum vllus, vnius tantùm spatio contentus est: imò eiectus, aut confractus, qui potest esse multorum laterum, vni sibi vendicat locum.

3. Quid tibi videtur de eo, qui totam intentionem suam, & tempus impendit ad fula-

cien-

ciendam aliquam domum,
quam fulciri est impossibile
ex his rebus, ex quibus nil o-
mninò fulciri potest; vel si
possit, ipsæ fulturæ indigent
totidem fulturis alijs, quor-
ip̃sa domus, quæ ex his ful-
cienda est: & illæ fulturæ to-
tidem, & ita in infinitum? Vi-
ta hæc, domus: fultor, tu:
fulturæ, temporalia, quæ
nunquam in eodē statu per-
manent, & nec fulcire, nec
fulciri omninò possunt. Lon-
gam tentationem petit, qui
longam vitam petit. Tenta-
tio est enim vita hominis su-
per terram. Quod in suis a-
micis, vel parentibus non

L 3

ama-

amavit Deus, id est, potentiam, nobilitatem, diuitias, honores; non ames tu in tuis.

4. Laqueos comedis, bibis, vestis, dormis: omnia laqueus. Exsul es amore, voluptate, affectu, non loco. Exsul es in Regione corruptionis, passionum, tenebrarum, ignorantiae, malorum amorum, & odiorum. Quantum diligis te, id est, hanc vitam temporalem; tantum diligas transitoria, sine quibus esse non potes, necesse est. Et quantum spernis hanc vitam, tantum & eius fomenta. Graue est tibi, hoc, vel illud amisisse. Ne quæras ergo amittere.

Quæ

Quærit enim amittere, quis-
quis ea diligit, & acquirit,
quæ retineri non valent. O-
mnis miseria in hoc est. O-
mnes amant aliquid princi-
paliter, vbi semper intentio-
nem habent fixam. Tu verò
quid? Ecce omnes, quasi the-
sauro inuento, arreptis mun-
di partibus singulis, singuli
intendunt, aut certè inter
plures scinduntur: ac si canis,
inter duo frustra carnis posi-
tus, ignoret, cui potissimum
appropinquet, alterum ti-
mens amittere.

§. Si hæc, in quibus con-
fidis, aut delectaris, facerent
hoc in semetipsis, irrideres

tanquam stulta : imò lugeres,
tanquam perdita. Et si om-
nes ita insaniunt : nunquid
bonum est tibi insanire? Si
te ipsum tam immundum to-
leras : cur non quemlibet a-
lium? Quot ea, quæ diligis
casibus subiacent; totidem &
animus tuus. Qui hoc amat,
quod amandum non est, mi-
ser est, & stultus, etiamsi nun-
quã vel ipse, vel illud pereat.
Nunquid enim Idololatra
propter hoc tantum miser
est, quia perituum est, quod
adorat? Ergò non esset miser,
si illud non periret? Certè
manente Idolo eius, miserr-
mus est adorator; licet inco-
lumis

lumis corpore, & temporali-
bus bonis plenus.

6. Non te faciunt aduersa
miserum; sed ostendunt fuiſ-
ſe, & docent. Prosperitates
verò excæcant animum, te-
gendo & augendo miseriam,
non auferendo. Vide quo-
modo capiatur anima rebus
corporeis, & capta crucietur:
utpote in puero. Capitur e-
nim viſo paſſere: quem cùm
acceperit, ſubiacet tot caſi-
bus, quot paſſer ipſe. Quo-
modo autem eſt tuta, priuſ-
quam talibus capiatur? ea
enim quæ placent, tenent il-
lam, ut poſſit aduerſis mul-
ctari. Datâ naue, flatibus fe-

L 5 reba-

rebamur, ad gaudendum, seu
dolendum, alternatione oc-
cursantium formarum.

7. Quomodo homo non
glorietur, aut superbiat de
fortitudine, vel pulchritudi-
ne, quando de infirmitate,
vel turpitudine, gloriatur?
Gloriatur enim, si vehatur
equo, aut eius turpitudine pan-
norum decore veletur: cum
potius gloriari posse videre-
tur, si equum suam ipse virtute
portaret, aut certe eo non in-
digeret; & fulgore suo vestes
ipse decoraret, aut earum sal-
tem decore non indigeret.
Hæc enim, & his similia, in-
digentiam eius, ac turpitudi-
nem

Tranquillitate animi. 183

nem proestantur. Quàm libenter ostentaret homo pulchritudinem suam, si haberet, qui tam libenter ostentat alienam? videlicet in vestibus, siue pelliceis, siue cuiuslibet modi. Non minus dolendum est pro eo, qui gaudet temporalium adeptione, quàm qui amissione dolet.

Vterque enim feбри vexatur, id est, amore mundi.

C A P.

*VANVM ESSE, LAV.
dem appetere.*

I. **S**I bene scires naturam,
ac potentiam humanæ
opinionis, vel fauoris,
nunquam vel exiguè pro eis
laborares, aut gauderes, aut
contristareris. Nil enim pro-
sunt, cui impenduntur: sicut
colores, & ceteræ formæ, cor-
pora, vel res, quibus insunt,
deturpant quidem, sed ipsis
nil prosunt, aut obsunt. Quid
enim profuit Soli, aut Lunæ,
quòd eos pagani Deos puta-
uerunt? aut quid eis, quòd tu
eos creaturas esse cognoscis,
obest?

obest? Quod si etiam sterco-
ra eos esse putares: quid eis
noceret? Quare, sicut natu-
ram, & potentiam illius, aut
illius herbæ, siue ligni; Ita,
laudis, & opinionum scruta-
re. Facile, adiuuante Deo, id
poteris; ex cuius vnus opi-
nionibus, vel fauoribus, ce-
tera metienda sunt.

2. In hoc cognoscis, quæ
soli Deo debentur, quia ex-
hibita cuicunque rei, nil pro-
sunt: vt cognitio, amor ad
fruendum, timor, reueren-
tia, admiratio, &c. Hæc enim
eo ipso, quod ei, cui exhiben-
tur, nil prosint, ostendunt se
ei soli deberi, qui nullo eget.

Si

Si enim laudari, vel cognosci,
aut admirationi esse, prodes-
set, quis non quotidie merce-
de conduceret, tanquam o-
perarios, qui hæc sibi exhibe-
rent assidue, vt sine intermis-
sione proficere posset? Quæ
mater filijs suis id non sine
cessatione impenderet? Quis
non vestes, prædia, iumentâ-
que, seque ipsum die, noctû-
que, bona diceret, vt sic me-
liora laudando redderet? nil
ergo ista profunt, cui impen-
duntur. Qui autem exhibet,
exhibendo deterior, aut me-
lior efficitur. Si autem amat,
aut admiratur, aut timet id,
quod debet; melior, si autem
quod

quod non debet, deterior,
utriusque fit. Similiter in ceteris.
Quàm ergo pius est domi-
nus, qui nihil à nobis exi-
git, ut sibi profit: multum-
que à nobis sibi seruire repu-
tat, si quod nobis est utile,
semper agamus?

3. Sicut radicum, herba-
rum, vel cæterarum rerum
naturas; ita opinionis, fauo-
ris, laudis, vel vituperationis
expende. Amor vniuscuius-
que hominis, est omnium.
Singuli enim omnes amare
debent. Qui ergò hunc sibi
specialiter exhiberi vult, ra-
ptor est, & ideò reus contra
omnes efficitur. Ecce huic
cor-

corpori immixtus, satis miser
eras: omnibus enim eius cor-
ruptionibus vsque ad mor-
sum pulicis, vel sorūculi sub-
iacebas. Non suffecit hoc ti-
bi. Immiscuisti enim te alijs,
quasi corporibus, opinioni
hominum, admirationi, a-
mori, honori, timori, & alijs
similibus: & sicut ex corpo-
ris, ita ex horum læsione, do-
lore afficeris. Ipsemet li-
gna, quibus combureris, tibi
adhibuisti. Læditur nempe
honor tuus, cū contemne-
ris: sic de ceteris. Ita etiam
de formis corporum cogita.
Quo te ille, aut ille vitio cō-
tempnit; eodē tu te contem-
ptum,

ptum, tanquam timidus, doluisti; scilicet superbiâ. Et quo tibi vitio abstulit, eodem tu doluisti ablata; id est, amore periturorû. Nisi contempseris, quidquid possunt homines, vel aduersando, vel adiuuando: non poteris contemnere affectus; id est, odia, & amores: quare nec opiniones bonas, aut malas.

4. Vide, quomodo vendis amorem, & ceteros affectus animi tui ad obolos, aut nummos; sicut in tabernâ vinum. Rursum attende, qualiter emas opiniones, & amores, ac ceteros affectus, siue motus humanorum animorum ad

M obolos

obolos & nummos, sicut in
tabernâ vinum. Hic homo
dedit pro laudibus omnia
sua; ille pro voluptate ven-
tris & gutturis: quis horum
peiùs operatus est? Hoc qui-
dem nescio: sed scio alterum
porcina, alterum diabolica
voluptate actum.

5. Quare vis amari ab ho-
minibus? utique ut adsint
mihi; id est, huic vitæ meæ.
Ergò quia sentis te infirmum,
& eorum violentiæ succum-
bere paratum. Quasi dicas: si
voluerint homines, moriar:
si voluerint, viuam. Quod
falsum est. Necessariò enim
morieris, siue illi velint, siue

no-

Tranquillitate animi. 191

nolint. Quid enim ages, ut non moriaris? Ergo optas de te bona opinari homines, ut te ament, aut timeant. Ament autem, vel timeant, ut profint, vel non obsint. Econtrà metuis, vel abhorres, praua de te, vel mala opinari homines, ne oderint, aut contemnant, aut ne noceant, aut certè non profint. Hoc autem propter ipsam experientiam infirmitatis, atque debilitatis, quàm contraxisti, à Deo recedendo, & instabili- bus atque infirmis inhærendo, & innitendo. Si enim non sentires eorum vilitatem, atque infirmitatem, non time-

M 2 res

res pro eis , atque dolores. Sed times pro eis ac doles, cū videlicet pereunt, aut auferuntur. Ergo cognoscis eorum vilitatem & infirmitatem. Qua propter nullam potes omnino excusationem prætendere, quòd ea diligis, aut eis inniteris.

6. Mirum tamen valde est, alicuius rei infirmitatē sentire, & tamen inniti ei; vilitatem nosse, & amare, siue mirari. Dum ergo propterea doles, aut metuis; duo in te, quæ simul posse esse non videntur, esse demonstras, id est, & nosse te, & sentire eorum infirmitatem, ac vilitatem;

tem; & tamen amare ea, & inniti eis. Nam nisi horum alterum inesset tibi, id est, si aut non amares, aut non nos- ses eorum vilitatē, nullo mo- do doleres pro eis pereunti- bus.

C A P. VII.

*VERAM LAUDEM
soli virtuti deberi.*

1. **E** Sto talis, qui lauderis:
non enim bene lauda-
tur, nisi bonus; quod
non est, qui laudis cupidus
est. Non ergo laudatur. Cū
ergo laudatori blandus es,
iam non tuo laudatori blan-
dus es; non enim iam tu lau-
M 3 daris,

daris, quippe tã vanus. Cùm dicitur, *quàm bonus, quàm iniustus!* qui hoc est, laudatur, non tu, qui non es: imò etiam vituperaris non parùm; quippe tam malus, tãmque iniustus. Laus enim iusti, iniusti est vituperatio. Ergo tua, vt iniusti. Cùm ergo laudatori iusti applaudis, tuo verissimo vituperatori applaudis; quia iniustus es. Non est enim iustus, qui se iustum putat, nec vnus diei infans.

2. Qui gaudet laudibus, perdit laudes. Si amas laudes, noli laudes sciri; hoc est, si vis laudari, ne velis laudari. Non enim potest verè laudari, qui vult

vult laudari. Ille laudatur, cuius bona iactantur. Qui autem vult laudari, non solum vacuus est vero bono, sed insuper plenus est magno, & diabolico malo; nimirum magna arrogantia. Non ergo laudatur. Iustus autem è contrario semper laudatur: Huius vituperatio nulla esse potest. Vituperatio quippe, est malorum exprobratio; quæ autem Iustus non habet, non possunt ei exprobrari: quare non potest vituperari. Vniuersaliter autem omnis Iustorum laudatio, iniustorum est vituperatio; & omnis iniustorum vi-

tuperatio, est Iustorum vera
laudatio.

3. Cùm verò quis de bono
laudatur, non laudato, sed
laudatori prodest. Laudat te
quis propter sanctitatem,
sursum tendit: ultra te est e-
nim, quod ei placet; id est,
sanctitas. Tu verò si amas il-
lum, non tanquam cui placet
sanctitas, sed tu, deorsum
tendis. Qui dolet, aut irasci-
tur, amisso aliquo temporali,
eo ipso se dignum, qui amit-
teret, ostendit. Similiter qui
accepto conuicio irascitur,
aut dolet, eo se dignum fuisse
demonstrat. Tantum enim
vellet laudari, quantum no-
luit conuiciari, Con-

4. Contemptus, aut parui habitus doluisti? Hoc ipso contemnendum, ac parui habendum fuisse, & ideo Iure id factum demonstras. Nisi enim contemnendus, ac parui habendus fuisses, contemni, aut parui haberi nequaquam timuisses, aut doluisses. Hoc enim ipso solo, vel maximè contemnendus, & parui habendus es, quòd id times, aut doles. Prorsus non timet vilis haberi, nec contemni, nisi vilis, & contemni dignus.

CAP. VIII.

*SVI VANVM ADMI-
ratorem esse merum ido-
lum.*

I. **V**Erè colit Deum ille so-
lummodò, qui in eum
verè intendit, cum ve-
ro timoris, vel amoris hono-
ris, vel reuerentiæ, atque ad-
mirationis affectu: hic enim
solus cultus verus, & perfe-
ctus. Quicunque ergo alicui
rei, præterquam Deo, hunc
exhibet, Idololatra verus est.
Qui verò hæc vult sibi exhi-
beri, cuius, nisi diaboli, vera-
citer locum tenet, qui modis
omnibus hæc ab hominibus
cona-

conatur extorquere? Itaque omnes querelæ hominum in hoc sunt, quòd scilicet aut pereunt, aut auferuntur eis dij eorum; id est, creaturæ, quibus hunc verum, & diuinum exhibebant cultum; siue quòd talis eis non exhibetur cultus. Vide ergo, quantum adhuc in te, & in toto mundo regnet Idololatria.

2. Nulla res debet velle amari, tanquam bonum, nisi quæ eo ipso, quòd amatur, suum beatificat amatorem. Nulla autem hoc facit, nisi quæ amatore non eget: Id est, cui non prodest, nec ab alio amari, nec amare aliud.

Crudelissima igitur res est, quæ vult, vt quis in ea intentionem suam, & affectum, & spem constituat, cùm ipsa ei prodesse non possit. Hoc faciunt dæmones, qui pro Dei seruitio, suo volunt homines occupari. Clama igitur tu amatoribus tuis: Cessate iam, miseri, nunc me admirari, reuereri, vel quolibet honorare modo: quoniam ego miser, nec mihi, nec verbis auxilium vllum ferre possum; imò ego egeo vestro. Quantum in te est, omnes homines perdidisti: Interposuisti enim te inter Deum & ipsos; vt verso in te intuitu, & dimisso Deo,

Deo, te solum admirarentur,
intuerentur, atq; laudarent:
Tibiq; & eis omninò est hoc
inutile; ne dicam damnosum.

3. Nil dignius in creatu-
ris, rationabilibus mentibus,
præsertim pijs: nil vilius, cor-
ruptionibus corporum. Cum
itaque vis esse admirationi
hominibus, hâc ipsâ super-
biâ cæcatus, vide ad quàm
miseranda deueneris; vide er-
gò Iustitiam Dei. Tu enim
proposuisti te Deum, id est,
admirandum excellentissime
parti creaturarum, & ille sub-
iecit te infimæ. Tu enim vo-
luisti, & fecisti quantum in te
fuit, te ab omnibus homini-

bus sciri, videri, laudari, admirationi & venerationi haberi, amari, timeri, honorari: quæ omnia ab excellentissima omnium creaturarum parte, id est, solis rationabilibus mentibus, soli Deo debentur. Iustè ergò factum est, vt, qui deum dignissimis creaturæ partibus te proponebas, quod in ea vilissimum est, vt deum acciperes: & qui ab excellentissimis, quidquid soli Deo debebatur, extorquere peruersâ usurpatione voluisti, quidquid ipse debebas soli Deo; vilissimis, id est, corruptis corporum cadaueribus, impenderes.

Nam.

Nam omnia, quæ superius
posuisti, soli Deo debita, a-
morem scilicet, & cetera,
istis exhibes toto corde. Dum
ergò vsurpas quidquid est
Dei, laudari scilicet, & cæ-
tera; amisisti quidquid est
hominis, laudare Deum, ad
quod creatus es, & cetera.
Et quia supra summum lo-
cus non est, nec infra infi-
mum, dum supra summum
tendis, infra infimum rur-
sus es. Qui enim aliquo frui-
tur, ei necessè est per amo-
rem subdatur. Tu autem
frueris infimis: ergo infra in-
fima trusus es, vbi locus nul-
lus est.

4. Ami-

4. Amicitia mundi huius, vt beatus Iacobus dicit, *inimica est Deo. Qui enim voluerit esse amicus seculi huius, inimicus Dei constituitur.* Qui autem diligit vel vnā mufcam in hoc mundo, totum mundum diligat necesse est. Totus enim ei, quam diligit rei, necessarius est. Porro quā diu amor huius mundi, tam diu inimicitiae inter Deum, & homines. Cū ergo ab eis te vis diligi, vt inimici Deo fiant, vis. Prædicas autem, vt quidquid est creatum, contemnatur, quatenus Deo reconcilientur. Nunquid ergo te solum excepturus es, di-
au.

cturūsq; hominibus, *Omnia
contemnite propter Deum, præ-
ter me: ut scilicet nil sit aliud,
quod impediatur reconciliari
homines Deo, nisi tu; atque
ita propter te solum inimici-
tiæ inter Deum & homines
perseuerent; sitque nemo sal-
uus, dum diligendo te, totum
mundum diligere coguntur,
tanquam sibi necessarium?*
Aliud est autem diligere ho-
mines in mundo, vel propter
mundum; aliud in Deo, vel
propter Deum; aliud cu-
pidè, vel misericor-
diter.

ANIMAM RES VA.

*nas amantem, fedè
prostitui.*

I. **D** Icant temporalia bona: si Deus sanauerit nos à morbo corruptionis, quid ages? in ipso usu considera, in quo melior ex nobis fias, vel quid inde speres in posterum. Expertus es nos. Quid ergò? vis in nos mutari, an nos in te? quid tibi, & nobis? quid doles de transitu nostro? malumus interire, secundum Domini voluntatem; quàm manere, secundum tuam cupiditatem.

Nul-

A. Nullas tibi pro hoc amore
tuo referimus gratias; sed po-
tius, vt stultum, irridemus.
Cui enim potissimum obedi-
re debemus, Deo, an tibi?
Dic, si audes, nōne hoc est
verē tuum totum officium,
nos in putredines deuorando
conuertere? Hæc tua utili-
tas, hæc tua potentia, vt per-
te nostra sanies transeat af-
fluenter: non enim facere
vales, vt maneat hoc tuum
studium. Hæc tua beatitudo,
vt nostris non careas sordi-
bus, quibus amore succum-
bis, corrumpente, & violan-
te per eas diabolo, non sine
sua voluptate magnâ, & gau-
dio

dio de tua deceptione, & interitu. Quacunque forma frueris, ea quasi masculus est tuæ menti. Cedit enim, & succumbit ei: & non ipsa tibi, sed tu ipsi conformaris, & assimilaris. Eiusdemque formæ imago remanet impressa, tanquam Simulachrum in templo suo, cui non bouem, non hircum, sed animam rationalem & corpus, id est, te ipsum totum immolas, cum ea frueris.

2. Vide, quomodo, quasi in taberna, amorem tuum, quasi venalem prostitueris, & ad mensuram munerum, pariter ipsum hominibus impen-

pendis. Nil in hac taberna accipit, qui nihil dat, aut daturus speratur: & tamen, nec quod venderes haberes, nisi tibi, nil danti, gratis esset datum desuper: recepisti ergo mercedem tuam. Euacuatio & elongatio à Deo, præparat ad concupiscendum. Qui te in te frui vult, eas à te gratias meruit, quam muscæ & pulices, tuum sugentes sanguinem. Si hæc (quibus, in mente tua impressis, admiratione & amore, qui cultus soli Deo debetur, succumbis) in aliquo angulo domus, seu sculpta, seu picta, admiratione, seu amore, seu corporis inclin-

N clina-

clinatione venerareris, & in-
notesceret populo, quid de
te faceret?

3. Mulier, quæ propter
hoc non fornicatur, & dese-
rit proprium virum; quia nō
inuenit adulterum diu man-
surum, non vitat adulterium,
sed quærit diuturnum. Tu
autem ad mali cumulum
aperuisti penetralia mentis
tuæ omni transeunti, vt vel
momentaneis adulterijs fru-
ereris, quia diuturnis, vel æ-
ternis non poteras. Hæc est
prorsus prauitatis humanæ
summa, meliora se deferere,
id est, Deum; & minoribus se
intendere, fruendoque eis.
inhæ-

inhærere; id est, temporali-
bus. Scarabæus, dum super-
uolat, cuncta intuens, nil
pulchrum, aut sanum, siue
durabile eligit; sed sicubi
stercora iacent foetentia, eis
protinus insidet, spretis tot
pulchris. Ita animus tuus Cæ-
lum, terramque, & quæ in eis
magna, & pretiosa sunt, in-
tuitu peruolans, nulli adhæ-
ret; contemptisque omni-
bus, vilia multa, ac sordida,
quæ cogitanti occurrunt,
libens amplectitur. E-
rubesce ex his.

*ANIMA, QUÆ IN SUA
vanitate cupit confoueri, ni-
hil esse impudentius.*

I. **C**Um rogas Deum, ut
non auferat tibi ali-
quid, cui inhæcisti cu-
pidè; idem est, ac si mulier à
viro suo, in ipso adulterio
deprehensa, cum debeat pe-
tere veniam criminis, roget
potius, ne interrumpat ei i-
pſius adulterij voluptatem.
Non satis tibi est à Deo rece-
dere, nisi ipsum ad hoc incli-
nes, ut ea, quibus corruppe-
ris fruendo, augeat, conser-
uet, & coaptet; id est, formas
cor-

corporum, sapores, & colores? Quæ est adeò impudens mulier, vt dicat viro suo: Quære mihi illum, aut illum, cuius consuetudine fruar; quia placuit mihi plus te; alioquin non quiescam? Tu tamen hoc facis viro tuo, id est, Deo, cum præter ipsum aliquid diligens, id ipsum ab eo petis. Cum dicis Deo, *da mihi hoc, aut illud*: Hoc est dicere, *da mihi, in quo te offendam, & à te fornicer*. Cum enim aliquid aliud ab eo, quàm ipsum, petis, ipsâ petitione tua scelus ei tuum, & defectionem ab eo ostendis, & nescis.

2. Misericors vindicta, si sponsus sponsam suam adulteramprehendens, ea tantum subtrahit ei, quibus ad suam turpitudinem abutebatur. Quam verò impudica, & inuerecunda est ipsa, si ad iniuriam hoc accipiat? Nulla alia ferè tibi est causa dolendi, nisi talis: id est, de subtractis libidinibus tuis. Ipsi ergo dolores tui arguunt libidines tuas ita, vt non sit opus alijs testibus. Hæc solet à sponsi oculis, quamlibet inuerecunda, & impudica, mulier abscondere: lachrymas, quas pro damnis, quæ contingunt adultero, & quas pro
iniu-

Traquillitate animi. 215

iniurijs ab adultero, sibi irato, illatis, fundit: ipsas quoque iniurias similiter, & gaudia. Vide nunc, an id saltem tu erga Deum facias; an non aperte coram eo pro damnis adulterij tui, id est, mundi huius, lugeas, & de prosperis exultes. *Frons ergo meretricis mulieris facta est tibi.*

N 4

C A P.

*ANIMÆ, PER AMO-
rem inanium rerum, vim
cernendæ Veritatis
adimi.*

1. **P**ENURIA interioris spe-
ctaculi, id est, Dei (non
quòd nō insit, sed quòd
à te interioris lippo non vi-
deatur) facit, vt à tuis inte-
rioribus foras libenter exeas;
imò in te, tanquam in tene-
bris, nequeas commorari, &
exterioribus corporum for-
mis, seu opinionibus homi-
num vaces; in earum admi-
ratione defixus. Nec imputes
formis corporeis, quòd te,
aut

aut deminent aut terrent, siue
aliquo modo mouent; sed tuę
cæcitati, atque à summo bo-
no vacuitati.

2. Vide, quantum te ipsum
ignores. Nulla est enim regio
tam remota. & ignota tibi, de
quâ facilius credas falsa nar-
ranti. Aliquando malum di-
splicet, sine mercede boni:
velut si duo velint, in domo
vnâ, propriam exercere su-
perbè voluntatem: vterque
malum vult. Horum si alter-
utrum sibi displiceant volun-
tates, non odio superbiæ fit,
sed amore. Odit enim illius
superbiam hic, qui amat suâ,
quæ impeditur ab illo. Hic

laqueus est valdè occultus.

3. Ita te habes in hoc mundo, quasi ad spectandum, & mirandum formas corporum huc adueneris. Si spectaculis interioribus nō careres, nunquam ad exteriora exires, siue vacares. Sicut in fabula, puella defecit intuenso solem: Ita es tu ad necessariò perituras corporum formas, & opiniones humanas. Hoc spectaculum nullius oculis in hac vitâ, nisi Dei maximè, & tuis pro captu tuo patet: quâ videlicet corporibus, & eorum formis, vel opinionibus humanis, & fauoribus superferatur animus tuus, aut subiaceat,

iaceat. Vide, quomodo auer-
sus à Deo intrâsti in hunc
mundum, inhianre ore ad
omnia, præter ipsum.

C A P. XII.

*VANITATE ABRE-
ptum nescire, quid sibi sit
utile.*

1. **B**Eatus, qui eligit, vt se-
curè laboret. Hæc est
autem secura electio,
& labor utilis, omnibus velle
prodesse, etiam eis, qui tuo
egere non videantur auxilio.
Tanto enim hi minùs agunt,
quod expedit, quanto pro-
prijs utilitatibus videntur in-
tendere. Hæc est autem pro-
pria

pria vniuscuiusque utilitas,
omnibus velle prodesse. Hoc
autem quis intelligat? Qui er-
go propriam quærit agere
utilitatem, non solum nul-
lam suam utilitatem inuenit;
sed etiam magnum animæ
suæ detrimentum incurrit;
dum enim propriam quærit,
quæ nulla esse potest, à com-
muni repellitur; id est, à Deo.
Sicut enim omnium homi-
num vna est Natura, ita & V-
tilitas. Felix est omnis, qui
nihil vult, quod sibi pro-
fit. Potest ergò homo velle,
quod sibi, aut non pro-
fit, aut ob-
sit? Utinam vel semel, in-
vitâ tuâ totâ, velis, quod ex-
pedit,

pedit, sicut volendum est! O
misera fors, non posse scire,
quod obest.

2. Si interrogas homines,
quare sint miseri, vtrum non
velint, quod sibi sit vtile; an
quia non habeant, quod no-
lunt: respondebunt statim,
quia nō possunt habere, quod
volunt. Hoc autem est dice-
re: illuminati quidem sumus,
& bene, quid vtile nobis sit,
nouimus, & amamus, sed in-
firmamur. Quod falsum est.
Quis enim omnium diligit a-
liquid, quod eum facere po-
test meliorem? Nil optant
homines, quod non sit vilius
ipsis. Et quomodo id, quod
me-

melius, & preciosius est, ac dignius, ex deterioribus, ac vilioribus, & indignioribus potest meliorari? Heu quot sunt, qui agunt, quod volunt! quàm pauci, qui velint, quod sibi profit adeptum! Et tamen quis vnquã poterit hoc persuadere filiis Adæ? Quando credentur non amare utilitatem suam, cùm parati sint iurare, nihil se sibi mali optare; & omnia, quæ patiuntur in tot laboribus, propter suã utilitatem se tolerare? Tanquã si dicas Idololatræ, quòd non colat Deum. Statim enim infiliet, iurans se colere Deum, & quanta in cultu eius

ius

ius expendat annumerabit;
ipsūque etiam, quem colit
deum, digito demonstrabit.
Et tamen non colit Deum:
sed errore deceptus idolum
pro Deo habet. Ita homines,
sine dubio, non utilitatem
suam diligunt, aut volunt,
sed quod errantes utilitatem
suam putant. Et ideo quid-
quid pro re tali, aut agunt,
aut patiuntur, pro utilitate se
agere putant, aut pati.

3. Non autem vult, aut
diligat utilitatem suam, nisi
qui Deum diligit. Ipse quippe
solus, tota, & sola est utilitas
humanæ naturæ. Scriptum
verò est: *Quoniam qui manet*
in

in

in Charitate, id est, qui Deum diligit, *in Deo manet*, & *Deus in eo*. Talis est ergo utilitas humana, ut eam, nisi qui habet, diligere nemo possit: & quæ à suo dilectore non possit omninò seiungi. Hoc ergo ipsū, quòd dicunt homines, diligere se quidem utilitatem suam (quis est enim, qui hoc non sit etiā iurare paratus?) sed eam non habere, hoc ipsum, inquam, testimonium est, eos aliud diligere, non ipsam suam utilitatem. Nihil enim aliud homini faciendum est, ut utilitatē suam habeat, nisi diligere. Sed ipsi homines conantur assidue facere

Tranquillitate animi. 215

facere eam, quasi non sit; si-
cut pagani Deum. Nam si so-
lus Deus utilitas est hominū,
quo carere non potest, nisi
qui eum nequaquam diligit:
non facienda utique est, cū
sit æterna; sed tantū dili-
genda. Hoc solū prorsus est
totius miseriæ nostræ causa:
quòd scilicet utilitatem, aut
non cognoscimus, aut non
amamus; aut non quantum,
vel sicut cognoscenda, &
amanda est, cogno-
scimus, & ama-
mus.

O

C A P.

CAP. XIII.

*SAPIENTI PROSPERA,
& aduersa prodesse.*

I. **E**Cce contristatus &
conturbatus, quereris
de illo, aut illo, quòd
contumeliosa, & odio plena
tibi dixerit verba. Doles er-
gò, aut talia tibi, aut tali
mente esse locutum. Bene
omnino, si propter eius utili-
tatem doles. Non enim hoc
ei expedit. Si autem propter
te, prauè. Nil enim tam san-
ctum, ac bonum, tam sanctè,
ac bene tibi dicere potuisset,
quod esset utilius tibi, quàm
hæc erunt, si bene eis vtaris.

Sine

Tranquillitate animi. 227

Siue enim bona, siue mala,
bene, vel malè dicat tibi quis,
vel faciat; talia tibi erunt,
qualiter eis vsus fueris. Sibi
autem, qui fecit, aut dixit, ta-
lia erunt, qualia ea voluntate
fecit, aut dixit. Sicut enim
mentitur iniquitas sibi tan-
tummodo, non tibi, si non
consentias, & si redarguas: ita
omnia mala facit sibi, ac di-
cit, id est, ad perniciem suã,
si piè & compatiendo non
consentias, sed redarguas. Ei
ergò, qui malum tibi fecit,
aut dixit, condolere debes,
non tibi. Cui etiam aliena
mala in bonum, si eis bene v-
taris, cedent: & in tam bo-

O 2 num,

num, quàm benè eis vtêris.
Ergò & in tantum malum,
quàm malè vteris eis: siue
mala sint, siue bona, quæ fa-
cta, vel dicta tibi sunt: *Quo-
niam diligentibus Deum omnia
cooperantur in bonum.* In tan-
tum omnia, vt etiam aliena
mala. Odientibus autem
Deum, è contrario omnia
cooperantur in malum ipso-
rum: & in tantum omnia, vt
etiam bona. Totam igitur
querelam in te ipsum, malè
vtentem, verte. Nam & si re-
verâ mala sunt, quæ facta, aut
dicta sunt tibi; tibi certè mala
esse nullo modo poterunt,
nisi eis malè vtaris. sic nec bo-
na,

na, bona, nisi benè eis vsus fueris.

2. Hoc semper intuendū, quid fiat in animo tuo; nec quid, siue boni, siue mali alij faciant; sed quid tu de ipsis eorum factis facias: quomodo scilicet vtaris bonis, & malis eorum, quantūmque ex eis proficias, siue fauendo, & adiuuando, siue compatiendo & emendando. Tunc enim de omnibus factis hominum bene operaris, cū nullis, eorum beneficijs illiceris ad fauorem, nullisue malefactis deterraris ab amore. Tunc enim gratis amas. Non enim est vllius meriti,

O ; pa=

pacem habere, nisi cum ijs,
qui eam nobiscum non ha-
bent. Quidquid fiat tibi, dū
modo animus tuus, nec irā,
nec odij, nec tristitiæ, nec me-
tus motum incurrat, neque
horum causam, in futuro se-
culo nil nocebit.

¶ 3. Oppone duas pilas ra-
dio solis, vnam de argillā, al-
teram de cerā; quamuis sit v-
nus idemque radius, non ta-
men idem in vtrāque operari
potest, sed secundūm præpa-
rationes earum, diuersa in eis
agit, hanc indurans, illam li-
quans: neque enim terream
liquare, aut ceream durare
potest. Ita & vna metalli spe-
cies,

Tranquillitate animi. 231

cies, aurum scilicet, conspectum à pluribus, diuersos in eis, secundum præparationem mentium eorum, excitat motus. Alius enim accenditur ad rapiendum, alius ad furandum, alius autem ad pauperibus erogandum. Qui stultus est, dicit beatum eius possessorem: Qui sapiens, luget eius amatorem. Nec in bonâ mente malam, nec in mente malâ bonam voluntatem excitare valet: sed omnino & hæc, & aliæ, seu corporum, seu rerum aliarum species, siue causæ, mentes humanas, secundum præparationes earundem, mouent. Et ideò to-

ta causa malitiarum nostrarum nobis ipsis imputanda est, non ipsis rebus, in quibus peccamus. Ergò nihil aliud nobis faciunt, nisi probare. Ostendunt enim quales in occulto eramus: non faciunt nos tales. Quàm enim firmo, & immobili amore sponsa sponso adhæreat, aliorum virorum probat intuitus. Si enim bene casta est, nullius alterius pulchritudine permouetur. Ita quoque tu, si firmissimo affectu adhæreres Deo, nullius creaturæ illicereris adspectu. Omnia namq; hæc tuam ergo Deum, quanta sit, probant castitatem.

CAP.

*HOMINEM REBUS
aduersis ab errore ad veri-
tatem reduci.*

I. **V**Ide, quomodo te pun-
gat Deus, quocunque
extra eum extenderis,
per concupiscentiã, in crea-
turis; tanquam nutrix, pueri
brachium extentum extra
cunas, ne pereat frigore. Pro-
pitius tibi sit Deus, ne inue-
niat, vbi requiescat pes men-
tis tuæ: vt saltem coacta, ô
anima, redeas ad arcam, sicut
columba Noë. Egestas ipsa,
vel asperitas temporalis, tor-
toris vice, cogit nos bona, at-

O 5 que

que his diuersa desiderare. Sed quia nos tantum temporalibus assueti sumus, nihilque aliud nouimus, non multum diuersa ab his, quæ patimur, desideramus: Et vel iras eorū, id est, asperitates, temperamento, quasi quadam reconciliatione, ad momentum interrumpere; vel non multum diuersa ab his subire optamus.

2. O homo, qui dolorem pateris, vis eum lenire? Volo. Temporaliter, an æternaliter! æternaliter. Æternum ergo linimentum, id est, Deū desidera. Nam ideò te percussit, vt eum desires, non her-

herbas, non ligaturas. Vna
febris aufert omnia, contra
quæ pugnas; id est, oblecta-
menta quinque sensuum.
Quid restat ergò, nisi vt Deo
gratias, pro collatâ victoriâ,
referas? At tu contrà quæris,
cui succumbas, odiens liber-
tatem. Quæ spes est, si laqueis
inimici gratis incumbis, & ia-
culis; si hæc non solùm non
caues, sed insuper libenter
amplecteris, téque illis dete-
gis? ab illis ad illa confugis.
Ea putas remedium, ea sola-
tium, ea desideras, & abesse
non pateris. Prosperitas, la-
queus est; culter incidens
hunc laqueum, aduersitas:

carcer amoris Dei, prosperitas; confringens hunc aries, aduersitas. Dicit tibi aduersitas; *niteris, ut recedā*. Quod certè nullo modo prohibere, si benè velis, poteris. Non enim possum Domino modulante manere, quippe syllaba.

3. Si erga homines pessimos, velut agnus, esse debes: quid ad Deum, cū ab eo corripieris flagello aliquo? Vide quomodo sis, quasi in bello. Sitis torret, opponis potum. Fames cruciat, opponis escas. Frigori, vestem aut ignem. Morbis, medicinam. Contra hæc omnia opus est
pa-

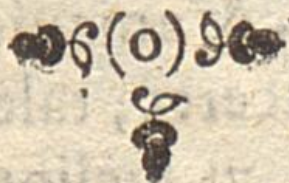
patientia, & mundi contem-
ptu; ne alio bello, quod hinc
furgit, supereris, cateruis vi-
delicet vitiorum. Quando-
quidem solâ voluptate cape-
ris, sola delectabilia sunt ca-
uenda. Nusquam ergò secu-
ra est anima Christiana, nisi
in aduersis. De his, quæ dili-
gis, fecit tibi Deus virgas. O-
mnia flagella sunt, præter
ipsum. Prospera fugiendo, in
aduersa irruendo, cruciaris.
Qui flagellum destruit, quasi
filius est, qui virgam patris
verberantis frangit.

4. Corpus à validioribus
victum, aut impellitur, aut
attrahitur: similiter volun-

tas. Tu verò non quod corpus vincendo moueat, sed mentem & voluntatem, cura. Væ non his, qui perdiderunt temporalia; sed his, qui perdiderunt sustentiam. Nulla enim passio superatur, nisi per se ipsam. Non enim edendo contrahitur fami, sed seruitur; sicut bibendo siti. Ad hoc enim tendunt ista, ut scilicet ad fruendum exterioribus corporum formis inclinent animum. Quod quando fit, non superantur, sed regnant; finem suum, id est, animi inclinationem obtinentes. Omnium dolorum, & cruciatuum sola medicina est

Tranquillitate animi. 239

est contemptus eorum, quæ
læsa sunt, & conuersio men-
tis ad Deum. Quot volupta-
tes carnales, & quàm vehe-
mentes spernis; totidem, &
tam validos Diaboli laqueos
deuitas. Quot tribulationes,
præsertim pro veritate, fu-
gis; totidem medicina-
lia remedia sper-
nis.

C A P.

*SAPIENTEM MALOS,
quia boni fieri possunt, a quo
animo ferre.*

I. **V**ide, quomodo in spe
diligere possis frumen-
tum, in herbâ triticum
gibbosum: sic eos dilige, qui
nondum boni sunt. Talis es-
to erga omnes, qualis erga
te veritas exstitit. Qualem te
sustinuit, & amavit, vt me-
liorem faceret; tales sustine,
& ama, vt meliores facias.
Blasphemias medicum, de-
sperando ægrotum. Tam fa-
cilis enim est eius sanitas,
quanta illius in medendo po-
te-

testas, & benignitas. Vide, ne
propter opus hominis, con-
temnas opus Dei. Opus enim
hominis homicidium est, ad-
ulterium est, & cetera simi-
lia: opus verò Dei, ipse ho-
mo. Qui diligit aliquid, sicut
domum, aut aliquid huius-
modi, materiam quoque, vn-
de illud fieri possit, amat; li-
gna scilicet, aut lapides. O-
mnis ergo, qui bonos diligit,
malos, eò quòd nunquam
aliunde boni fiant, diligat,
necesse est. Curenim non a-
mes id, vnde potest angelus
fieri, si illud amas, vnde scy-
phus fieri possit? scriptum
namque est de hominibus,
erunt

erunt aequales Angelis Dei.

2. Quàm pulchra ars, vincere in bono malum ! Contraria enim à contrarijs superantur. Positus es, quasi signum, ad retundenda iacula inimici; id est, ad destruendum malū, oppositione boni : reddere autem malum pro malo nō debes vnquam, nisi fortè in medicinā. Quod iam non est malum pro malo, sed bonum pro malo reddere. Qui mundum amant, artem qua id, quod amant, assequantur, vel fruuntur, laboriosè addiscunt: Tu Deum vis assequi, & artem, quā acquiritur, id est, retribuere bonum

Dei. num pro malo, contemnis.
in. Aut hinc recede, aut, propter
on. quod hîc positus es, age; id
pe. est, medere, patere. Hic stul-
fi. tus est, id est, inimicus; ille
ula. callidus, Diabolus scilicet,
en. qui per hunc te impugnat.
bo. Circa hunc blandus, vt eum
m. liberes, esto: contra illum
m. cautus.

3. Turbaris, quia ego tur-
batus sum; turbatus turba-
tum reprehendis. O pudor?
Loripedem rectus derideat,
aethiopem albus. Ego quidem
bo. corrigar, nec amplius hoc
vis. malum faciam. Tu autem
ui. quid facies de hoc vitio tuo;
o. quo non solum mihi mederi
m. non

non vales, sed nec ferre salutem potes? Quare vis fratrem dimittere? Quia iracundia, & omnibus vitijs plenus est. Sic ergo faciat tibi Deus. Ex ore tuo probasti, quod non debeas eum dimittere. Non est sanis opus medicus, sed malè habentibus. Si matrem interrogas, quare filium suum derelinquat, & responderit, quia debilis est, & ægrotus: Interroga, si id ipsum velit ipsa fieri sibi à filio: & cum dixerit, non: adde, malâ ergo causâ odisti. Sic est de medico. Non sit exactor vindictæ, qui petitor est veniæ. Site ipsum tam immundum toleras,

ras,

ras, cur non etiam quemlibet alium? Hierosolymam eant alij: Tu usque ad patientiam, aut humilitatem. Hoc est enim te ire extra mundum; illud, intrare. Qualem erga te, Deum, & homines voluntatem habere vis, quantumcunque, aut quomodocunque offendas: talem te alijs exhibe, quantumcunque, aut quomodocunque delinquant.

P

C A P.

CAP. XVI.

*VIRVM BONVM IN-
ter improbos, & innoxie
degere, & ipsis
prodesse.*

1. **L**æsa mater à filio, non
requirit in vindictam
læsuram eius, eò, quòd
hanc quoque suam deputet.
Quare si quis, eam vlcisci vo-
lens, lædat filium, non pu-
tandus est ei fecisse vindictã,
sed iterãsse læsuram Ita de-
bet esse omnis Christianus ad
omnes homines; misereri sci-
licet desiderantis certissimas
causas doloris sui; id est, peri-
tura. Tam facilè est inter fra-
trem

trem tuum, & vitium eius discernere, quàm inter bonum, & malum. Denique viso homine, quis irascitur? quis indignatur? Viso vitio eius, quis non offenditur, nisi quis valdè sapiens & bonus, qui nôrit hoc potiùs eidem obesse, quàm cuiquam alij, ac per hoc eidem compatiendum esse? Charitate, sapientiâ, repletur frater, nec communicas: irâ, odio, furorêque repletur, nec euadere potes, quin communices. Insanus sanis indiget, vt eum vel seruent, vel curent. Quod solum à Deo tibi exhiberi desideras, id est, benignitatem,

P 2 hanc

hanc omnibus hominibus exhibe: siue flagello, siue lenitate. Quid insultas cæcis, & infirmis? Tu idipsum: aut si aliud, non per teipsum, nec à teipso.

2. Cogita, si omnes homines irâ semper, & insaniâ agerentur, quid tibi agendum esset: nunquid ideò turbari deberes? Cur ergo, cùm vnus aliquando turbatur, turbaris? Medicinam ei debes, non turbationem. Quomodo enim insania insaniendo curari potest? Cur tibi tui generis placent cruciatus? an quia iustum est? Ergò & tui Deo placeant, quia iustum est.

est. Hæc autem sententia ignibus te tradit æternis. Stultus medicus, nolens opinionem suam minuere, quidquid non bene contingit, licet culpa sua sit, ipsis tamen impunitat ægris: Ita facis tu subiectis tuis. Qualem animum haberes ad omnes homines, si remotus esses ab eis, cogitans eorum peccata atque miseria: omnino saltem nunc talem habeto, cum videas oculis perire eos, aut cæcitate, aut infirmitate. Aut enim falluntur à Diabolo per temporalia, aut superantur. Horresce inscrutabilia iudicia Dei super te. Quicquid enim

es super alios, nescis, quare ipsi non fuerint super te. Talis ergò esto ad illos, quales vides illos esse debuisse ad te, si essent super te.

3. Non secundùm profectum subiectorum, sed secundùm desiderium tuum, & conatum erit merces tua: siue illi proficiant, siue non. Cùm benè probaueris illum esse sceleratum, erit tibi necesse, vt lugeas peccatum eius: quia & Dominus luxituum. Cur enim rimaris languidi morbum, si, cognito morbo, non solùm non condoles, nec mederis, sed etiam insultas? Dum vides, vel
au-

Tranquillitate animi. 251

audis aliena mala, respice animum tuum; ut probes, quantum ei veræ dilectionis erga homines insit. Non gaudendum tibi est, si cæteris te meliorem esse contingat: sed dolendum potius, eos de bonitate minus habere; computandumque, tibi id deesse. Indue eum prius, quem iudicare vis, aut corrigere: & sicut tibi expedire senseris, si ita sis; sic ei facito. In quâ enim mensurâ mensus fueris, in eâdem remetiatur tibi: & in quo iudicio iudicaueris, in eodem iudicaberis. Nam & Christus prius induit hominem; quàm

iudicaret. Non tibi conan-
dum est; vt domini tui, quo-
rum seruitio ab eorum patre,
id est, Domino Deo tuo de-
putatus es, quod tu vis, sed
quod eis profit, agant. Te e-
nim ad eorum vtilitatem, nō
eos ad tuam voluntatem in-
clinare debes: quia non vt
præsis, sed vt profis eis, tibi
commissi sunt: sicut & æger
medico, non vt ei domine-
tur, sed potius, vt medeatur,
committitur: Nec contra æ-
grum, sed pro ægro, id est,
contra ægritudinem eius est
medicus; totamque, & suffi-
cientem vindictā pro omni-
bus, quæ ab eo patitur, salu-
tem

tem eius habet: neque enim aliquid ei imputat, sed ipsi morbo; & ideò plena est ei ultio, morbi ipsius extinctio.

4. Duobus medicis commissi fuerunt quatuor homines: sanus vnus cum ægro vno, vni; & sanus alius cum ægro alio, alij: promissaque est merces pro curâ, siue conseruandæ, siue recuperandæ sanitatis. Itaque alter eorum fecit susceptis, quicquid pro conseruandâ, vel restituendâ salute fieri debuit, & tamen mortui sunt. Alter nihil eorum, quæ fieri debuerunt, fecit; & tamen, qui sanus erat, ita mansit, & æger conualuit.

P 5

Quis

Quis horum mercede dignus est, cuius suscepti ambo mortui sunt, an is cuius viuunt, & valent? ille sine dubio, qui quod debuit fieri, piâ voluntate fecit, laude & mercede non minus dignus est, quàm si illi viuerent, & valerent. Ille verò, qui noluit facere, quod debuit, pænâ non minus dignus est, quàm si illi mortui essent. Duo ergò perficiunt medicum; voluntas bona, & perfecta scientia. Nam vt omnes, quibus curâ impendit, sanet, hoc non est eius. Non enim scire quisquâ potest, qui desperatè, vel qui cum spe salutis ægrotet. Et
ideò

ideò omnibus adhibenda est cura, & cum omni benignitate, tota in singulis ars exequenda. Sic enim apud patrem omnium, non minus gratiæ, & præmij pro defunctis, quàm pro sanis merebimur.

5. Para te ad cohibitandum malis mente incorrupta, quod est angelicū Quæ autem gloria est, hoc facere cum sanctis? Angelorum virtus est, viuere cum vitiosis, nec eorum corrumpi vitijs: summorum medicorum est, degere cum ægris, & sanis: & non solùm minimè corrumpi, sed salutem eis restituere.

C A P.

*VERITATE MAGI-
stra Deum adamari, &
homines.*

I. **Q** Vi fruitur aliquâ for-
mâ corporis, quod sibi
bene esse videtur ex
eâ, non sibi, sed eidem formæ
imputat: & propter hoc eam
mente laudat, & amat: nec se
bonum ducit, sed illam; se au-
tem bonum ex eâ. Nec in se-
ipso remanet, sed in illam
tendit, & transit: tanto uti-
que nisu mentis, & motu vo-
luntatis, quanto magis eam
fruendo miratur, & diligit.
Et ideò, si quis eandem for-
mam,

Tranquillitate animi. 257

l-
mam, aut læserit, aut abstulerit, non ei, sed sibi iniuriam factam putat. Et quia paradysus, & beatitudo ei erat, eidē inhærere; infernus, ac miseria ei est, ab eâ separari. Ita esto tu ad Deum.

2. Si imago stercoreis ex auro fiat, melior est utique substantialiter, quàm imaginaliter. Substantialiter namque aurum, imaginaliter verò sterco erit. Si autem Angeli imago auro imprimatur, imaginaliter erit melior, quàm substantialiter. Imaginaliter enim substantia viua, spiritalis, ac rationalis: substantialiter autem corpus insensatum,

fatum, & sine vitâ. Itaque
cùm mens tua corporibus
mortuis, ac perituris, cum
amore afficitur, melior est
utique substantialiter, quàm
imaginaliter. Substantialiter
enim vita est rationalis, ad
Dei imaginem facta: imagi-
naliter verò talis est, qualia
sunt ea, quibus intendit ac
fruitur. Cùm ergò à seipsa
effusa per corporis sensus, in
ea intendit, à meliore pro-
fectò, id est, à substantia vi-
uâ ac rationali, quod est ipsa,
in deteriora tendit: quantò-
que id vehementiùs agit,
tantò deterior efficitur. Cùm
autem

autem super seipsam effusa,
veritate, id est, Deo affici-
tur, melior sanè & pretiosior
est formaliter, quàm sub-
stantialiter. Substantialiter
enim anima; formaliter au-
tem (si dici fas est) Deus est.
Ego enim dixi, *dij estis, & fi-
ly excelsi omnes*. Cùm itaque
à seipsa in ipsum tendit, à de-
teriore in id, quo nihil me-
lius esse potest, tendit: quan-
tòque id efficacius agit, tan-
to melior efficitur.

3. Cùm appetitur bonum,
quod indiget aliquo bono,
non miseria excluditur, sed
indigentia cumulatur, & au-
getur.

getur. Ergo velis bonum,
quod non indiget alio bono.
Omnia autem bonitate bona
sunt. Igitur omnia egent bo-
nitate, vt bona sint. Bonitas
autem nullius eget: per se
enim est bona; hanc igitur
ama, & beatus eris. Vide, qua-
le est bonum, cuius vltima
vestigiorum vestigia, id est,
temporalia, tot & tantis la-
borum, & errorum discrimi-
nibus, à tot rationalibus, &
irrationalibus appetuntur.
Nil gaudendum est tibi in te
omnino, vel in alio; nisi in
Deo. Omnia vitia, & pecca-
ta, quia propter creaturam
fiunt, quasi vltimum bonum;
boni-

bonitati Creatoris aduersan-
tur, id est, summo bono. Si
tantum appetitur ventus ge-
neris nostri, id est, opinio, vel
laus; quantum appetenda est
salus generis nostri, Creator.
Si tam dulce est, dici bonum,
vt etiam, qui hoc esse nolunt,
mali, hinc gaudeant; quanto
est dulcius, esse! & si tam
amarum, & foedum est dici
malum, vt etiam, qui *letantur*
cum malè fecerint, & *exultant*
in rebus pessimis, hoc neque-
ant tolerare; quanto est de-
terius, esse!

4. Appetit aliquid crea-
tum homo, vel inhæret ei
sensu corporis, & sui obliui-

scitur:

scitur: Quando tu ita ad creatorem? Beatitudinem tibi præcipit dominus; id est perfectum amorem sui: Vnde venit, non formidare, nec turbari, id est, pax & securitas. Declinare à malo, sola Veritas nouit, & solus eius amor potest: Ergo non localliter declinatur à malo. Amato, quod amando carere nequeas: id est, Deum. Si adhærere Deo, totum, & solum bonum tibi est: Ergo separari ab eo, totum, & solum malum est tibi, & nihil aliud. Hoc tibi gehenna, hoc tibi infernus.

5. Ablactare amodo ab istis
cor-

corporum formis; pudeat te, non posse esse sine istis. Er- quia ista, velis, nolis, quandoque es amissurus; fac modò volens, cum magnâ mercede, aut gratiâ, quod, etiam non sine magno supplicio, quandoque facturus es. Nunquid enim, etsi nullus auferat, non es hanc vitam, & omnia quæ ad illam pertinent, contempturus? Ecce habet omnia; nunquid non es his omnibus quandoque cariturus? Fac ergo modò, quod facturus es, quando omnia amiseris: id est, disce esse sine istis; disce viuere, & gaudere de Domino.

Q²

Qui

6. Qui omnes diligit, saluabitur sine dubio: qui verò ab hominibus diligitur, non ideo saluus erit. Sicut odium tui, omnibus est impedimentum ad vitam: Ita omnium, tibi. Expedit ergo tibi, omnes diligere: Illis quoq; prodest, diligere te. Optanda est dilectio gratis; id est, propter suam dulcedinem propriam, tanquam nectar suauissimū; etiam si omnes insaniunt, nō vendenda vllā mercede. Nobis enim utilis est, nosq; beat, quidquid alij faciant. Si amas, quia amaris, vel vt ameris; non tam amas, quā redamas, amorem pro amore.

re rependens: Cambitor es,
recepisti mercedem tuam.
Erga ad eum, qui iniuriam
tibi fecit, affabilem magis, &
familiarem te exhibe: Erga
eum, cui tu fecisti, supplicem,
& erubescens. Sicut, quic-
quid boni ab hominibus fit
tibi, Dei munera aestimas, &
ei totam gratiam referendam
credis: Ita quidquid tu boni
hominibus exhibes, eius be-
neficia, non tua deputa. Cum
amas aliquem, ut amicum, o-
ptas autem ei diuitias, tan-
quam bonum; excellentius
eas amas, quam ipsum. Eum
enim ut egentem, has autem
ut sufficientiam amas, para-

Q;

tior

tior nimirum isto carere ,
quàm illis.

7. Qui iniquitate sua occidit iniquum, eò quòd odio habet iniquitatem , & vult eam delere, fallitur. Mortuo enim iniquo in suâ iniquitate, æterna est iniquitas. Qui ergo odit iniquitatem, det operã, vt corrigatur iniquus; & sic peribit iniquitas eius. Caritas Deus est: qui ergo charitatem exhibet alicui, nisi propter ipsam, Deum vendit, beatitudinem suam vendit: Non enim bene illi est, nisi amando. Si caritas, & eius signa, id est, alacritas, & cetera , ita tibi, placent in alio;

Tranquillitate animi. 267

alio; cur non in animo tuo multò dulcior est? Qui dat alicui aliquid, vel quia dedit, vel quia daturus est aliquid, non habet à Deo gratiam: Sic tu de pace, & dilectione.

8. Si amas tantum, si ipso amore cogeris, obiurga, verbera: si aliter facis, te ipsum condemnas. Omnia eo animo, quo tibi à Deo vis fieri, facito alijs. *Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris, per Spiritum sanctum, qui datus est nobis.* Tu autem, nec Deū, nec proximum, nisi propter temporalia beneficia diligis.

Q 4

Per

Per temporalia ergo diffunditur in te, non per Spiritum sanctum. Non est charitas, quæ ita diffunditur; sed cupiditas. Ecce, nullum aliud est officium tuum, quàm erat antè, quàm aliorum rector fieres. Votis enim ac precibus, & affectibus agebas, quod nunc factis agere incepisti; id est, prodesse hominibus. Non autem debent opera affectus ipsos minuere, sed incitatione augere. In quacunque re, castitatem erga Deum; in eadem, poteris etiam, erga proximum tuum, Iustitiam custodire. Quod fit, non concupiscendo. Difficile

ficilè credunt homines ex
charitate fieri, quod sibi mo-
lestum est.

C A P. XVIII.

ANGELOS PLENA

Veritate perfrui.

I. **C**Um qualibet re perfe-
ctè quis fruitur, sui
oblitus; se quasi dere-
lictò, & contempto, tendit in
illam; nec attendit, quid in
se, sed quid in illâ agatur; nec
qualis ipse, sed qualis ipsa sit.
Ergo Angeli magis se con-
temnunt, quàm nos. In Deũ
quippe toto nisu tendentes,
se ipsos, cum ceteris creatu-
ris, post se tota intentione,

Q 5

de-

derelinquunt : Nec saltem
respicere se se dignantur , ita
se viles ducunt. Tota se uti-
que mente contemnentes,
suique obliti , toti ad illum
vadunt : Nec quid , aut quales
ipsi , sed ipse sit , attendunt. Et
quanto se ampliùs contem-
nunt , seq; à se ipsis auertunt,
suique obliuiscuntur ; tanto
similiores ei , & ideo meliores
fiunt.

2. Angelos ducit Christus
in amplexum sponsi sui : nos
auellit ab adultero ; id est , à
mundo. Illos fortes , & con-
stantes efficit , ad fruendum
sponso ; nos ad carendum ad-
ultero ; id est , mundo. Illos te-
net

net in specie, seu re: nos in fide, & spe. Illis perfectum, dat gaudium, in verâ beatitudine; nobis tolerantiam, in tribulatione. Illis beatam vitam, nobis autem, vt multū, preciosam mortem. Illis vivere sibi, id est, Deo; nobis mori mundo. Illis gaudere de suis bonis; nobis dolere de nostris malis. Illis læta corda; nobis contrita. Illis iustitiam; nobis pœnitentiam. Illis finem; nobis initium boni.

3. Confidenter dico, Angelos nullum à Deo percipisse munus maius, aut dignius, pretiosius, siue vtilius, & ideò optabilius, nec pulchrius,

chrius, charitate. Quis hoc intelligat, aut credat? *Deus enim charitas est.* Et ideò, qui maius aliquid, aut melius charitate habet, aliquid maius, aut melius Deo habet.

C A P. XIX.

*VERAM ANIMÆ PVL-
chritudinem in sola Ve-
ritate reperiri.*

I. **N**Ullam rem cernis, quæ non in suo genere naturalem quandã pulchritudinem habeat, atque perfectionem. Quæ cum deest, aliquo imminuta modo, iure tibi displicet. Ut verbi gratia; si hominem naso truncatum

catum contingit videre, statim improbas. Sentis enim, quid ei desit, ad perfectionem naturalem humanæ naturæ. Ita est in omnibus rebus, usque ad folium vrticæ; vel cuiuslibet herbæ. Quis verò neget, humanam mentem naturalem quandam, ac propriam habere pulchritudinem, atque perfectionem? quæ utique in quantum adest ei, meritò approbatur: in quantum deest, iustè vituperatur. Huius itaque pulchritudinis, atque perfectionis, quantum tuæ menti desit, adiuuante Deo considera, atq; hoc improbare non cesses.

Q 7

2. Quæ

2. Quæ est ergo naturalis animæ pulchritudo? Deuotam esse erga Deū. Et quantum? ex toto corde, & ex tota anima tua, & ex omnibus viribus. Adhuc pertinet ad eandem pulchritudinem; benignam esse erga proximum. Quantum? vsq; ad mortem. Quod si hoc non fueris, cuius erit damnum? Dei quidē nullum: proximi fortasse aliquod; tuum autē sine dubio sumum: naturali enim pulchritudine, ac perfectione priuari, nulli rei non potest esse damnosum. Nam si rosa desistat rubere, vel liliū bene olere, damnum mihi quidem

non.

nonnullū esse videbitur, voluptates huiusmodi diligēti: Sed eis, id est, rosæ, vel lilio, multò maius, multoque infestius naturali ac propria pulchritudine viduatis.

3. Rationalis creaturæ vera perfectio est, vnamquamque rem tanti habere, quanti habenda est. Nam pluris eā habere, errare est. Porro omnes res naturaliter, aut supra ipsam, aut iuxta ipsam, aut infra est. Supra, Deus; iuxta, proximus; infra, cetera. Deū itaque tanti debet habere, quanti habendus est. Tanti verò habendus est, quantus est. Tanti autem, quantus est, habere.

habere eum nemo poterit,
nisi quantus est nouerit. Sed
quantus sit, non nisi à seipso
nosci poterit perfectè Quan-
tum enim nostram eius essen-
tia, tantum nostram eius de
seipso vincit notitiâ. Vnde si-
cut essentia eius nostra col-
lata, nihil est: ita notitia eius
de se, si nostra comparetur,
cæcitas, & ignorantia est. So-
la igitur eius de se, perfecta,
ac sibi æqualis notitia est. Vn-
de Dominus: *nemo nouit pa-
trem, nisi Filius.* Sicut ergò
sola eius de se sibi perfecta
cognitio: ita sola eius de se
æqualis, & par est ex toto di-
lectio. Solus quippe se, quia
per-

Tranquillitate animi. 277

perfectè, quantus est, nouit,
perfectè quantus est diligit.
Redi nunc ad illam defini-
tionem, quam in principio
posui. Subtilius enim inspec-
ta, non rationali creaturæ,
sed tantum Deo conuenire
conuincitur. Nam ut cætera
taceantur; seipsum, sicut o-
stensum est, non nisi ipsemet
tantum ex toto, quantus est,
& nouit, & diligit. Quæ ergo
creaturæ rationalis perfectio
est; ea scilicet, ut omnia &
superiora, id est, Deum, & æ-
qualia, id est, proximum; &
inferiora, id est, spiritus bru-
tos, &c. tanti habeat, quanti
à se

à se, id est, à creaturâ rationali habenda sunt.

4. Quanti autem habenda sint, sic collige. Deo nihil præfertur, nihil æquatur, nihil pro mediâ, nihil pro tertiâ, vel pro quantâcunque, usque in infinitum, parte comparatur. Nihil ergo pluris, nihil tanti, nihil pro mediâ, vel pro quantâcunque, in infinitum, parte habeat. Nihil plus, nil tantum, nil pro aliqua parte, ad comparationem illius diligat. Hinc ipse Dominus; *Dilige dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota animâ tuâ, & ex omni mente tua, & ex omnibus viri-*

Tranquillitate animi. 179

viribus tuis; hoc est, nihil aliud ad fruendum, & ad innitendum diligas. Habes de superioribus: æquales autem naturaliter, id est, quantum ad naturam attinet, sunt omnes homines. Omnes itaque tanti habere debet, quanti se. Ergò sicut de superioribus, id est, de Deo, in dilectione, nec præferre, nec æquare, nec ullâ debet ex parte comparare: ita nec salutem cuiuslibet hominis. Et quicquid pro sempiternâ salute suâ, facere, vel pati debet, id ipsum totum facere, vel pati debet, pro sempiternâ salute cuiuslibet hominis. Hinc enim

nim ait Dominus: *diliges proximum, sicut te ipsum.* Habes de medijs. Inferiora verò sunt, quæcunque post spiritum rationalem sunt; id est, sensualis vita, communis cum pecoribus; & quæ vegetat corpus, communis cum herbis & arboribus; & substantia corporis, cum formis, & qualitatibus, cum metallis communis, & lapidibus. Sicut itaque nil plus, quàm superiora; nihil tantum, in cōparatione eorum, debet diligere: Ita nihil minoris, quàm inferiora; nihil tam parui, nil in cōparatione eorum, pro quantacunque, vsque in infinitum,

nitum, parte, vile debet habere. Et hoc est, quod scriptum est: *nolite diligere mundum, nec ea, quæ in mundo sunt.* Habes de inferioribus.

5. Habebit itaque talis superiora ad gaudium, æqualia ad consortium, inferiora ad seruitium. Deuotus erit ad Deum, benignus ad proximum, sobrius ad mundum, Dei seruus, hominis socius, mundi dominus. Sub Deo constitutus, erga proximum non elatus, mundo non subditus. Redigens inferiora ad vtilitatem mediorum; media ad honorem superiorū. Nec

R

im-

impius, nec blasphemus, nec
sacrilegus ad superiora: nec
elatus, nec inuidus, nec ira-
cundus, ad æqualia: Nec fu-
riosus, nec flagitiosus, ad in-
feriora. Nihil ab inferiori-
bus, nihil ab æqualibus, sed
totum à superioribus susci-
piens. A superioribus impres-
sus, inferiora imprimens: à
superioribus motus, inferio-
ra mouens: à superioribus af-
fectus, inferiora afficiens: Su-
periora sequens, inferiora
trahens: ab illis possessus, ista
possidens: ab illis in eorum
similitudinem redactus, ista
in sui similitudinē redigens.

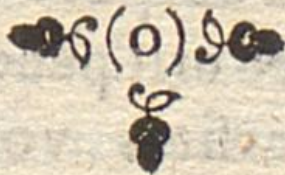
6. Ad

Tranquillitate animi. 283

6. Ad hanc perfectionem in hac vitâ tendimus, quam tamen non, nisi in futura, perfectè obtinebimus. Hanc tanto tunc plenius obtinebimus, quanto nunc feruentius affectamus. Nullus tunc erit motus in mente, nisi à Deo: nullus in corpore, nisi ab anima: atque ita nec in anima, nec in corpore ullus, nisi à Deo. Nec erit peccatum, id est, peruersitas voluntatis; nec poena peccati, corruptio videlicet, & dolores, & interitus carnis. Nuda mens, nuda adhærebit veritati, nullis verbis, nullis sacramentis,

R 2 nul-

nullis similitudinibus, vt ad
eam perueniat, indigens, aut
exemplis. Ibi enim non do-
cebit vir fratrem suum, di-
cens, *cognosce dominum: Om-
nes enim à minore vsq³ ad ma-
ximum scient me*, dicit Do-
minus: nam omnes erunt
docibiles Dei.

INCARNATVM DEI

Verbum, formam nostræ

pulchritudinis

esse.

I. **H**As virtutes, seu Iusti-
tiæ lineas, etiã nunc,
in hac mortali vita, si
valdè munda esset anima, per
semetipsam in ipsa veritate,
atque sapientia Dei videret.
Videret etiam non solùm se,
id est, animam humanã, im-
mortalem, atque æternam
fore; sed etiam carnem suam
talem in Resurrectione futu-
ram. Nam & eandem resur-

R 3

re-

rectionem ibidem, id est, in Dei verbo & sapientia, clarè conspiceret.

2. Sed quia hæc non poterat, propter immunditiam suam, addita est Verbo mens humana, quæ ipsum Dei Verbum plenissimè suscipiens, ei que omninò conformis, atque consimilis, eo que solo tota, & ex toto impressa. Sicut scriptum est: *Pone me, sicut signaculum super cor tuum.* In eius itaque similitudinem tota redacta, sicut ad sigilli similitudinem cera redigitur, ipsum nobis in se ipsa videntum, sciendumque exhiberet.

ret. Sed nos ita cæci eramus,
vt non solum Dei Verbum,
sed nec humanam animam
videre possemus. Idcirco ad-
ditum est etiam corpus hu-
manum. Pone enim hæc tria,
Dei Verbum, humanā men-
tem, corpus humanum. Si
primum bene videre posse-
mus, non indigeremus se-
cundo. Quod si saltem se-
cundum videremus, non in-
digeremus tertio. Sed quia
nec primum, nec secundum,
id est, nec Dei Verbum, nec
humanam mentem videre
poteramus, additum est ter-
tium, id est, corpus humanū.

R 4

At-

Atque ita *Verbum caro factū est, & habitauit nobiscum*, in exterioribus nostris: Ut vel sic nos introduceret aliquando ad interiora sua. Anima itaq; rationalis habens carnem, addita est Verbo, quæ per ipsam carnem, quicquid nobis docendis, & corrigendis, necessarium erat, doceret, faceret, pateretur.

3. In illa sola perfectissime fuerunt, quæ suprà tractauimus; id est, deuotio ad Deum, benignitas ad proximū, sobrietas ad mundum. Nihil enim Deo prætulit, nihil æquauit, nihil pro parte aliqua
com-

comparauit, nihil pro quantacunque parte ad comparisonem illius. Vnde ait: *Voluntatem eius*, id est, Patris, *facio semper*. Proximum verò perfectissimè dilexit, sicut seipsum. Nulli enim ex ijs, quæ infra, id est, infra rationalem mentem erant, pepercit, sed omnia ad vtilitatem proximi conuertit, & vitam; sed sensualem, & eam quæ carnem vegetat, & ipsam carnem. Nam & dolores pro nobis sustinuit acriores, & mortem, contra vitam vegetabilem, & vulnera contra ipsam carnem. Ad mundum autem
tan-

tantam sobrietatē, tantum-
que habuit contemptum, vt
non habuerit filius hominis,
vbi saltem caput reclinaret
suum. Nil ab inferioribus, ni-
hil à medijs, sed totum à su-
perioribus, id est, Dei Verbo,
cui ad vnitatem personę con-
iuncta est, suscepit. Non sa-
cramentis, non verbis, non
exemplis; sed Dei tantummo-
do Verbi præsentia est docta,
vt intelligeret; & accensa, vt
amaret.

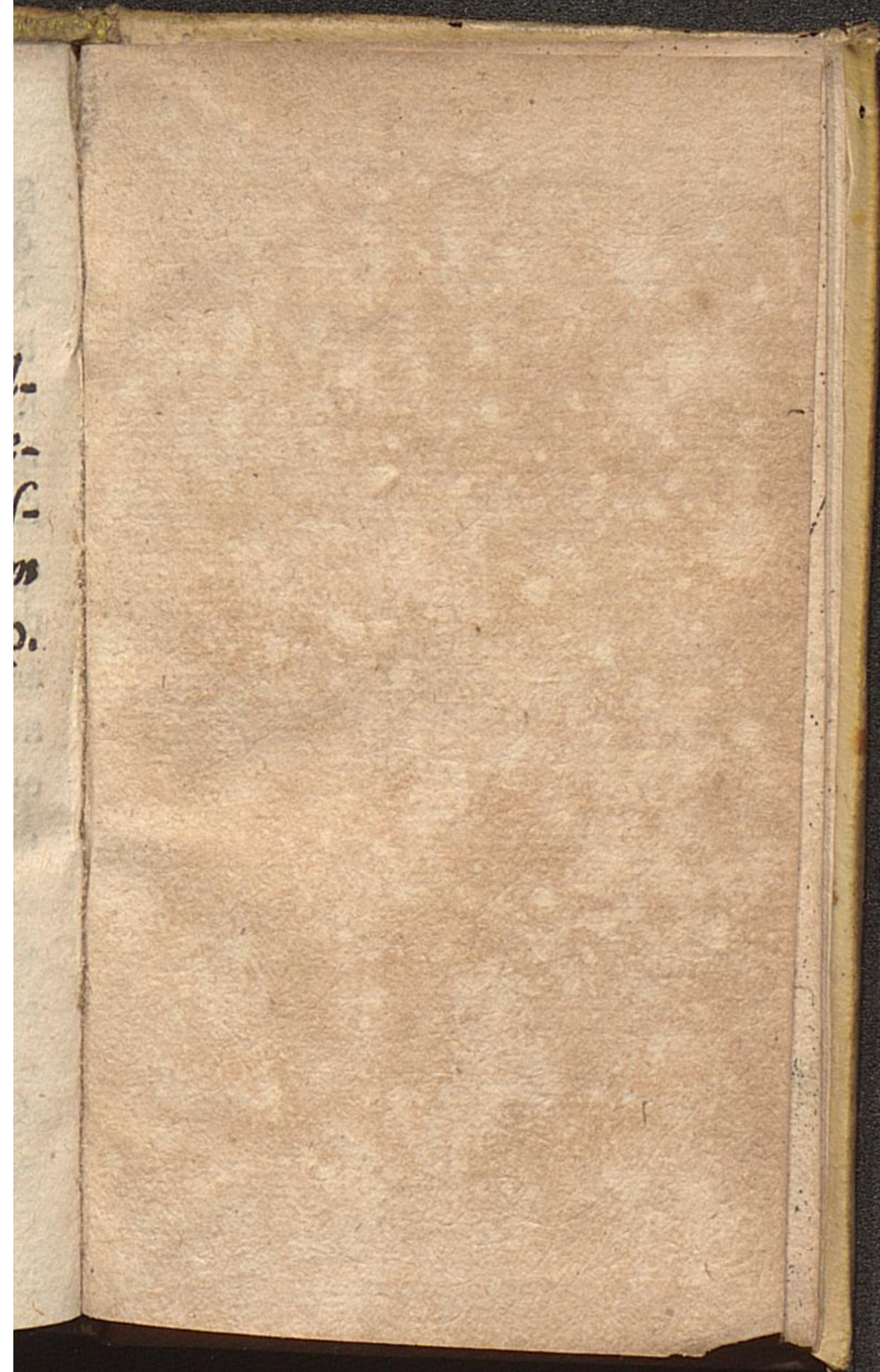
4. Per eam nobis ipsum
Dei Verbum & sapientia tri-
pliciter, id est, Sacramentis,
verbis, & exemplis, quid a-
gen-

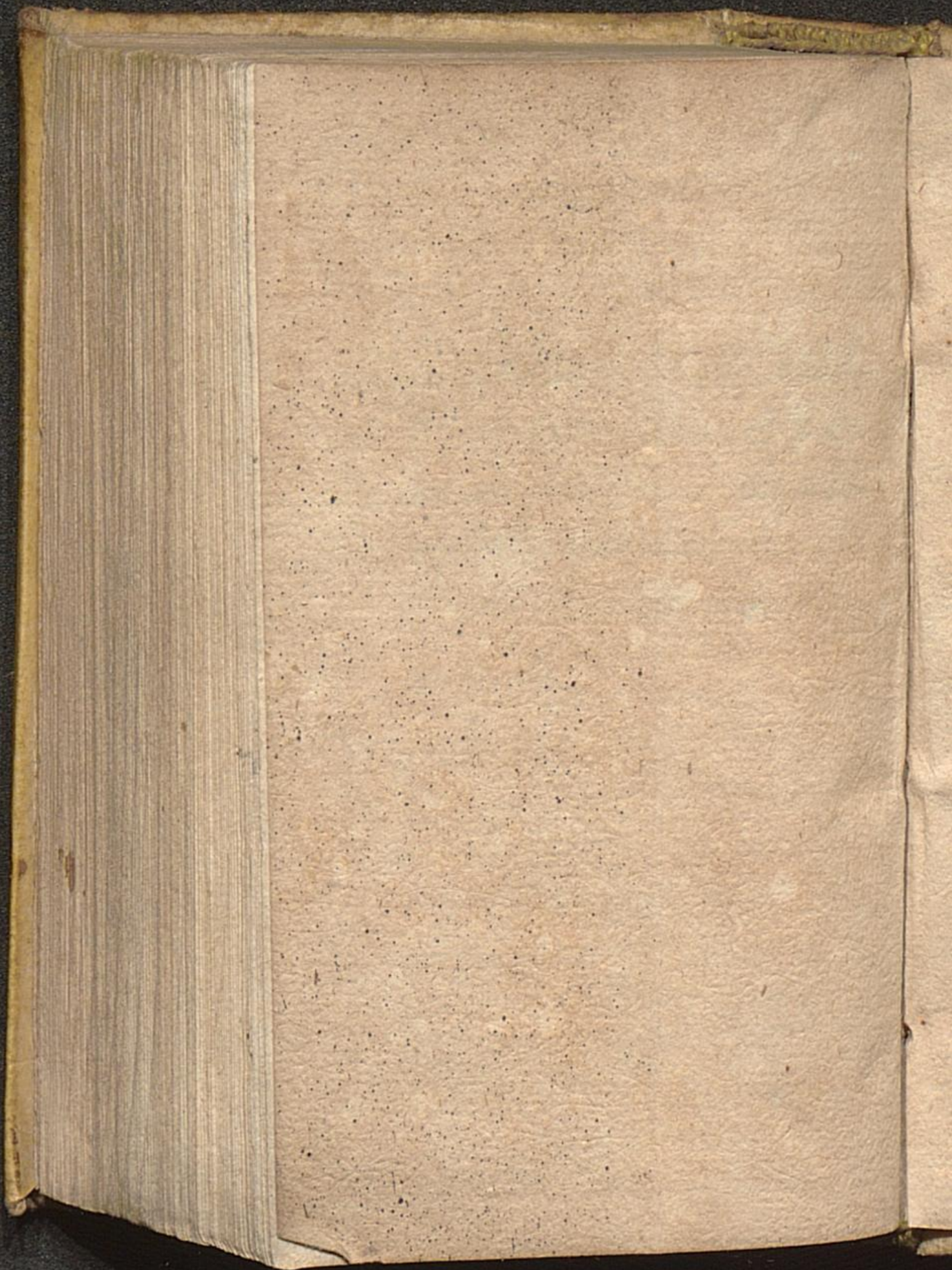
Tranquillitate animi. 291

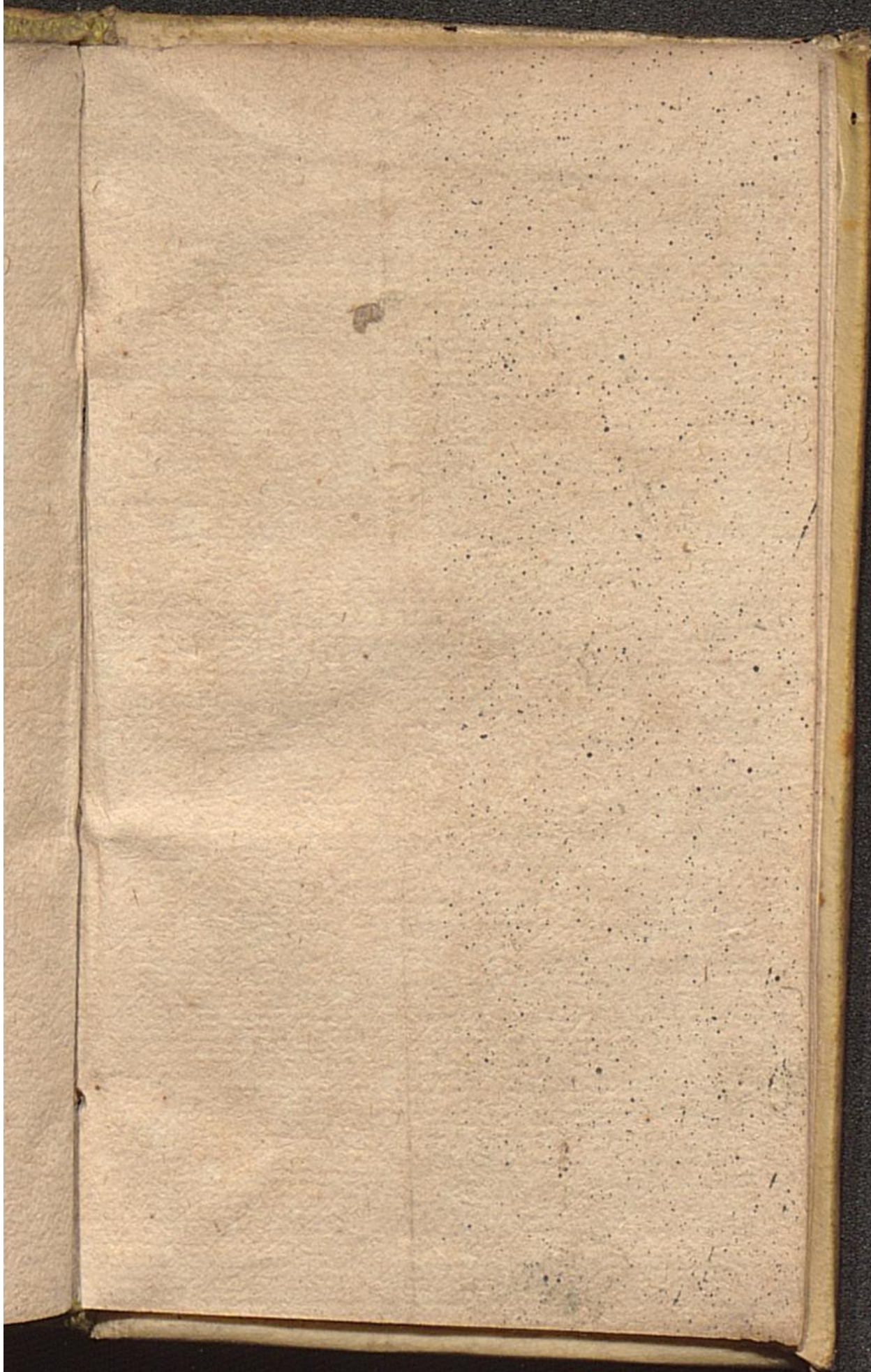
gendum, quid tolerandum,
& per quid esset, ostendit.
Non enim sequi homo debe-
bat, nisi Deum; nec poterat,
nisi hominem. Assumptus est
igitur homo, vt dum sequi-
tur, quem potest; sequatur &
quem debet. Item non pro-
derat conformari, nisi Deo,
ad cuius imaginē factus est;
nec poterat, nisi homini. Ita-
que Deus factus est homo; vt
dum conformatur homini,
cui potest; conformetur
& Deo, cui pro-
dest.

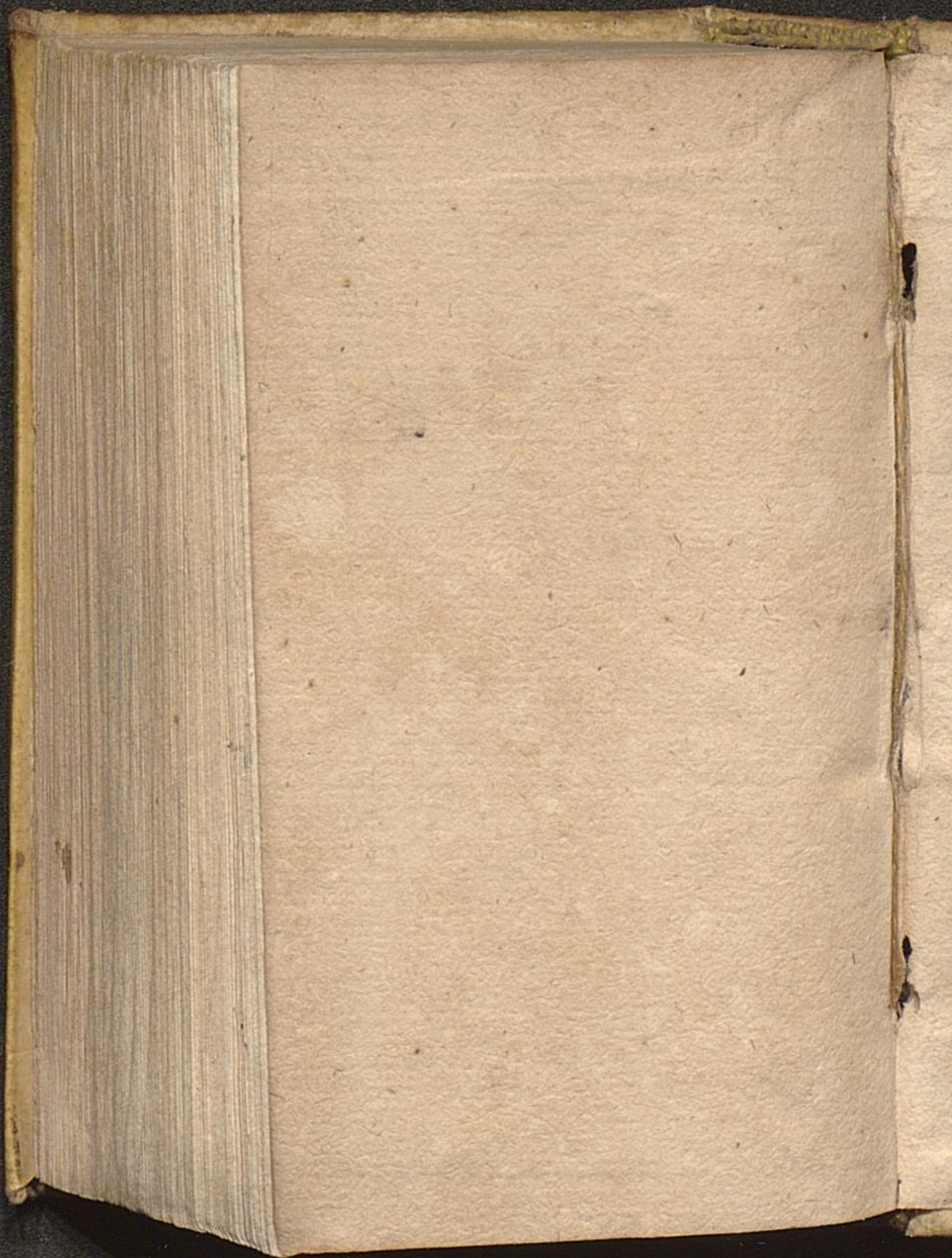
Cum facultate Superiorum.

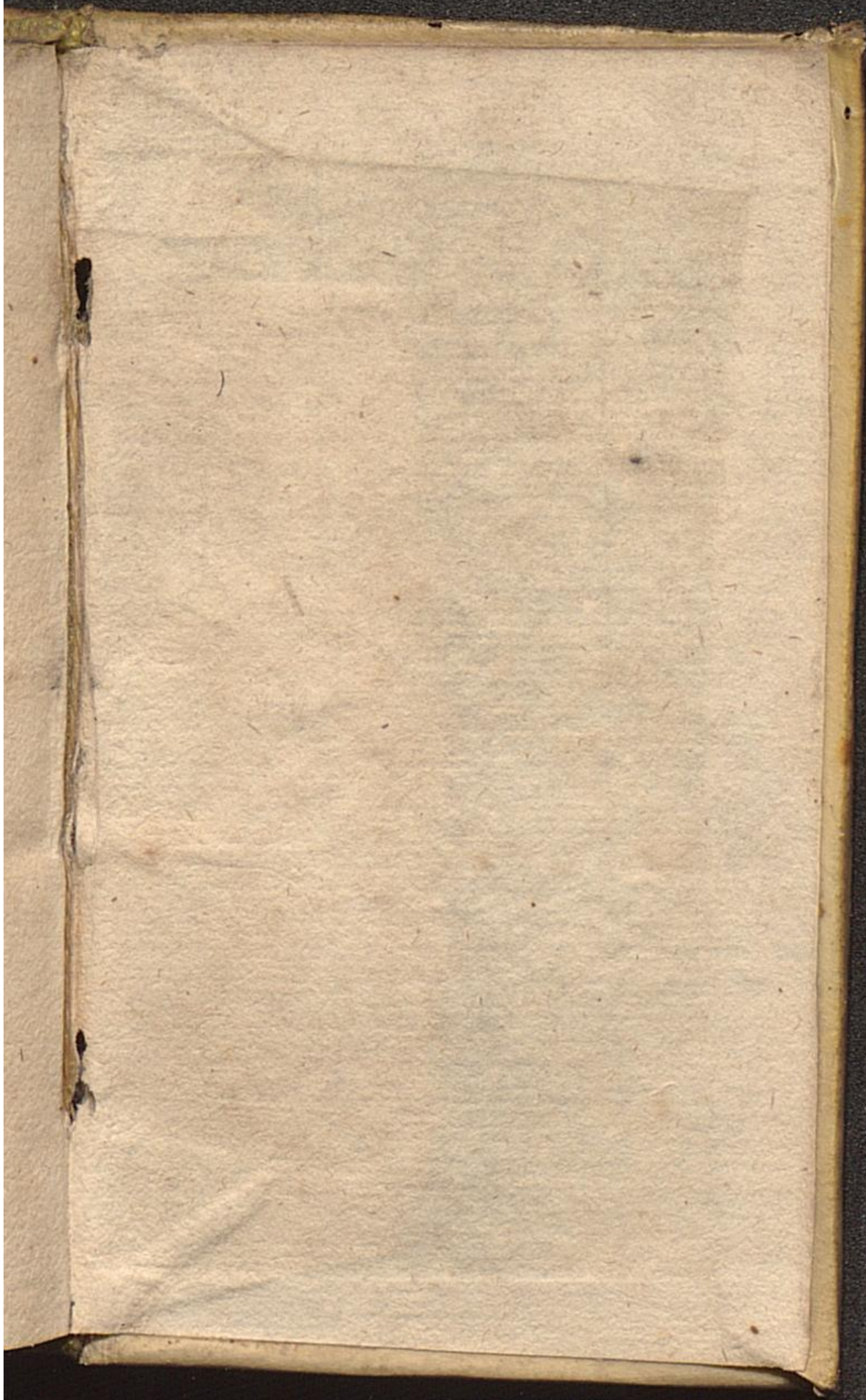
Qui confidunt in illo, intel-
ligent Veritatem, & fide-
les in dilectione acquies-
cent illi: quoniam donum
& pax est electis eius. Sap.
3. n. 9.

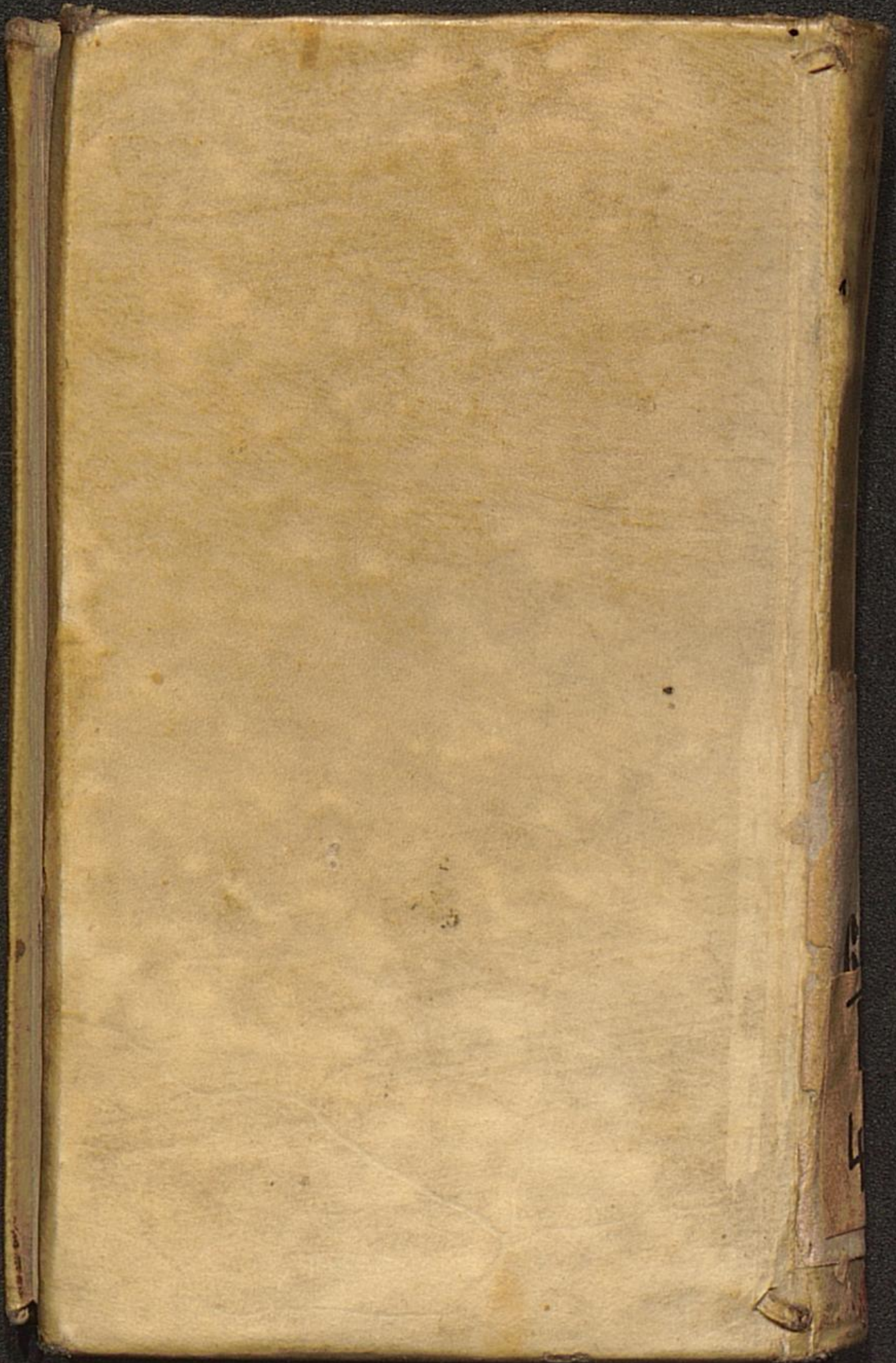

D. P.
Luchini
Martini
Widener
of

T

Ca h

Th

4445

